

DET KONGELIGE
ARBEJDSDEPARTEMENT

Prop. 107 L

(2009–2010)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold og status for arbeidet med tilpasning av offentlig tjenstepensjon mv.	7	4.2.1	Innledning	24
1.1	Hovedinnholdet i proposisjonen	7	4.2.2	Departementets høringsforslag	25
1.2	Videre arbeid med tilpasning av offentlig tjenstepensjon mv.	9	4.2.3	Høringsinstansenes syn	26
2	Bakgrunnen for lovforslagene	10	4.2.4	Departementets vurdering og forslag .	26
2.1	Pensjonsreformen – endringer i folketrygdens alderspensjon	10	4.3	Nærmere om innføring av levealdersjustering – individuell garanti	27
2.2	Pensjonsforliket fra 2005 – offentlig tjenstepensjon	11	4.3.1	Innledning	27
2.3	Tariffoppgjøret 2008	11	4.3.2	Departementets høringsforslag	27
2.4	Tariffoppgjøret 2009	12	4.3.3	Høringsinstansenes syn	28
2.5	Brev fra statsministeren til Riksmeklingsmannen	15	4.3.4	Departementets vurdering og forslag .	28
2.6	Høring	15	4.4	Regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag	30
3	Offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor	17	4.4.1	Innledning	30
3.1	Innledning	17	4.4.2	Departementets høringsforslag	30
3.2	Alderspensjon fra folketrygden	17	4.4.3	Høringsinstansenes syn	31
3.3	Offentlig tjenstepensjon	18	4.4.4	Departementets vurdering og forslag .	31
3.3.1	Generelt om pensjonsordningene i offentlig sektor	18	5	Endringer i lov om Statens pensjonskasse	33
3.3.2	Utmåling og beregning av alderspensjon i offentlige tjenstepensjonsordninger – bruttopensjon og samordning	18	5.1	Innledning	33
3.3.3	Uførepensjon, enke- og enkemannspensjon og barnpensjon ..	19	5.2	Endringer i beregningsreglene – levealdersjustering	33
3.3.4	Regulering av offentlig tjenstepensjon	20	5.3	Individuell garanti	34
3.4	Avtalefestet pensjon (AFP) i offentlig sektor	20	5.4	Regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag	35
3.5	Medlemmer og utbetalte pensjoner fra offentlige tjenstepensjonsordninger ..	21	5.4.1	Innledning og gjeldende regler	35
4	Hovedtrekk i tilpasningen av offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor til ny alderspensjon i folketrygden	23	5.4.2	Nye regler for regulering	35
4.1	Innledning og sammendrag	23	5.5	Overgang fra uførepensjon til alderspensjon	36
4.2	Levealdersjustering av offentlig tjenstepensjon og tilpasning til fleksibel alderspensjon fra folketrygden	24	5.5.1	Innledning	36
			5.5.2	Høringen	36
			5.5.3	Departementets vurdering og forslag .	36
			5.6	Justeringer i bestemmelsene om AFP beregnet som alderspensjon fra Statens pensjonskasse	36
			5.6.1	Gjeldende regler	36
			5.6.2	Departementets forslag til justeringer	37
			5.7	Enkelte mindre justeringer	37
			5.7.1	Delvis alderspensjon	37
			5.7.2	Tidspunktet for når oppsatt alderspensjon kan utbetales	37
			5.7.3	Justering av enkelte bestemmelser om uførepensjon	37
			5.7.4	Skrivemåten av Statens pensjonskasse	37

6	Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse	39	8.6	Justering av bestemmelsene om AFP beregnet som alderspensjon fra pensjonsordningen for apotekvirksomhet	48
6.1	Innledning	39	8.6.1	Gjeldende regler	48
6.2	Ny lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse	39	8.6.2	Departementets forslag til justeringer	49
6.2.1	Innledning	39	8.7	AFP beregnet som pensjon fra folketrygden	49
6.2.2	Omfang	39	8.7.1	Gjeldende regler	49
6.2.3	Vilkår for rett til AFP	39	8.7.2	Departementets forslag til justeringer	49
6.2.4	Beregning av AFP	40	8.8	Enkelte mindre justeringer	49
6.2.5	AFP i kombinasjon med arbeidsinntekt	40	8.8.1	Delvis alderspensjon	49
6.2.6	Forholdet til andre ytelser	40	8.8.2	Tidspunktet for når oppsatt alderspensjon kan utbetales	50
6.2.7	Øvrige bestemmelser om utbetaling ...	41	8.8.3	Beregning av uførepensjon	50
6.2.8	Regulering av AFP	41			
6.2.9	Forskjellige bestemmelser	41	9	Endringer i lov om pensjonsordning for sykepleiere	51
7	Endringer i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser	42	9.1	Innledning	51
7.1	Innledning	42	9.2	Endringer i beregningsreglene – levealdersjustering	51
7.2	Gjeldende hovedregler for samordning	42	9.3	Individuell garanti	51
7.3	Justering av omfangsbestemmelsene mv.	43	9.4	Nye regler for regulering	51
7.4	Supplerende regler for samordning med pensjon fra folketrygden	43	9.5	Overgang fra uførepensjon til alderspensjon	52
7.4.1	Alders- og uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning	43	9.6	Justering av bestemmelsene om AFP beregnet som alderspensjon fra pensjonsordningen for sykepleiere	52
7.4.2	Enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning	44	9.6.1	Gjeldende regler	52
7.4.3	Pensjon fra personskadetrygd	44	9.6.2	Departementets forslag til justeringer	52
7.4.4	Regulering av samordningsfradrag for folketrygdens alderspensjon	45	9.7	Enkelte mindre justeringer	52
7.5	Samordning med AFP fra privat sektor	45	9.7.1	Delvis alderspensjon	52
7.5.1	Innledning	45	9.7.2	Beregning av uførepensjon	53
7.5.2	Høringen	45	10	Endringer i andre lover	54
7.5.3	Departementets vurdering og forslag .	46	10.1	Endringer i lovene om krigspensjonering	54
7.6	Lovtekniske justeringer	46	10.1.1	Innledning	54
8	Endringer i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.	47	10.1.2	Samordning	54
8.1	Innledning	47	10.1.3	Regulering av pensjon	54
8.2	Endringer i beregningsreglene – levealdersjustering	47	10.2	Endringer i lov om yrkesskadetrygd ...	54
8.3	Individuell garanti	47	10.2.1	Innledning	54
8.4	Regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag	47	10.2.2	Samordning	55
8.4.1	Gjeldende regler	47	10.2.3	Regulering av pensjon	55
8.4.2	Departementets vurdering og forslag .	48	10.3	Endring i AFP-tilskottsloven	55
8.5	Overgang fra uførepensjon til alderspensjon	48	11	Økonomiske konsekvenser for den enkelte	56
			11.1	Innledning	56
			11.2	Levealdersjustering av offentlig tjenstepensjon	57
			11.3	Fleksibelt uttak av alderspensjon fra folketrygden	59
			11.4	Kompensasjon for levealdersjustering	59
			11.5	Individuell garanti	60

11.5.1	Samtidig uttak av tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden	61	14.4	Merknader til endringene i midlertidig lov 29. juni 1951 nr. 34 om tillegg til lover av 13. desember 1946 om	
11.5.2	Alderspensjon fra folketrygden tas ut på et annet tidspunkt enn tjenestepensjon	62		1) Krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner og 2) Krigspensjonering for militærpersoner	74
11.6	Regulering av pensjonsgrunnlag for mottakere av AFP og alderspensjon etter særaldersgrense i samsvar med lønnsveksten	62	14.5	Merknader til endringene i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.	74
12	Økonomiske og administrative konsekvenser	64	14.6	Merknader til endringene i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser	75
12.1	Innledning og sammendrag	64	14.7	Merknader til endringene i lov 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd	76
12.2	Utgifter til alderspensjon og AFP fra offentlige tjenestepensjonsordninger ..	64	14.8	Merknader til endringene i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere	76
12.2.1	Utgifter til alderspensjon og AFP i Statens pensjonskasse	65	14.9	Merknader til endringer i lov 1. juli 1994 nr. 49 om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.	77
12.2.2	Utgifter til alderspensjon og AFP i kommunal sektor	67	14.10	Merknader til endringer i lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven)	77
12.3	Utvikling i antall alderspensjonister	68	14.11	Merknader til endringer i lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder og i enkelte andre lover	78
12.4	Administrative konsekvenser	69	14.12	Ikrafttredelse	78
13	Merknader til de enkelte bestemmelsene i forslaget til lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse	70		A) Forslag til lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse .	79
14	Merknader til de enkelte bestemmelsene i forslag til lov om endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)	72		B) Forslag til lov om endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)	81
14.1	Merknader til endringene i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner	72			
14.2	Merknader til endringene i lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner	72			
14.3	Merknader til endringene i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse	72			

DET KONGELIGE
ARBEIDSDEPARTEMENT

Prop. 107 L

(2009–2010)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
- B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

*Tilråding fra Arbeidsdepartementet av 26. mars 2010,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold og status for arbeidet med tilpasning av offentlig tjenstepensjon mv.

1.1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Arbeidsdepartementet legger i denne proposisjonen fram forslag til lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og forslag til endringer i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse, lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser og lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere.

Departementet foreslår også endringer i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner, lov 13. desember 1946 nr. 22 om

krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner, lov 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd og lov 1. juli 1994 nr. 49 om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og i enkelte andre lover.

De viktigste forslagene er nødvendige endringer i regelverket for tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor som følger av avtalen om videreføring av dagens regler for tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret i 2009. Forslagene gjelder fullt ut for årskull til og med 1953-kullet. Disse årskullene får folketrygdens alderspensjon i sin helhet opptjent og beregnet etter dagens regler, men med fleksibelt uttak, levealdersjustering og ny

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

regulering fra 2011. Noen av forslagene er imidlertid ikke avgrenset til disse årskullene, for eksempel forslaget til ny regulering av pensjon under utbetaling.

I kapittel 2 redegjør departementet for bakgrunnen for forslagene. Arbeidet med pensjonsreformen, som omfatter alle deler av pensjonssystemet, har pågått siden 2001 da regjeringen Stoltenberg I nedsatte Pensjonskommisjonen. Bakgrunnen for reformen er at pensjonssystemet i framtiden vil bli stilt overfor store utfordringer. Det skyldes en markert aldring i befolkningen og at gjennomsnittlige pensjoner vil øke.

Stortinget inngikk brede forlik om pensjonsreformen gjennom vedtak i 2005 og 2007, og vedtok ved lov 5. juni 2009 nr. 32 blant annet å innføre nye opptjeningsregler, levealdersjustering, fleksibelt uttak fra 62 år og nye regler for regulering av alderspensjon i folketrygden. Nye opptjeningsregler fases gradvis inn, mens fleksibel alderspensjon fra 62 år og levealdersjustering innføres med virkning fra 2011. Ny regulering innføres fra 2011 for alle alderspensjonister.

Stortingets vedtak i 2005 omhandler også tilpasning av offentlig tjenestepensjon til ny alderspensjon i folketrygden. I tariffoppgjøret i offentlig sektor i 2008 ble partene enige om at tilpasning av offentlig tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor skulle inngå i tariffoppgjøret i 2009. Partene i offentlig sektor inngikk i forbindelse med tariffoppgjøret i 2009 en avtale om at dagens regler for tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor skal videreføres med nødvendige tilpasninger til ny alderspensjon i folketrygden. Forslag til endringer som er nødvendige for å gjennomføre avtalen fra 2009, har vært på høring.

I kapittel 3 redegjøres det for det gjeldende pensjonssystemet for arbeidstakere i offentlig sektor med hovedvekt på alderspensjon. Arbeidstakere i offentlig sektor omfattes i tillegg til folketrygden av tjenestepensjonsordninger og avtalefestet pensjon (AFP).

I kapittel 4 gjør departementet rede for hovedtrekkene i forslagene til tilpasninger av tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor til ny alderspensjon i folketrygden. De konkrete forslagene til lovendringer for de lovfestede ordningene fremmes i senere kapitler. Departementet foreslår at både alderspensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger (bruttopensjonen) og samordningsfradraget for alderspensjon fra folketrygden skal levealdersjusteres. Det foreslås at levealdersjusteringen og samordningen skal skje tidligst fra 67 år. Er alderspensjonen fra folketrygden tatt ut tidligere, skal samordningen skje som om folketrygden var tatt ut ved 67 år.

Departementet foreslår at brutto tjenestepensjon ved arbeid etter 67 år kan øke til en har kompensert for effekten av levealdersjusteringen. Departementets forslag innebærer at levealdersjusteringen gjennomføres på hele pensjonen for all opptjening på samme måte som i folketrygden.

Det følger av avtalen fra 2009 at det skal gis en individuell garanti for opptjente rettigheter i de offentlige tjenestepensjonsordningene pr. 1. januar 2011 som sikrer årskullene til og med 1958-kullet en pensjon på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år og 30 års opptjening. Departementet foreslår at den individuelle garantien anvendes etter at pensjonen er beregnet, levealdersjustert og samordnet. Det foreslås at det ved prøving av garantien skal legges til grunn at folketrygdens alderspensjon er tatt ut samtidig med tjenestepensjonen. For pensjonister med mindre enn full opptjeningstid foreslås det at den individuelle garantien skal gjelde forholdsmessig. Den individuelle garantien på 66 prosent av sluttlønnen sikrer at grunnlovsvernet for opptjente rettigheter er ivaretatt.

Departementet foreslår at oppsatte rettigheter i de offentlige tjenestepensjonsordningene skal reguleres med lønnsveksten fram til uttakstidspunktet. Alderspensjon fra de offentlige tjenestepensjonsordningene og AFP reguleres med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent.

Det foreslås videre at pensjonsgrunnlaget for medlemmer som har mottatt alderspensjon etter særaldersgrense eller avtalefestet pensjon skal omregnes ved 67 år ved at pensjonsgrunnlaget oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsesalderen til 67 år. Det foreslås at uføre- og etterlattepensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger skal reguleres med lønnsveksten fram til 67 år. Fra 67 år reguleres uføre- og etterlattepensjon med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent.

Departementet foreslår i kapittel 5 endringer i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse i tråd med departementets forslag i kapittel 4. Justeringene omfatter blant annet lovfesting av forslagene om levealdersjustering og individuell garanti. Regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag som i dag vedtas særskilt av Stortinget hvert år, foreslås lovfestet ved at en skal benytte de reguleringsfaktorer Kongen skal fastsette etter folketrygdloven. Departementet foreslår også enkelte redaksjonelle endringer i loven.

I kapittel 6 foreslår departementet at det skal gis en ny lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse. Regelverket for AFP i statlig sektor henviser i dag til regelverket for AFP i privat sektor, som skal legges om i vesentlig grad fra 2011. Regelverket for AFP i statlig sektor kan ut

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

fra dette ikke lenger henviser til regelverket for AFP i privat sektor. Det foreslås at dagens regelverk for AFP for medlemmer av Statens pensjonskasse videreføres gjennom den nye loven.

I kapittel 7 foreslås endringer i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser. I tråd med departementets forslag i kapittel 4 foreslås det at samordningsfradrag for alderspensjon fra folketrygden skal levealdersjusteres. Det foreslås videre nye bestemmelser om samordning av offentlig tjenstepensjon med ny AFP i privat sektor. Departementet foreslår også enkelte justeringer, blant annet når det gjelder samordning av etterlattepensjon fra tjenstepensjonsordningene. Det foreslås også å lovfeste at samordningsfradrag for alderspensjon fra folketrygden og AFP i privat sektor skal ha ny regulering.

Kapitlene 8 og 9 omhandler forslag til endringer i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., i lov 1. juli 1994 nr. 49 om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere. Det foreslås endringer i tråd med departementets forslag i kapittel 4 og forslagene til endringer i lov om Statens pensjonskasse i kapittel 5. I kapittel 10 foreslås visse justeringer i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner, i lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner, og i lov 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd.

I kapittel 11 illustreres økonomiske konsekvenser for den enkelte av departementets forslag til nye lovbestemmelser om alderspensjon.

I kapittel 12 gjøres det rede for økonomiske og administrative konsekvenser av departementets forslag. Forslagene medfører betydelige administrative forberedelser i Statens pensjonskasse.

1.2 Videre arbeid med tilpasning av offentlig tjenstepensjon mv.

Departementets forslag i proposisjonen her gjelder som nevnt fullt ut årskull til og med 1953-kullet. Disse årskullene får folketrygdens alderspensjon i sin helhet opptjent og beregnet etter dagens regler, men med fleksibelt uttak, levealdersjustering og ny regulering fra 2011. Årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1958-kullet omfattes av nye opptjeningsregler i folketrygden og av den individuelle garantien fra tariffoppgjøret i 2009. Årskullene fra og med 1959-kullet omfattes av nye opptjeningsregler i folketrygden, men ikke av den individuelle garantien. Departementet vil komme tilbake med forslag om tilpasning i reglene for tjenstepensjon og samordning for årskullene fra og med 1954-kullet. For de første årskullene fra 1959-kullet som ikke omfattes av den individuelle garantien vil det bli foretatt en særskilt vurdering av behovet for eventuelle justeringer ut over det som følger av avtalen fra tariffoppgjøret i 2009.

Det gjelder i dag særskilte pensjonsordninger for blant annet stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer. Stortinget vedtok 10. desember 2009 at det skal innføres en ny pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer som bygger på hovedlinjene i ny folketrygd og som betegnes »byggeklossmodellen». Pensjonsopptjening gis etter denne modellen for hvert år i form av et prosentvis påslag til pensjonen fra folketrygden. I vedtaket ber Stortinget Regjeringen fremme forslag til ny lovgivning for å gjennomføre de nye pensjonsordningene. Stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer som har opptjening i dagens pensjonsordning, vil kunne få pensjon dels i ny, dels i dagens ordning. Overgangsordninger som ivaretar hensynet til å beskytte opptjente rettigheter, vil bli foreslått. Det ble også vedtatt at høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor skal ha offentlig tjenstepensjon etter lov om Statens Pensjonskasse hvis de velges eller utnevnes etter 1. januar 2011. Departementet vil komme tilbake med nødvendige lovforslag.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

2 Bakgrunnen for lovforslagene

2.1 Pensjonsreformen – endringer i folketrygdens alderspensjon

Arbeidet med pensjonsreformen har pågått siden 2001 da regjeringen Stoltenberg I nedsatte Pensjonskommisjonen. Pensjonsreformen omfatter alle deler av pensjonssystemet. Bakgrunnen for reformen er at en økende andel eldre, og høyere gjennomsnittlige pensjoner fører til en vesentlig økning i pensjonsutgiftene, samtidig som det i framtiden vil bli relativt færre yrkesaktive til å betale for pensjonene. I tillegg har dagens system enkelte svakheter som det er ønskelig å rette opp. Stortinget inngikk brede forlik om pensjonsreformen gjennom vedtak i 2005 og 2007.

På grunnlag av stortingsforlikene og en bred høring la departementet i februar 2009 fram forslag til endringer i lovbestemmelsene om alderspensjon fra folketrygden gjennom Ot.prp. nr. 37 (2008–2009) Om lov om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon). Forslaget ble vedtatt våren 2009 ved lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven. Endringene omfatter:

- fleksibelt uttak av alderspensjon i alderen 62 til 75 år
- levealdersjustering
- nye regler for regulering
- nye regler for opptjening av alderspensjon

Fleksibelt uttak, levealdersjustering og ny regulering gjelder både pensjon beregnet etter dagens og etter nye opptjeningsregler. Reglene om fleksibelt uttak, de nye reguleringsprinsippene og levealdersjusteringen trer i kraft i 2011. Først fra 2016 vil det være mulig å få en del av alderspensjonen fra folketrygden etter nye opptjeningsregler, som fases gradvis inn fra og med årskullene 1954–1962, og som vil gjelde fullt ut for personer født i 1963 eller senere.

Ny alderspensjon i folketrygden bygger på prinsippet om at det skal lønne seg å arbeide. Inntektspensjonen opptjenes gjennom den enkeltes inntekt over livet og alle opptjeningsår teller med. Samtidig sikrer alderspensjonen en minsteinntekt (garantipensjon) i alderdommen for alle. Garantipensjonen

skal være på samme nivå som dagens minstepensjon, men vil avkortes med 80 prosent mot opptjent inntektspensjon. Dermed sikres alle som har vært yrkesaktive en pensjon utover folketrygdens minstenivå.

Inntektspensjonen tjenes opp ved arbeidsinntekt fra 13 år til og med fylte 75 år. I tillegg til arbeidsinntekt, regnes også næringsinntekt og folketrygdens ytelser til livsopphold som pensjonsgivende inntekt. Den enkelte vil hvert år tjene opp pensjonsrettigheter tilsvarende 18,1 prosent av pensjonsgivende inntekt. All inntekt telles med, fra første krone og opp til et tak på 7,1 G. De opparbeidede pensjonsrettighetene reguleres årlig med lønnsveksten for lønnsstakerne.

Det gis pensjonsopptjening ved ulønnet omsorgsarbeid for små barn og ved pleie av eldre, syke og funksjonshemmede. Den årlige opptjeningen tilsvarende da en inntekt på 4,5 G. Videre gis det pensjonsopptjening tilsvarende en inntekt på 2,5 G til personer som avtjener førstegangstjeneste. Arbeidsledige som mottar dagpenger, får en pensjonsopptjening basert på tidligere inntekt opp til 7,1 G. Personer som av disse grunnene ikke har arbeidsinntekt i perioder av livet er dermed sikret en pensjonsopptjening.

Pensjon kan tas ut, helt eller delvis, fra 62 år under forutsetning av at årlig pensjon fra 67 år minst tilsvarende minstepensjonen. Pensjonen kan graderes i 20, 40, 50, 60, 80 og 100 prosent. Pensjonen kan dermed tas ut tilsvarende reduksjon i arbeidstid, og dette legger til rette for en gradvis overgang fra arbeid til pensjon. Det gis mulighet til å endre uttaksgrad én gang pr. år, men pensjonsuttaket kan likevel alltid stanses eller økes til 100 prosent. I tillegg kan en arbeide så mye en vil ved siden av uttak av pensjon uten at den avkortes. Eventuell arbeidsinntekt ved siden av pensjonen gir pensjonsopptjening, slik at årlig pensjon øker.

Pensjon opptjent etter nye opptjeningsregler utmåles ved å dele den opparbeidede pensjonsbeholdningen på et delingstall, som fastsettes det året et årskull fyller 61 år. Delingstallet varierer med uttaksalder, og den enkelte vil stå overfor et sett av delingstall for ulike aldre mellom 62 og 75 år. I hovedsak gjenspeiler delingstallet forventet antall

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

gjenværende leveår ved uttaksalderen for det årskullet en tilhører. Om en tar ut pensjonen tidlig, må de opparbeidede rettighetene fordeles over flere gjenværende leveår, og den årlige pensjonen blir dermed lavere enn om den tas ut senere. Delingstallene er utformet slik at alderspensjonen blir nøytral, det vil si at verdien av den enkeltes samlede pensjonsutbetalinger vil være uavhengig av uttaksalder. Tilsvarende vil gjelde for uttak av pensjon opptjent etter dagens opptjeningsregler, men det benyttes da et forholdstall i stedet for et delingstall. Forholdstallene uttrykker forventet antall gjenværende leveår på uttakstidspunktet, sammenliknet med 1943-kullet ved 67 år.

Levealdersjustering av alderspensjonen innebærer at delingstallene/forholdstallene øker fra ett årskull til neste dersom forventet levealder øker. Levealdersjusteringen bidrar til å gjøre pensjonssystemet økonomisk bærekraftig på sikt. Når levealderen i befolkningen øker, skal opptjent pensjon fordeles over flere leveår. Den enkelte kan motvirke effekten av levealdersjusteringen ved å arbeide lenger. For et gitt uttakstidspunkt blir imidlertid pensjonen noe lavere etter hvert som yngre årskull forventes å leve lenger.

Mens opparbeidede pensjonsrettigheter skal lønnsreguleres fullt ut, skal pensjoner under utbetaling reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Minste pensjonsnivå og satsene for garantipensjon skal som hovedregel reguleres med lønnsutviklingen, justert for effekten av levealdersjusteringen ved 67 år. Dette vil normalt sikre personer med de laveste ytelsene en bedre regulering enn personer med høyere ytelser. Er reguleringen av pensjon under utbetaling gunstigere enn det som følger av hovedregelen for regulering av minste pensjonsnivå og satsene for garantipensjon, skal disse likevel reguleres som pensjon under utbetaling. Reguleringen vil skje med virkning fra 1. mai hvert år, som i dag.

2.2 Pensjonsforliket fra 2005 – offentlig tjenstepensjon

I Stortingets pensjonsforlik av 26. mai 2005 heter det følgende om tilpasning av offentlig tjenstepensjon til ny alderspensjon i folketrygden:

«Tjenstepensjon tilsvarende to tredjedeler av sluttlønn i offentlig sektor (bruttoordninger) videreføres.

Etter at det er vedtatt en ny modell for folketrygdens alderspensjon, må de offentlige tjenstepensjonsordningene tilpasses den nye folketrygdmodellen, uten at dette svekker de offent-

lige tjenstepensjonene, men slik at de også omfattes av delingstall og ny indeksering.

Den endelige tilpasningen skal skje gjennom forhandlinger mellom partene i offentlig sektor.»

2.3 Tariffoppgjøret 2008

I tariffoppgjøret i offentlig sektor i 2008 ble det inngått en likelydende avtale i de ulike forhandlingsområdene i offentlig sektor om AFP i offentlig sektor og offentlig tjenstepensjon. I denne avtalen heter det følgende om «Arbeidet med offentlig tjenstepensjon»:

«Også offentlig tjenstepensjon må tilpasses endringene i folketrygden, jf. stortingsforliket av 26. mai 2005. Når AFP i offentlig sektor utformes etter mønster av AFP i LO/NHO-området, vil AFP og tjenstepensjon kunne bli utbetalt samtidig i hele eller mesteparten av pensjonsperioden. Partene er enige om at beslutningsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig til at tilpassingen av offentlig tjenstepensjon kan behandles i lønnsoppgjøret 2008.

Partene viser til rapporten av 19. mai 2008 fra en ekspertgruppe, og er enige om at det skal settes ned et partssammensatt utvalg som skal forberede behandling av offentlig tjenstepensjon, og innenfor de forutsetningene som følger av punkt 2 ovenfor, vurdere den endelige tilpassing og utforming av AFP i offentlig sektor i lønnsoppgjøret 2009. Utvalget skal også vurdere særaldersgrensene.

Utvalget skal vurdere mulige tilpasninger av offentlig tjenstepensjon til endringene i folketrygdens alderspensjon og til omleggingen av AFP i offentlig sektor.

Utvalget skal ta utgangspunkt i følgende:

- Offentlig tjenstepensjon skal, sammen med pensjon fra folketrygden og AFP, sikre et samlet pensjonsnivå fra 2010 i samsvar med stortingsforliket av 26. mai 2005.
- Offentlig ansatte skal sikres et godt tidligpensjonssystem fra 62 år, også personer som har hatt lave inntekter.
- Man skal tjene opp mer pensjon hvis man jobber lenger, og den årlige pensjonen skal være høyere desto senere den tas ut.
- Man skal kunne kombinere arbeid og pensjon uten avkortning.
- Hensynet til mobilitet i arbeidsmarkedet må ivaretas.
- Det skal sikres mot at en eventuell rask innfasning gir særlig uheldige utslag.
- Utvalget skal vurdere bredden i yrkesmønstrene i offentlig sektor, jamfør ekspertgruppen av 19.05.08.»

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

2.4 Tariffoppgjøret 2009

Med utgangspunkt i avtalene i tariffoppgjøret i 2008 om ny AFP og det videre arbeidet med tilpasning av offentlig tjenestepensjon, inviterte det daværende Arbeids- og inkluderingsdepartementet i brev daterert 15. juli 2008 partene i offentlig sektor til å delta i et partssammensatt utvalg som skulle forberede behandlingen av offentlig tjenestepensjon og endelig tilpassing av AFP i tariffoppgjøret i 2009.

Utvalgets rapport ble lagt fram 11. mars 2009. Rapporten beskrev og vurderte ulike spørsmål knyttet til utformingen av en tilpasset AFP og tjenestepensjonsordning i offentlig sektor. Etter ønske fra enkelte medlemmer i utvalget omtalte rapporten også andre modeller for en offentlig tjenestepensjonsordning enn bruttoordninger.

De ordinære forhandlingene i tariffoppgjøret i offentlig sektor 2009 førte ikke fram til en enighet. Forhandlingene gikk derfor til meklingsmannen. I meklingsmøte 27. mai 2009 ble det enighet om å nedsette en arbeidsgruppe for å arbeide videre med løsningen av spørsmålene knyttet til tjenestepensjon og AFP. Dette arbeidet ledet fram til at partene i offentlig sektor 4. juni 2009 ble enige om en avtaletekst om offentlig tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor. Denne avtalen innebar at dagens regler for offentlig tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor skal videreføres med nødvendige tilpasninger. Avtalen lyder:

«Dagens regler for offentlig tjenestepensjon (bruttoordningen) og AFP i offentlig sektor videreføres med nødvendige tilpasninger til innføring av fleksibel alderspensjon i folketrygden fra 2011 og med de tilpasninger som følger av Stortingets vedtak fra mai 2005.

I tråd med Stortingets vedtak skal alderspensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger levealdersjusteres og reguleres etter nye regler på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden.

Levealdersjustering i dagens offentlige tjenestepensjon gjennomføres slik at grunnlovsvernet ivaretas. Det gis en individuell garanti for opptjente rettigheter i tjenestepensjonsordningene pr. 1. januar 2011 som sikrer at medlemmer av offentlige tjenestepensjonsordninger med 15 år eller mindre igjen til 67 år er sikret 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år etter 30 års opptjening.

Personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år kan ikke i tillegg ta ut folketrygd- eller tjenestepensjonsberegnet AFP.

Beregning av tjenestepensjon – herunder samordning med alderspensjon i folketrygden – skal skje slik at tjenestepensjonen ikke påvirkes

av når den nye fleksible alderspensjonen fra folketrygden tas ut. Det gis anledning til å kompensere for levealdersjusteringen av tjenestepensjonen ved å stå i stilling ut over 67 år.

Det vises til at Fornyings- og administrasjonsdepartementet har en pågående prosess i samarbeid med partene i arbeidslivet for vurdering av særaldersgrensene og fratreden ved disse. Det avtales ikke endringer i gjeldende særaldersgrenser i forbindelse med lønnsoppgjøret 2009.»

Arbeidsgruppen som ble nedsatt i meklingsmøtet 27. mai 2009 arbeidet også med en alternativ avtaletekst som beskrev en kombinert løsning for offentlig tjenestepensjon som videreførte dagens bruttoordning for noen årskull, og på sikt innførte en ordning som bygger på de samme prinsippene som ny alderspensjon i folketrygden. Det vil si alleårsopptjening, fleksibelt og nøytralt uttak fra 62 år, levealdersjustering og ny regulering. Alternativet innebar et nytt prinsipp for opptjening av rettigheter til tjenestepensjon fra 2011, samt mulighet for fleksibelt uttak av offentlig tjenestepensjon fra 62 år. Dokumentet som beskriver kombinasjonsalternativet ble vedlagt Riksmeklingsmannens møtebok:

«Kombinasjonsalternativet

I. Innledning

Under beskrives en kombinert løsning for offentlig tjenestepensjon. Løsningen innebærer at en bruttoordning videreføres for store grupper av offentlig ansatte. Nyansatte fra 1. januar 2011 tjener opp pensjonsrettigheter fra første krone i en ny ordning.

Den kombinerte løsningen bygger på pensjonsforliket fra 2005 som innebærer at de offentlige tjenestepensjonsordningene fortsatt skal gi en samlet pensjon tilsvarende 2/3 av sluttlønn, at tjenestepensjonene skal levealdersjusteres og reguleres på samme måte som folketrygdens alderspensjon.

Den kombinerte løsningen innebærer at tjenestepensjonen kan tas ut fleksibelt fra 62 år, og at arbeid og pensjon kan kombineres uten avkorting. Løsningen omfatter videre et seniortillegg som sikrer personer som går av tidlig, et tillegg til pensjonen fra fylte 65 år.

Grunnlovsvernet for opptjente rettigheter til offentlig tjenestepensjon skal ivaretas.

II. Offentlig tjenestepensjon fra 2011

Personer født i årene 1944–1948 beholder dagens regler med de justeringer som er nødvendige, blant annet tilpasset at alderspensjonen fra folketrygden kan tas ut fleksibelt. Disse årskullene er dermed sikret tjenestepensjonsbe-

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

regnet AFP på 66 prosent av sluttlønn fra 65 år forutsatt 30 års opptjening.

Personer født i årene 1949–1953 skal fortsatt tjene opp pensjonsrettigheter i dagens tjenstepensjonsordning. De er sikret en samlet pensjon på 66 prosent av sluttlønn ved pensjonsuttak fra 65 år. Tjenstepensjonen skal samordnes med alderspensjon fra folketrygden og med AFP. Personer født i disse årene vil likevel omfattes av to viktige endringer. De skal få ny AFP, og de skal kunne ta ut tjenstepensjonen fleksibelt fra fylte 62 år.

Personer født i 1954 eller senere beholder opptjente rettigheter i dagens ordning per 1. januar 2011. De skal i tillegg fra samme dato, kunne tjene opp pensjonsrettigheter i ny pensjonsordning. De skal få ny AFP, og kunne ta ut tjenstepensjonen fleksibelt fra fylte 62 år.

Tjenstepensjonsordningene i offentlig sektor skal sikre en pensjon på 66 prosent av sluttlønn (bruttogaranti) etter samme regler som i dag, for personer med minimum 20 års tjenestetid per 1. januar 2011. Denne garantien skal ikke justeres for eventuelle endringer i levealderen. Bruttogarantien gjelder samlet pensjon fra folketrygden, AFP og tjenstepensjonsordningen forutsatt uttak tidligst fra 65 år, minst 30 års opptjening samt at de fortsetter som medlem av en offentlig tjenstepensjonsordning fram til de fyller 65 år. Ved vurderingen av om bruttogarantien er oppfylt, defineres sluttlønn felles for alle ordninger, som gjennomsnittet av de tre siste årene før pensjon tas ut (G-regulert). Garantien innebærer at personer som har maksimalt 10 år igjen til de fyller 67 år vil være sikret 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år etter 30 års opptjening.

For eksempel vil en person født i 1966 som begynte i arbeid i offentlig sektor i 1991, vil kunne ha 20 års tjenestetid ved utgangen av 2010. Bruttogarantien innebærer at vedkommende vil være sikret 66 prosent av sluttlønn ved uttak av pensjon ved fylte 65 år i 2031.

Personer som ikke kvalifiserer for full garanti, får en garanti som er proporsjonal med tjenestetid (dvs 19 år gir 19/20, 18 år gir 18/20 osv). Reglene for dette vil bli konkretisert i det videre arbeidet, slik at grunnlovsvernet for de opptjente rettighetene i dagens tjenstepensjon til personer som ikke har 20 års tjenestetid per 1. januar 2011, skal ivaretas.

Tjenstepensjonen skal kunne tas ut fleksibelt fra fylte 62 år sammen med alderspensjon fra folketrygden og ny AFP.

Fleksibel alderspensjon i folketrygden og ny AFP fra 1. januar 2011 krever tilpasninger i regelverket for offentlige tjenstepensjoner og i samordningsregelverket. Regelverket tilpasses slik at tjenstepensjonen ikke påvirkes av når alderspensjon fra folketrygden og AFP tas ut.

Tjenstepensjonen skal justeres for endringer i levealderen på tilsvarende måte som i folketrygden, men likevel slik at den individuelle bruttogarantien ikke justeres for levealder.

De nye opptjeningsreglene dimensjoneres med sikte på at arbeidstakerne skal kunne oppnå en samlet pensjon fra folketrygd, AFP og ulike tjenstepensjonsordninger, som tilsvarer 66 prosent av tidligere inntekt, forutsatt 30 års opptjening i offentlig tjenstepensjonsordning og 38 år i folketrygden. Denne kollektive sikringen gjelder ved pensjonsuttak fra 65 år gitt samme levealder som i dag. Det vises i den forbindelse til IX Brutto reforhandlingsklausul.

Pensjonsordningen baseres på følgende prinsipper:

- Offentlig ansatte skal hvert år tjene opp pensjonsrettigheter fra første krone. Dette sikrer at også personer med lave stillingsstørrelser opparbeider pensjonsrettigheter.
- Pensjonsopptjeningen skal tilsvare 0,42 prosent av pensjongivende inntekt opp til 7,1 G. For inntekter mellom 7,1 og 12 G tjenes opp rettigheter tilsvarende 1,77 prosent. Pensjongivende inntekt fastsettes på samme måte som i dagens tjenstepensjon.
- Det gis pensjonsopptjening for ulønnet omsorg for barn og ved pleie av eldre, syke og funksjonshemmede, samt ved etter- og videreutdanning. Dette innebærer en vesentlig styrking av rettighetene til ansatte i kommunal sektor.
- Det tjenes opp pensjonsrettigheter fram til fylte 67 år.
- Tjenstepensjon og AFP skal, som alderspensjon i folketrygden, kunne tas ut fra 62 år. Senere uttak gir høyere pensjon.
- Arbeid og pensjon skal kunne kombineres fritt uten avkorting.

III. Seniortillegg

Fra 1. januar 2011 innføres et livsvarig seniortillegg fra fylte 65 år. Tillegget utgjør 0,25 G pr år, og gis til personer født i 1949 eller senere som tar ut pensjon tidlig. Seniortillegget levealderjusteres ikke og reguleres på samme måte som folketrygdens alderspensjon. Tillegget reduseres med 30 prosent av gjennomsnittlig årsinntekt over et fribeløp på 15 000 kroner i perioden 62 til 65 år. Det endelige regelverket må utformes slik at en som går av tidlig og får seniortillegg fra 65 år, ikke får høyere samlet pensjon enn om vedkommende hadde arbeidet lenger. Seniortillegget forbeholdes personer med minst 30 års tjenestetid.

IV. Overføringsavtalen

Overføringsavtalen mellom Statens Pensjonskasse og andre leverandører av offentlig tjenes-

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

tepensjon innebærer at siste offentlige tjenstepensjonsordning utbetaler pensjon som om all tjenestetid var i denne siste ordningen. Det samordnes ytelser der det er flere tilsetningsforhold hos flere arbeidsgivere. Den siste og utbetalende pensjonsordningen får refundert utgifter fra de andre pensjonsordningene etter nærmere regler.

Med ny offentlig tjenstepensjon elimineres behovet for samordning av beregningen av ytelsene, men utbetalingen av den samlede tjenstepensjonen bør fortsatt koordineres av den siste tjenstepensjonsordningen som arbeidstakeren var medlem av. Dersom vedkommende har arbeidsforhold hos flere arbeidsgivere, koordineres utbetalingen av den ordningen der vedkommende har sin største stilling.

Det legges til grunn at overføringsavtalen videreføres.

V. Organisering og finansiering av AFP

Når AFP i offentlig sektor utformes etter mønster av ny AFP i privat sektor, tilsier det en organisatorisk samordning. Regjeringen vil ta initiativ til en partssammensatt arbeidsgruppe som får i oppgave å utrede løsninger for organisering og finansiering av ny AFP i offentlig sektor, herunder om det er hensiktsmessig å innføre én felles ordning for hele sektoren, eventuelt en for statlig og en for kommunal sektor.

I arbeidet med å finne en framtidig finansieringsløsning for ny AFP i offentlig sektor må det tas hensyn til at enkelte virksomheter som i dag har en offentlig AFP-ordning opptrer i konkurranse med virksomheter som vil få ny AFP i privat sektor med statstilskudd.

Regjeringen vil i kommuneproposisjonen våren 2010 komme tilbake til en vurdering av de økonomiske konsekvensene av endringene i pensjonssystemene for kommunene, med særlig fokus på eventuelle merkostnader knyttet til omleggingen.

VI. Særaldersgrenser

Det gjøres ikke endringer i gjeldende særaldersgrenser i forbindelse med lønnsoppgjøret 2009.

Reglene for beregning av tjenstepensjon for personer med særaldersgrenser må tilpasses endringene i offentlig tjenstepensjon. Det gjelder i første omgang reglene for beregning for personer med særaldersgrenser som har tatt ut eller kan ta ut pensjon fra og med 1. januar 2011. Regjeringen vil ta initiativ til en partssammensatt arbeidsgruppe som får i oppgave å utrede nødvendige tilpasninger i reglene for beregning for alderspensjon i tjenstepensjonsordningene for personer med særaldersgren-

ser. Arbeidet skal være avsluttet før lønnsoppgjøret 2010.

Det vises videre til at Fornyings- og administrasjonsdepartementet har en pågående prosess i samarbeid med partene i arbeidslivet, for vurdering av særaldersgrensene og fratreden ved disse.

Omfanget av forhandlingsretten er uendret.

VII. Uføre- og etterlatteytelser i de offentlige tjenstepensjonsordningene

Når det fra 2011 innføres levealdersjustering og fleksibilitet i alderspensjon i folketrygden og offentlig tjenstepensjon, må det foretas nødvendige tilpassinger i uføre- og etterlattepensjon i offentlig tjenstepensjon.

I forlengelsen av regjeringens arbeid med å følge opp Uførepenjonsutvalgets forslag om endringer i uføreytelsene i folketrygden vil regjeringen nedsette et partssammensatt utvalg som får i oppgave å utrede varige endringer i ytelser til uføre i offentlig tjenstepensjon tilpasset ytelsene til uføre i folketrygden.

VIII. Evaluering av offentlig tjenstepensjon

Regjeringen vil sørge for en løpende evaluering av pensjonsreformen for å kunne vurdere om reformen virker etter hensikten. Det er i denne forbindelsen ønskelig med løpende kontakt mellom regjeringen og partene i arbeidslivet. Regjeringen har derfor opprettet Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd, hvor opplegget for og resultatene av evalueringsarbeidet kan gjennomgås. Det er naturlig at rådet også vurderer om ny offentlig tjenstepensjon og ny AFP i offentlig sektor virker etter hensikten. Ordningene skal evalueres i forbindelse med lønnsoppgjøret i 2017.

IX. Brutto reforhandlingsklausul

Dersom det skjer endringer (før levealdersjustering) i folketrygdens alderspensjon og/eller AFP i offentlig sektor som ikke er uvesentlige, kan det få betydning for samlet pensjonsnivå for ansatte i offentlig sektor. Ved slike endringer vil partene kunne kreve opptatt forhandlinger med sikte på eventuelle justeringer i offentlig tjenstepensjon.

X. Grunnlovsvernet for opptjente rettigheter

Grunnlovsvernet for opptjente rettigheter til offentlig tjenstepensjon innenfor bruttogarantien skal ivaretas. Dette skjer ved videreføring av bruttoordningen for store deler av offentlig ansatte, innføring av seniortillegg og innføring av ny AFP i offentlig sektor.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

XI. Forhandlinger

Omfanget av forhandlingsretten er uendret i alle tariffområder med unntak av det som framgår av IX. Ved hovedtariffoppgjøret i 2010, vil det være gjenstående spørsmål fra forhandlingene i 2009 som kan være gjenstand for forhandling.

XII. Særskilt om Oslo kommune

Oslo kommunes gjeldende ordning garanterer 70 % av sluttlønn. Det må gjøres tilpasninger i nivå og parametre for å opprettholde tilsvarende ytelse (samme forholdsmessighet).»

2.5 Brev fra statsministeren til Riksmeklingsmannen

Statsministeren varslet i brev til Riksmeklingsmannen av 4. juni 2009 at Regjeringen vil fremme forslag til tilpasninger i regelverket for de lovfestede tjenstepensjonsordningene i tråd med innholdet i avtalen:

«Jeg viser til årets lønnsoppgjør i offentlig sektor der det også forhandles om tilpasninger i offentlig tjenstepensjon. Disse forhandlingene bygger på avtalen om AFP i offentlig sektor i lønnsoppgjøret 2008. Jeg viser også til arbeidet i den partssammensatte arbeidsgruppen under ledelse av arbeids- og inkluderingsminister Dag Terje Andersen som har resultert i at partene er enig om videreføring av dagens regler for offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor. Dette er nedfelt i et dokument av 3. juni 2009.

Partene har blitt enige om at dagens regler for offentlig tjenstepensjon (bruttoordningen) og AFP i offentlig sektor videreføres med nødvendige tilpasninger til innføring av fleksibel alderspensjon i folketrygden fra 2011, og med de tilpasninger som følger av Stortingets vedtak fra mai 2005.

I tråd med Stortingets vedtak skal alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger levealdersjusteres og reguleres etter nye regler på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden.

Levealdersjustering i dagens offentlige tjenstepensjon gjennomføres slik at grunnlovsvernet ivaretas. Det gis en individuell garanti for opptjente rettigheter i tjenstepensjonsordningene pr. 1. januar 2011. Denne sikrer at medlemmer av offentlige tjenstepensjonsordninger med 15 år eller mindre igjen til 67 år er sikret 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år etter 30 års opptjening.

Personer som velger å ta ut alderspensjon

fra folketrygden før 67 år kan ikke i tillegg ta ut folketrygd- eller tjenstepensjonsberegnet AFP.

Beregning av tjenstepensjon – herunder samordning med alderspensjon i folketrygden – skal skje slik at tjenstepensjonen ikke påvirkes av når den nye fleksible alderspensjonen fra folketrygden tas ut. Det gis anledning til å kompensere for levealdersjusteringen av tjenstepensjonen ved å stå i stilling ut over 67 år.

Regjeringen er innstilt på å fremme forslag for Stortinget om endringer i de lovbestemte offentlige tjenstepensjonsordningene i tråd med innholdet i enighetsdokumentet. Regjeringen legger til grunn at hovedtrekkene i endringene i reglene for tjenstepensjon i staten også gis virkning for øvrige offentlige tjenstepensjonsordninger.»

2.6 Høring

Daværende Arbeids- og inkluderingsdepartement, i samråd med daværende Fornyings- og administrasjonsdepartement, sendte 20. november 2009 på høring et forslag til endringer i regelverket for tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor som er nødvendige for å gjennomføre avtalen som ble inngått ved tariffoppgjøret 2009. Høringsfristen var 15. januar 2010.

I høringsnotatet ble det lagt fram utkast til tilpasninger i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse og lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser. Det ble også lagt fram utkast til ny lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse. Det ble videre opplyst at det vil bli gjort tilsvarende endringer i de lovfestede tjenstepensjonsordningene for sykepleiere, ansatte i apoteksektoren, mv.

Høringsnotatet ble sendt til:

- Akademikerne
- Arbeidsgiverforeningen Spekter
- Arbeids- og velferdsdirektoratet
- Den Norske Aktuarforening
- Departementene
- Finansnæringens Fellesorganisasjon
- Forsvarets pensjonistforbund
- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- HSH
- Kommunal Landspensjonskasse
- Kredittilsynet
- KS
- Landslaget for offentlige pensjonister
- Landsorganisasjonen i Norge
- Ligestillings- og diskrimineringsombudet
- LO Kommune
- LO Stat

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

- Næringslivets Hovedorganisasjon
- Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
- Norges Farmaceutiske Forening
- Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon
- Norsk Pensjon AS
- Norsk Pensjonistforbund
- Oslo kommune
- Pensjonskasseforeningen
- Pensjonskontoret
- Pensjonistpartiet
- Pensjonstrygden for sjømenn
- Sametinget
- Seniorsaken
- Senter for seniorpolitikk
- Sparebankforeningen
- Statens pensjonskasse
- Statens Seniorråd
- Statistisk sentralbyrå
- Styret i Pensjonsordning for apotekvirksomhet
- Styret i Pensjonsordning for sykepleiere
- Unio
- Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
- Fagforbundet Lillehammer
- Fagforbundet Trondheim
- Finansnæringens Fellesorganisasjon
- Forsvar Offentlig Pensjon
- Forsvarets pensjonistforbund
- Forsvarsdepartementet
- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- HSH
- Jernbaneverket
- Kommunal Landspensjonskasse
- Kriminalomsorgen region nordøst
- KS
- Landslaget for offentlige pensjonister
- Likestillings- og diskrimineringsombudet
- Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon
- Norsk Pensjonistforbund
- NTL sentralforvaltningen
- Næringslivets Hovedorganisasjon
- Oslo kommune
- Pensjonskasseforeningen
- Styret for pensjonsordningen for sykepleiere
- Styret for pensjonsordningen for apotekvirksomhet

Følgende instanser har meddelt at de ikke har merknader:

- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
- Finanstilsynet
- Fiskeri- og kystdepartementet
- Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet
- Helse- og omsorgsdepartementet
- Justis- og politidepartementet
- Kommunal- og regionaldepartementet
- Landbruks- og matdepartementet
- Landsorganisasjonen i Norge
- Miljøverndepartementet
- Nærings- og handelsdepartementet
- Pensjonstrygden for sjømenn
- Riksrevisjonen
- Samferdselsdepartementet
- Statistisk sentralbyrå
- Utenriksdepartementet

Følgende instanser har hatt merknader:

- Aon Grieg AS
- Arbeidsgiverforeningen Spekter
- Arbeids- og velferdsdirektoratet
- Den Norske Aktuarforening
- Fagforbundet Buss- og Sporveisbetjeningens Forening

- Statens pensjonskasse
- Statens vegvesen/Vegdirektoratet

Akademikerne, LO Kommune, LO Stat, Unio og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (i det videre benevnt som arbeidstakerorganisasjonene) har levert felles høringsuttalelse. En privatperson har også avgitt høringsuttalelse.

Enkelte høringsinstanser har også fremmet synspunkter som ikke berører forslagene i høringsnotatet. For eksempel tar *Norsk Pensjonistforbund* til orde for å øke grunnpensjonen i folketrygden, og *styret for pensjonsordningen for apotekvirksomhet, Spekter* og *HSH* tar opp spørsmålet om apoteketaten fremdeles skal ha en lovfestet offentlig tjenestepensjonsordning, samt om det bør gis statstilskudd til AFP-ordningen for apoteketaten. Departementet kommer ikke nærmere inn på disse spørsmålene i denne proposisjonen og viser til at forslagene her gjelder nødvendige endringer i regelverket for tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor som følger av avtalen om videreføring av dagens regler for tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret i 2009.

Departementet viser for øvrig til omtalen av høringsinstansenes merknader under behandlingen av de ulike forslagene i proposisjonen.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

3 Offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor

3.1 Innledning

I dette kapitlet gis det en omtale av pensjonssystemet for arbeidstakere i offentlig sektor med hovedvekt på alderspensjon. Alle som er bosatt eller arbeider i Norge er omfattet av folketrygden, som blant annet gir rett til alderspensjon. Arbeidstakere i offentlig sektor omfattes dessuten av tjenstepensjonsordninger som gir pensjon ut over folketrygden. I tillegg gjelder ordninger med avtalefestet pensjon (AFP), som gir rett til tidligpensjon fra 62 år.

Fra 1. januar 2011 innføres det som nevnt over nye regler for opptjening og beregning av alderspensjon fra folketrygden, og dagens regler vil bli gradvis utfaset. Reglene for offentlig tjenstepensjon skal videreføres med visse tilpassinger. Beskrivelsen nedenfor gjelder reglene slik de er i dag.

3.2 Alderspensjon fra folketrygden

Folketrygden ble innført fra 1967 og er i dag regulert i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven). Stortinget har som omtalt i avsnitt 2.1 vedtatt en rekke endringer i folketrygdens alderspensjon, jf. lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven. Endringene omfatter innføring av fleksibelt uttak av alderspensjon i alderen 62 til 75 år, levealdersjustering av alderspensjon, nye regler for regulering av alderspensjon og nye opptjeningsregler. Flexibelt uttak, levealdersjustering og ny regulering skal gjelde både pensjon beregnet etter dagens og etter nye opptjeningsregler, og disse reglene trer i kraft i 2011. Først fra 2016 vil det være mulig å få en del av alderspensjonen fra folketrygden opptjent etter de nye opptjeningsreglene, som fases gradvis inn fra og med årskullene 1954–1962, og som vil gjelde fullt ut for personer født i 1963 eller senere.

Etter reglene som gjelder i folketrygden i dag gis det alderspensjon fra 67 år. Pensjonen kan bestå av tre elementer: Grunnpensjon, tilleggspensjon og sært tillegg. Alderspensjonen fastsettes i forhold til folketrygdens grunnbeløp (G), som fra 1. mai 2009 utgjør 72 881 kroner.

Grunnpensjon er grunnytelsen og gis til alle, uavhengig av tidligere inntekt som yrkesaktiv. Grunnpensjonen utmåles på grunnlag av trygdetid, som hovedregel tidsrom da en person fra fylte 16 år til og med det året hun eller han fylte 66 år har vært medlem i trygden med rett til ytelser etter pensjonsskapitlene. Det medregnes også trygdetid for kalenderår der medlemmet fyller 67, 68 og 69 år og opptjener pensjonspoeng. Det gis full grunnpensjon når trygdetiden er 40 år. Er trygdetiden kortere, blir grunnpensjonen avkortet forholdsmessig. Det kreves minst tre års trygdetid for rett til grunnpensjon.

Full grunnpensjon utgjør 100 prosent av G, men likevel 85 prosent av G dersom pensjonisten lever sammen med en ektefelle som har årlig inntekt over to ganger grunnbeløpet. Det samme gjelder dersom ektefellen mottar foreløpig uførepensjon, uførepensjon, alderspensjon eller avtalefestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for. I tillegg til de personene som er likestilt med ektefeller etter folketrygdloven § 1-5, skal også samboerpar som har levd sammen i 12 av de siste 18 månedene følge de samme reglene som ektepar ved utmåling av grunnpensjon.

Tilleggspensjonen skal stå i et visst forhold til tidligere arbeidsinntekt og ytes til den som i minst tre år etter 1966 har hatt en årlig inntekt som overstiger grunnbeløpet for vedkommende år. Inntekten opp til 6 G er fullt ut pensjonsgivende, mens en tredjedel av inntekten mellom 6 og 12 G er pensjonsgivende. Inntekt over 12 G er ikke pensjonsgivende. Tilleggspensjonens størrelse er avhengig av pensjonspoeng og antall år med opptjening av pensjonspoeng (poengår). For å oppnå full tilleggspensjon kreves det 40 poengår. Pensjonen reduseres forholdsmessig når pensjonisten har færre enn 40 poengår.

Full årlig tilleggspensjon utgjør 42 prosent (tilleggspensjonsprosenten) av det beløpet som fremkommer ved at G multipliseres med gjennomsnittet av de 20 høyeste poengtallene (sluttpoengtallet) som vedkommende har. Har vedkommende pensjonspoeng for færre enn 20 år, benyttes gjennomsnittet av samtlige poengtall. For poengår før 1992 er tilleggspensjonsprosenten 45.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Sært tillegg ytes til pensjonister som ikke har rett til tilleggspensjon eller har en tilleggspensjon som er mindre enn særtillegget. Det avkortes krone for krone mot tilleggspensjonen. Fullt særtillegg gis til den som har minst 40 års trygdetid. Dersom trygdetiden er kortere, blir særtillegget tilsvarende mindre. Sært tillegg fastsettes av Stortinget med en ordinær sats og en minstesats. Folketrygdens minstepensjon tilsvarer summen av grunnpensjon og særtillegg ved 40 års trygdetid. Satsene for særtillegg har økt opp gjennom årene, og Stortinget har vedtatt å øke ordinær sats fra 97 til 100 prosent av G fra 1. mai 2010. Minstesatsen utgjør 74 prosent av grunnbeløpet.

Folketrygden yter også pensjoner til uføre og gjenlevende ektefeller, som i dag består av de samme elementene som alderspensjon. Uføre pensjon beregnes på grunnlag av faktiske og framtidige pensjonspoeng og trygdetid til og med det 66. året. Pensjon til gjenlevende ektefelle beregnes på grunnlag av den avdødes opptjening og prøves mot gjenlevendes faktiske eller forventede arbeidsinntekt. Både uførepensjon og pensjon til gjenlevende ektefelle avløses av alderspensjon fra fylte 67 år.

Folketrygdens pensjoner reguleres i takt med grunnbeløpet.

3.3 Offentlig tjenestepensjon

3.3.1 Generelt om pensjonsordningene i offentlig sektor

Omtrent 1/3 av alle arbeidstakere i Norge omfattes av en offentlig tjenestepensjonsordning. Dette gjelder arbeidstakere i stat, kommune, fylkeskommune og enkelte virksomheter med offentlig tilknytning. I staten er tjenestepensjonsordningen lovfestet, jf. lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse, som danner mønster for de øvrige offentlige tjenestepensjonsordningene.

For offentlig godkjente sykepleiere er det lovfestet en egen pensjonsordning, jf. lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere. Sykepleierpensjonsordningen administreres i dag av KLP. Også ansatte i apotek omfattes av en egen lovfestet pensjonsordning, jf. lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Denne ordningen administreres av Statens pensjonskasse.

For de øvrige offentlige arbeidsgiverne som plikter å ha en offentlig tjenestepensjonsordning følger (med unntak av Oslo kommune) denne plikten av de ulike tariffavtalene for kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og noen andre foretak. De

tariffavtalte offentlige tjenestepensjonsordningene administreres enten av livsforsikringsselskaper eller kommunale pensjonskasser.

Statens pensjonskasse har inngått avtaler med andre leverandører av offentlig tjenestepensjon om overføring av pensjonsrettigheter. Avtalene er grunnlaget for et felles overføringssystem. Overføringsavtalen forutsetter felles pensjonsregler. Det er den siste tjenestepensjonsordningen en arbeidstaker var medlem i, som utbetaler pensjon som om all pensjonsgivende tjenestetid var i denne ordningen. Overføringsavtalen innebærer at det som regel ikke skjer noen innbyrdes samordning av tjenestepensjoner.

Overføringsavtalen omfatter pensjonsordningene for sykepleiere, de kommunale pensjonsordningene og pensjonsordningene for ansatte i helseforetak, mens den for pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv. ikke gjelder arbeidstakere som ble medlemmer av ordningen 1. februar 2003 eller senere.

Overføringsavtalen omfatter ikke pensjonsordninger med pensjonsregler som avviker fra de alminnelige ordningene i offentlig sektor. Dette gjelder blant annet dagens pensjonsordninger for stortingsrepresentanter, statsråder og visse medlemmer av sametinget. Heller ikke pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera og Ballett er omfattet. Det er også pensjonsordninger for folkevalgte i kommuner og fylkeskommuner, jf. forskrift 22. april 1997 nr. 375 om pensjonsordninger for folkevalgte i kommune eller fylkeskommune. Når det gjelder pensjonsordningen for stortingsrepresentanter og statsråder, vedtok Stortinget 10. desember 2009 at ordningen skal legges om. Hovedprinsippene for den nye pensjonsordningen bygger på ny alderspensjon fra folketrygden. Den nye ordningen betegnes som «byggeklossmodellen».

3.3.2 Utmåling og beregning av alderspensjon i offentlige tjenestepensjonsordninger – bruttopensjon og samordning

Den ordinære aldersgrensen for medlemmer av de offentlige tjenestepensjonsordningene er 70 år. De aller fleste har denne aldersgrensen, men de kan likevel fratre med alderspensjon fra 67 år under forutsetning av at de også tar ut alderspensjon fra folketrygden. En del arbeidstakerne har lavere aldersgrense (såkalt særaldersgrense), som kan være 65, 63 eller 60 år. De kan fratre med alderspensjon inn til tre år før aldersgrense dersom summen av alder og tjenestetid er 85 år. Personer som har fratrudd

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

stillingen med minst 3 års medlemskap før retten til pensjon foreligger, har en oppsatt (utsatt) pensjonsrett. Pensjonen utbetales normalt ved aldersgrensen for stillingen, men tidligst fra fylte 65 år i Statens pensjonskasse.

De offentlige tjenstepensjonsordningene er utformet som bruttoordninger. Det innebærer at det er den offentlige tjenstepensjonen som i hovedsak bestemmer pensjonsnivået. Den enkelte mottar pensjon fra folketrygden uavkortet, mens tjenstepensjonsordningene gjør samordningsfradrag for ytelsene fra folketrygden. Samordningen bestemmes av lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser.

Alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning beregnes ved at det først beregnes brutto alderspensjon, som ved full opptjeningstid, normalt 30 år, utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget (vanligvis sluttlønnen), opp til en inntekt på 12 G. Ved kortere tjenestetid enn 30 år og når gjennomsnittlig deltidsprosent er lavere enn 100 prosent, reduseres pensjonen forholdsmessig.

Bruttopenasjonen reduseres (samordnes) deretter med alderspensjon fra folketrygden. Som hovedregel skal det gjøres fradrag i tjenstepensjonen for hele tilleggspensjonen/særtillaget. For folketrygdens grunnpensjon er fradraget 75 prosent av grunnbeløpet (G). Systemet innebærer at pensjonisten er garantert en samlet pensjon på minst 66 prosent av sluttlønnen (bruttogarantien) ved full opptjeningstid.

I mange tilfeller skal det ikke gjøres fradrag for hele den tilleggspensjonen fra folketrygden som utbetales. Samordningsfradraget skal blant annet begrenses til den delen av tilleggspensjonen som er beregnet på grunnlag av inntekter som er pensjonsgivende i tjenstepensjonsordningen. Hvis en del av tilleggspensjonen fra folketrygden skyldes en avdød ektefelles opptjening, skal den delen være fritatt for samordning.

Fullt opptjent grunnpensjon i folketrygden ytes i dag med enten 85 eller 100 prosent av G, mens samordningsfradraget for grunnpensjonen er begrenset til 75 prosent av G. Minst 0,10 G holdes dermed utenfor samordning. Dette betyr at alle som har full opptjeningstid får en samlet pensjon som er høyere enn det bruttogarantien (66 prosent).

For et medlem av en tjenstepensjonsordning som verken har full opptjeningstid der eller i folketrygden, gjelder særskilte begrensingsregler. Samordningsfradragene for den allerede avkortede alderspensjonen fra folketrygden skal etter gjeldende regler også avkortet i forhold til tjenestetiden i tjenstepensjonsordningen.

De detaljerte samordningsreglene er med andre ord utformet slik at alle alderspensjonister i tjenstepensjonsordningene får utbetalt mer enn bruttogarantien på 66 prosent i samlet pensjon ved full opptjeningstid. De delene av alderspensjon fra folketrygden som holdes utenfor samordning, betegnes vanligvis som samordningsfordeler.

Alderspensjonen fra tjenstepensjonsordningen avkortes mot arbeidsinntekt fra stilling som gir opptjening av pensjonsrettigheter i offentlig tjenstepensjonsordning. Denne avkortingen skjer også etter 70 år, i motsetning til hva som skjer i folketrygden i dag. Dersom arbeidsinntekten kommer fra «privat sektor» (ikke-medlemspliktige stillingsforhold), avkortes imidlertid ikke pensjonen.

Som det går fram av omtalen over bygger alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordningen på andre prinsipper enn den nye alderspensjonen i folketrygden som tjenes opp over alle inntektsår, avhenger av samlet inntekt i karrieren, kan kombineres fritt med arbeid og kan tas ut fleksibelt fra 62 til 75 år.

3.3.3 Uførepensjon, enke- og enkemannspensjon og barnpensjon

De offentlige tjenstepensjonsordningene yter også pensjoner til uføre og gjenlevende ektefeller og barn. Uførepensjonen beregnes i store trekk som alderspensjon, men det regnes normalt med tjenestetid fram til stillingens aldersgrense. Samordningsreglene er de samme som for alderspensjon. Uførepensjonen avløses av alderspensjon ved stillingens aldersgrense, det vil si at dette i de fleste tilfellene skjer ved 70 år. I folketrygden skjer overgangen ved 67 år.

Pensjon til gjenlevende ektefelle beregnes på grunnlag av den avdødes opptjening i tjenstepensjonsordningen. Samordningsreglene for enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning er under utfasing. Dette skyldes at det ble innført et nettosystem for pensjon til gjenlevende ektefeller fra 1. januar 2001, der pensjonen utgjør 9 prosent av avdødes pensjonsgrunnlag. Avhengig av den gjenlevendes alder og når den avdøde ble medlem i tjenstepensjonsordningen, ytes det fortsatt samordningspliktige bruttopensjoner på 39,6 prosent av avdødes pensjonsgrunnlag. Pensjon til gjenlevende ektefelle etter bruttoordningen skal som utgangspunkt prøves mot den gjenlevendes faktiske eller forventede arbeidsinntekt og eventuell egen tjenstepensjon, men det finnes grupper som er unntatt fra slik behovsprøving. Pensjon til gjenlevende ektefelle er livsvarig, med mindre den gjenlevende inngår nytt ekteskap.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Barnepensjon ytes til gjenlevende barn under 20 år som ble forsørget av et medlem som dør. Pensjonen beregnes på bakgrunn av avdødes pensjonsgrunnlag. Fra 1. januar 2001 beregnes barnepensjon som en nettoytelse, der pensjonen ved full opptjeningstid utgjør 15 prosent av avdødes pensjonsgrunnlag i pensjon per barn. Full opptjeningstid oppnås for gjenlevende barn dersom avdøde hadde full opptjening ved bortgang eller ville ha fått det som alderspensjonist.

3.3.4 Regulering av offentlig tjenestepensjon

Regulering av pensjonene i Statens pensjonskasse behandles av Stortinget i forbindelse med lønnsoppgjørene i offentlig sektor. Pensjonene har siden 1986 vært regulert i takt med grunnbeløpet i folketrygden. Dette gjelder alle pensjonsarter (AFP, alders-, uføre- og etterlattepensjoner), unntatt AFP-tillegget som er et fast nominelt beløp. Kommunale tjenestepensjoner reguleres på samme måte. Også oppsatte pensjonsrettigheter, før den oppsatte pensjon er kommet til utbetaling, reguleres i takt med folketrygdens grunnbeløp.

3.4 Avtalefestet pensjon (AFP) i offentlig sektor

Avtalefestet pensjon (AFP) i offentlig sektor ble innført ved hovedtariffoppgjørene i stat og kommune i 1988, med virkning fra 1. januar 1989. Det ble gitt adgang til å gå av med pensjon før 67 år dersom visse vilkår var oppfylt. Bakgrunnen var at det var innført AFP i privat sektor fra samme tidspunkt. Både i offentlig og privat sektor var pensjonsalderen i AFP-ordningene først 66 år, men den er senere trinnvis senket og er nå 62 år. AFP-ordningene i offentlig sektor er regulert i tariffavtaler og er stort sett like.

I staten gjelder AFP alle tilsatte som er omfattet av hovedtariffavtalen. For en del fristilte statlige virksomheter og andre private virksomheter som er medlem i Statens pensjonskasse gjelder det særskilte tariffavtaler som omfatter AFP. AFP til personer som er medlem i Statens pensjonskasse er dessuten regulert i lov 11. juni 1993 nr. 64 om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl. Også for medlemmer av pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. er det gitt en egen lov om avtalefestet pensjon, jf. lov 1. juli 1994 nr. 49 om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. AFP fra 65 år er for disse gruppene regulert i de respektive tjenestepensjonslovene.

I kommunal og fylkeskommunal sektor og for helseforetakene framgår retten til AFP av ulike tariffavtaler. Kommunalt og fylkeskommunalt tilsatt undervisningspersonale er likevel omfattet av den statlige AFP-ordningen, da de er medlemmer av Statens pensjonskasse.

I privat sektor følger viktige deler av regelverket for AFP av lov 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon og forskrifter gitt i medhold av denne loven. Dette gjelder blant annet individuelle vilkår for rett AFP og regler for beregning av pensjonen. De forskjellige tariffavtalene i offentlig sektor viser på vesentlige punkter til regelverket for AFP i privat sektor. Således stiller tariffavtalene gjennomgående som vilkår for rett til AFP at arbeidstakeren

- er i lønnet arbeid på pensjoneringstidspunktet med en pensjonsgivende inntekt som på årsbasis overstiger grunnbeløpet i folketrygden, og dessuten har hatt en tilsvarende pensjonsgivende inntekt året før pensjonering,
- har hatt minst 10 år med poengopptjening i folketrygden i perioden fra og med året vedkommende fylte 50 år til og med året før uttaksåret og
- i de 10 beste årene i perioden fra og med 1967 til og med året før uttak av AFP har hatt en gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt på minst 2 ganger folketrygdens grunnbeløp.

Vilkåret om minst 10 år med poengopptjening i folketrygden etter fylte 50 år gjelder ikke for medlemmer av Statens pensjonskasse som har 10 års medlemskap etter fylte 50 år.

AFP i offentlig sektor fra 62 til 65 år består av grunnpensjon, tilleggspensjon og/eller et særtillegg som beregnes etter reglene i folketrygdloven, det vil si som dagens AFP i privat sektor (folketrygdberegnet AFP). Ved beregningen medregnes pensjonspoeng som for folketrygdens uførepensjon, dvs. til og med det 66. året. I tillegg utbetales det et skattepliktig AFP-tillegg på 20 400 kroner pr år. Det er en øvre begrensning i pensjonsnivået på 70 prosent av tidligere inntekt. Fra 65 år beregnes AFP som en alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen, det vil si at pensjonen utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, normalt sluttlønnen, ved full opptjeningstid. Dersom en folketrygdberegnet AFP gir en høyere ytelse, har pensjonisten krav på dette beløpet i AFP også etter 65 år. AFP er i dag en samordningspliktig ytelse (med unntak av AFP-tillegget). Ved beregning av den etterfølgende alderspensjonen i folketrygden blir det medregnet pensjonspoeng og poengår for årene fra 62 til og med 64.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Dersom pensjonisten har pensjongivende inntekt etter uttaket av AFP, skal pensjonen reduseres med samme prosentandel som den nye pensjongivende inntekten utgjør av tidligere pensjongivende inntekt. Det gjelder likevel et toleransebeløp på 15 000 kroner, slik at AFP ikke avkortes dersom den pensjongivende inntekten er under 15 000 kroner. I statlig sektor gjelder disse avkortingsreglene i hele perioden med AFP. I kommunal sektor er det ingen avkortning av vedtektsberegnet AFP fra 65 år når vedkommende har arbeidsinntekt som ikke gir rett til medlemskap i offentlig tjenstepensjonsordning.

3.5 Medlemmer og utbetalte pensjoner fra offentlige tjenstepensjonsordninger

Statens pensjonskasse administrerer pensjonsordningen for statsansatte og store deler av undervisnings- og forskningssektoren. I tillegg administrerer de pensjonsordningen for en del fristilte virksomheter som statsforetak, statsaksjeselskaper og andre virksomheter med offentlig tilknytning. KLP representerer om lag 60 prosent av markedet for kommuner og fylkeskommuners tjenstepensjoner, og forvalter i tillegg pensjonsordningene for de fleste helseforetakene. Per 16. mars 2010 hadde 332 kommuner og fylkeskommuner, 2 300 bedrifter med kommunal tjenstepensjonsordning, 30 helseforetak og 4 regionale helseforetak pensjonsordning i KLP. Det må antas at KLPs medlemsmasse er representativ også for resten av kommunal sektor.

Tabell 3.1 viser en oversikt over medlemsmassen i Statens pensjonskasse og KLP pr. 31.12.2009. De om lag 290 000 aktive medlemmene i Statens pensjonskasse fordeler seg på ansatte i statlig sektor (om lag 160 000), ansatte i skoleverket (om lag 105 000) og ansatte i fristilte virksomheter (om lag 25 000). Medlemmene i KLP er fordelt på ulike risikofellesskap, der fellesordningen for kommuner og kommunale bedrifter er den største med om lag 170 000 aktive medlemmer. Ellers er det om lag 45 000 aktive medlemmer i fellesordningen for helseforetak, om lag 65 000 aktive medlemmer i den lovfestede pensjonsordningen for sykepleiere, om lag 10 000 aktive medlemmer i pensjonsordningen for sykehusleger, og om lag 12 000 aktive medlemmer i fellesordningen for fylkeskommuner.

Tabell 3.1 Antall medlemmer i Statens pensjonskasse og KLP pr. 31.12.2009

	Statens pensjonskasse	KLP
Totalt	949 574	570 107
Herav:		
- aktive	286 683	302 462
- pensjonsmottakere	230 909	153 683
- oppsatte rettigheter	431 982	113 962

Merknad: I kategorien «oppsatte rettigheter» har Statens pensjonskasse rapportert alle tidligere aktive medlemmer, uavhengig av om medlemskapet har vart i de tre årene som kreves for å få rett på alderspensjon. KLP har rapportert kun de som har minst 3 års opptjeningstid.

Kilde: Statens pensjonskasse, KLP

Tabell 3.2 viser hvordan pensjonsmottakerne i de offentlige tjenstepensjonsordningene fordeler seg på de ulike pensjonsytelsene fra de offentlige tjenstepensjonsordningene pr. 31.12.2009. Det går fram av tabellen at det er alderspensjon og uførepensjon som er de dominerende ytelsene. I Statens pensjonskasse er det dessuten mange som mottar etterlattepensjon. Et stort flertall, hele 85 prosent, av disse er kvinner. Antallet mottakere av etterlattepensjon i kommunal sektor er langt lavere. Av rapporten «Offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor» fra et partssammensatt utvalg (OfTP-utvalget) som ble lagt fram 11. mars 2009, går det fram at andelen kvinnelige medlemmer i Statens pensjonskasse er rett i overkant av 50 prosent, mens den tilsvarende andelen i de kommunale ordningene er opp mot 80 prosent. Siden kvinner blir etterlatte oftere enn menn, blant annet fordi de i gjennomsnitt lever lengre enn menn, blir da også antallet etterlattepensjoner i kommunal sektor lavere enn det er i statlig sektor.

Tabell 3.2 Antall utbetalte pensjoner fra Statens pensjonskasse og KLP pr. 31.12.2009

	Statens pensjonskasse	KLP
Alderspensjon	124 395	76 526
AFP	12 573	8 105
Uførepensjon	58 165	51 989
Etterlattepensjon	46 666	15 518
Barnepensjon	2 158	1 555

Merknad: For Statens pensjonskasse viser tabellen antallet pensjoner som utbetales. Siden enkelte medlemmer kan motta flere pensjoner samtidig er samlet antall pensjoner høyere her enn antall pensjonsmottakere i tabell 3.1.

Kilde: Statens pensjonskasse, KLP

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Tabell 3.3 viser hvor mye som er utbetalt til offentlige tjenestepensjoner og AFP av Statens pensjonskasse og KLP i 2009. Det går fram av tabellen i overkant av 50 prosent av de totale pensjonsutbetalingene går til alderspensjon både i SPK og KLP.

Tabell 3.3 viser også at til tross for at antallet mottakere av AFP er langt mindre enn de som mottar uførepensjon og etterlattepensjon i Statens pensjonskasse, er de samlede utbetalingene til AFP om lag like høye som utbetalingene fra uførepensjon og etterlattepensjon. Dette skyldes at AFP ikke blir samordnet med ytelser fra folketrygden slik uførepensjon og en stor andel av etterlattepensjonene blir. Som det går fram av tabell 3.4, som gir en oversikt over gjennomsnittlige pensjonsytelser, er derfor den gjennomsnittlige AFP-ytelsen vesentlig høyere enn de gjennomsnittlige ytelsene som utbetales fra de offentlige tjenestepensjonsordningene.

Tabell 3.3 Totale pensjonsutbetalinger i 2009. Millioner kroner

	Statens pensjonskasse	KLP
Alderspensjon	9 527	4 071
AFP	2 737	1 193
Uførepensjon	3 018	2 004
Etterlattepensjon	2 743	527
Barnepensjon	108	66
Totalt	18 133	7 862

Kilde: Statens pensjonskasse, KLP

Tabell 3.4 viser også at menn i gjennomsnitt får høyere ytelser fra de offentlige tjenestepensjonsordningene enn kvinner. Etterlattepensjon er unntaket, der kvinner i gjennomsnitt mottar langt høyere ytelser enn menn. Menn får mer fra tjenestepensjonsordningen enn kvinner fordi menns gjennomsnittlige inntekt er høyere enn kvinners gjennomsnittlige inntekt. Når de offentlige tjenestepensjonsordningene sikrer 66 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 12 ganger grunnbeløpet i folketrygden, mens folketrygdens alderspensjon – og dermed også samordningsfradragene – utgjør en stadig lavere andel av inntekt jo høyere inntekten blir, får de som har de høyeste inntektene størst pensjon etter samordning fra de offentlige tjenestepensjonsordningene.

Tabell 3.4 Gjennomsnittlige pensjonsytelser pr. pensjonsytelse i 2009. Kroner

		Statens pensjonskasse	KLP
Alderspensjon	Menn	95 833	73 446
	Kvinner	55 055	47 386
	Totalt	76 588	53 200
AFP	Menn	243 577	223 509
	Kvinner	194 222	118 806
	Totalt	217 705	147 252
Uførepensjon	Menn	58 488	45 472
	Kvinner	48 852	37 428
	Totalt	51 882	38 554
Etterlattepensjon	Menn	16 421	12 636
	Kvinner	65 726	49 000
	Totalt	58 781	33 977
Barnepensjon	Menn	50 297	41 838
	Kvinner	49 798	43 172
Totalt		50 053	42 493

Kilde: Statens pensjonskasse, KLP

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

4 Hovedtrekk i tilpasningen av offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor til ny alderspensjon i folketrygden

4.1 Innledning og sammendrag

Ved lov 5. juni 2009 nr. 32 ble det blant annet innført nye opptjeningsregler, levealdersjustering, fleksibelt uttak fra 62 år og nye regler for regulering av alderspensjon fra folketrygden. Nye opptjeningsregler fases gradvis inn for personer født fra og med 1954 til og med 1962, og gjelder fullt ut for personer født fra og med 1963. Fleksibel alderspensjon fra 62 år og levealdersjustering innføres med virkning fra 2011, og gjelder for alle som er født fra og med 1943. Ny regulering innføres fra 2011 med virkning for alle alderspensjonister.

Innfasingen av nye opptjenings- og beregningsregler innebærer at alderspensjon fra folketrygden i de første årene etter 2011 er opptjent og blir beregnet med dagens regler. Flexibilitet og levealdersjustering gjennomføres ved at slik opptjent og beregnet alderspensjon justeres med bruk av forholdstall, se Ot.prp. nr. 37 (2008–2009), særlig kapitlene 5 og 7.

Stortingets vedtak fra 2005 og avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 innebærer at offentlig tjenstepensjon, AFP i offentlig sektor og samordningsregelverket skal videreføres, men tilpasses ny alderspensjon i folketrygden. I første omgang må det foretas tilpasninger i regelverket for tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor som er nødvendig i forhold til endringer i folketrygdens alderspensjon som skal gjelde fra 1. januar 2011. I proposisjonen her foreslår departementet endringer i regelverket for de årskullene som vil få sin alderspensjon fra folketrygden i sin helhet opptjent og beregnet etter dagens regler, det vil si til og med 1953-kullet. For disse årskullene skal som nevnt gjeldende regler for beregning og samordning videreføres med visse tilpasninger. Noen av forslagene er imidlertid ikke avgrenset til disse årskullene, for eksempel forslaget til ny regulering av pensjon under utbetaling. De nye opptjenings- og beregningsreglene i folketrygden, som vil innføres gradvis fra og med 1954-årskullet, vil kreve ytterligere tilpasninger, blant annet i samordningsregelverket. Dette må utredes nær-

mere, og departementet vil komme tilbake med forslag til nødvendige lovendringer, jf. avsnitt 1.2.

I dette kapitlet gjør departementet rede for hovedtrekkene i tilpasningene av tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor til ny alderspensjon i folketrygden. Spørsmålene følges opp med konkrete lovforslag i de senere kapitlene for de enkelte lovfestede ordningene. Enkelte tilpasninger omtales bare i de etterfølgende kapitlene. AFP i offentlig sektor skal videreføres som i dag, men spørsmålet om regulering omtales i sammenheng med regulering av offentlig tjenstepensjon i dette kapitlet.

I samsvar med statsministerens brev av 4. juni 2009 til Riksmeklingsmannen forutsettes det at hovedtrekkene i endringene i reglene for tjenstepensjon i staten blir gjort gjeldende også for de øvrige offentlige tjenstepensjonsordningene.

I avsnitt 4.2 behandles levealdersjustering av offentlig tjenstepensjon og tilpasning til fleksibel alderspensjon i folketrygden. Departementet foreslår at både alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger (bruttopenjonen) og samordningsfradraget skal levealdersjusteres ved at både brutto tjenstepensjon og samordningsfradragene divideres med forholdstallet som er fastsatt i folketrygden. Levealdersjusteringen og samordningen skal skje tidligst fra 67 år. I de tilfeller alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut tidligere enn 67 år skal samordningen skje som om folketrygden var tatt ut ved 67 år, eventuelt senere dersom tjenstepensjonen tas ut etter 67 år. Departementet foreslår videre at brutto tjenstepensjon ved arbeid etter 67 år kan øke slik at en kan kompensere for effekten av levealdersjusteringen. Det vil si at pensjonen kan øke inntil forholdstallet er 1. Arbeid utover denne alderen vil normalt ikke få betydning for samlet pensjon, bortsett fra tilfeller der pensjonsgrunnlaget blir høyere eller tjenestetiden øker.

I avsnitt 4.3 blir det redegjort for den individuelle garantien som ble avtalt i tariffoppgjøret i 2009 og spørsmålet om sikring av opptjente rettigheter. Den individuelle garantien omfatter personer som pr. 1. januar 2011 har 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, og sikrer 66 prosent av pensjonsgrunnla-

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

get ved 67 år etter 30 års opptjening. Departementet foreslår at garantien anvendes etter at pensjonen er beregnet, levealdersjustert og samordnet. Det gis et garantitillegg dersom summen av tjenstepensjonen etter samordning og alderspensjonen fra folketrygden, som også er levealdersjustert, blir lavere enn det garanterte nivået på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Departementet foreslår at det ved prøving av garantien skal legges til grunn at folketrygdens alderspensjon er tatt ut samtidig med tjenstepensjonen. Dersom tjenstepensjonen tas ut etter 67 år, skal garantien prøves ved uttaksalderen. Videre foreslår departementet at den individuelle garantien skal gjelde forholdsmessig for personer med mindre enn full opptjeningstid.

Noen høringsinstanser mener at levealdersjusteringen skal gjennomføres på en annen måte enn departementet foreslår. Disse høringsinstansene mener at all tjenstepensjon for opptjening før 1. januar 2011 må beregnes uten levealdersjustering. Dette innebærer at det må foretas en todelt beregning og samordning, der pensjon for opptjeningsår før 1. januar 2011 beregnes uten levealdersjustering, og pensjon for opptjeningsår etter 1. januar 2011 beregnes med levealdersjustering. Det er også stilt spørsmål ved om grunnlovsvernet for opptjente rettigheter per 1. januar 2011 i de offentlige tjenstepensjonsordningene er tilstrekkelig ivare tatt med departementets forslag.

Etter departementets forslag gjennomføres levealdersjusteringen på hele pensjonen uten at en skiller mellom opptjening før og etter 1. januar 2011. Dermed gjennomføres levealdersjusteringen på samme måte som i folketrygden. Departementet viser i denne sammenheng til avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 der det blant annet heter:

«I tråd med Stortingets vedtak skal alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger levealdersjusteres [...] etter nye regler på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden.»

Grunnlovsvernet for opptjente rettigheter ivaretas ved den individuelle garantien som sikrer at samlet pensjon, etter levealdersjustering, er 66 prosent av sluttlønn ved full opptjening.

I avsnitt 4.4 redegjøres det for regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag i offentlige tjenstepensjonsordninger. Departementet foreslår at oppsatte rettigheter i de offentlige tjenstepensjonsordningene skal reguleres med lønnsveksten fram til uttakstidspunktet. Det følger av Stortingets pensjonsforlik fra 2005 og avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 at alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon skal reguleres på samme måte som alderspensjon

fra folketrygden. Departementet foreslår i samsvar med dette at alderspensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. På samme måte som i folketrygden skal dette gjelde uavhengig av om alderspensjonen er tatt ut ved 67 år eller tidligere fra en særaldersgrense. Departementet foreslår videre at også AFP i offentlig sektor skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

Departementet foreslår at pensjonsgrunnlaget for medlemmer som har mottatt alderspensjon etter særaldersgrense eller avtalefestet pensjon skal omregnes ved 67 år ved at pensjonsgrunnlaget oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsesalderen til 67 år. Tilsvarende skal gjelde ved 65 år for medlemmer som har tatt ut AFP før 65 år, og fra 65 år skal ha AFP beregnet som tjenstepensjon.

Uføre- og etterlattepensjon fra folketrygden skal reguleres med lønnsveksten fram til 67 år, da disse pensjonene avløses av alderspensjon. Uføre- og etterlattepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger er livsvarige ytelser, og departementet foreslår at disse pensjonene skal reguleres med lønnsveksten fram til 67 år og deretter reguleres med lønnsveksten fratrukket 0,75 prosent.

4.2 Levealdersjustering av offentlig tjenstepensjon og tilpasning til fleksibel alderspensjon fra folketrygden

4.2.1 Innledning

Det følger av Stortingets pensjonsforlik fra 2005 og avtalen i tariffoppgjøret i 2009 at dagens regler for offentlig tjenstepensjon (bruttoordningen) skal videreføres, men tilpasses ny alderspensjon i folketrygden. Alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger skal levealdersjusteres på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden. Dermed vil den enkeltes pensjon ved en gitt uttaksalder bli justert for endringer i befolkningens levealder. I dette avsnittet foreslås det hvordan dagens regler for offentlige tjenstepensjon skal tilpasses levealdersjustering og fleksibelt uttak av alderspensjon i folketrygden.

Det vises til kapittel 3 for en nærmere redegjørelse for de offentlige tjenstepensjonsordningene (bruttoordningene). Det beregnes først en brutto alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen, som ved full opptjeningstid utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, normalt sluttlønnen. Bruttopen sjonen reduseres (samordnes) deretter med alders-

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

pensjon fra folketrygden. Som hovedregel skal det gjøres fradrag i tjenstepensjonen for hele tilleggspensjonen/særtillægget. Det gjelder likevel flere unntak fra hovedregelen. Videre er fradraget for grunnpensjonen 75 prosent av grunnbeløpet (G), mens grunnpensjonen er minst 0,85 G. Systemet innebærer dermed at pensjonisten er garantert en samlet pensjon på minst 66 prosent av sluttlønnen (bruttogarantien) ved full opptjeningstid, men på grunn av samordningsreglene vil pensjonisten alltid få noe mer enn bruttogarantien (de såkalte samordningsfordelene).

Som nevnt vil alderspensjon fra folketrygden i de første årene fra 2011 være opptjent og beregnet med dagens regler. Fleksibelt uttak og levealdersjustering gjennomføres ved at opptjent og beregnet pensjon justeres for uttaksalder og forventet gjestående levetid med bruk av forholdstall som skal fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, se Ot.prp. nr. 37 (2008-2009), særlig kapittel 5 og 7. Det fastsettes forholdstall for hvert årskull for ulike uttaksalder fra 62 til 75 år. Alderspensjonen deles på forholdstallet. Endringer i forventet levealder fra et årskull til et annet vil påvirke forholdstallene, og endringer i forholdstallene mellom årskullene uttrykker levealdersjusteringen. Dermed må den enkelte arbeide lenger for samme pensjon når levalderen øker. Alternativt kan pensjonen tas ut noe redusert ved samme alder.

Forholdstallet ved 67 år er satt til 1 for 1943-årskullet. Når levalderen øker, vil forholdstallet 1 for etterfølgende årskull inntre ved en høyere alder. Nye årskull etter 1943-kullet må dermed arbeide noe lenger enn foregående kull for å kompensere for effekten av levealdersjusteringen.

I ny alderspensjon i folketrygden kombineres levealdersjustering med alleårsopptjening og fleksibelt uttak slik at den enkelte kan kompensere for effekten av levealdersjusteringen ved å arbeide noe lenger. Den enkelte kan som hovedregel velge uttaksalder fra 62 år. Det følger av avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 at dagens offentlige tjenstepensjon (bruttoordningen) og AFP i offentlig sektor skal videreføres. Dette innebærer at dagens uttaksregler videreføres. Det ble imidlertid avtalt å åpne for en begrenset fleksibilitet ved at den enkelte kan kompensere for effekten av levealdersjusteringen av tjenstepensjonen ved å stå i stilling ut over 67 år. Det ble også avtalt at beregning av tjenstepensjon – herunder samordning med alderspensjon fra folketrygden – skal skje slik at tjenstepensjonen ikke påvirkes av når den nye fleksible alderspensjonen fra folketrygden tas ut.

4.2.2 Departementets høringsforslag

Departementet foreslo i høringsnotatet av 20. november 2009 at alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger skal levealdersjusteres tidligst fra 67 år. Dette er den tidligste alderen personer med ordinær aldersgrense (70 år) kan ta ut pensjonen fra. Departementet foreslo at brutto tjenstepensjon skal beregnes som i dag ut fra pensjonsgrunnlaget, tjenestetid mv. Levealdersjusteringen gjennomføres ved at pensjonen korrigeres på samme måte som alderspensjon fra folketrygden som tas ut ved 67 år.

Departementet foreslo at også samordningen med alderspensjon fra folketrygden tidligst skal skje ved 67 år. Samordningsfradragene beregnes som i dag, men justeres deretter med forholdstallet. Beregning av pensjon, samordning og levealdersjustering skjer med utgangspunkt i all opptjeningstid.

Avtalen inneholder også en individuell garanti for rettigheter som er opptjent før 2011, og som blant annet omfatter de årskull som berøres av forslagene i denne proposisjonen. Dette er omtalt i avsnitt 4.3.

Forslagene i høringsnotatet innebærer at alderspensjon som tas ut før 67 år fordi stillingen har særaldersgrense, for eksempel 60 år, også levealdersjusteres og samordnes ved 67 år.

I de tilfeller alderspensjon fra folketrygden er tatt ut før tjenstepensjonen, skal tjenstepensjonen ikke påvirkes av at alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut tidligere. Departementet foreslo at dette gjennomføres ved at samordningen skjer som om folketrygden var tatt ut ved 67 år, eventuelt senere dersom tjenstepensjonen tas ut etter 67 år. Regelen nevnt ovenfor om samordning og levealdersjustering av pensjon etter særaldersgrense gjelder også dersom det er tatt ut folketrygd før 67 år.

Det følger av avtalen at en skal kunne kompensere for levealdersjusteringen av tjenstepensjonen ved å stå i stilling ut over 67 år. Departementet foreslo at dette gjennomføres ved at en ved pensjonsberegningen benytter forholdstallet ved alder for pensjonsuttaket, og inntil bruttopensjonen utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Samordningsfradragene skal imidlertid divideres med det faktiske forholdstallet i folketrygden. Det vil også være mulig å kompensere for effekten av levealdersjusteringen hvis en etter å ha gått av med alderspensjon senere ansettes på ny i offentlig sektor. Dette vil blant annet kunne være aktuelt for personer som har gått av med særaldersgrense.

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

4.2.3 Høringsinstansenes syn

En del høringsinstanser, blant annet *HSH, KS, Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), Oslo kommune og Pensjonskasseforeningen*, uttaler seg eksplisitt om forslagene til hovedprinsipper for levealdersjustering og samordning. De fleste er positive til forslagene om levealdersjustering og samordning fra 67 år, herunder også for de tilfeller folketrygden er tatt ut før tjenestepensjonen. *Norsk Pensjonistforbund* mener at offentlig tjenestepensjon må ses på som en selvstendig pensjon og at opptjente rettigheter ikke kan justeres som en følge av at ny alderspensjon folketrygd er tatt ut før 67 år. NHO mener forslaget om at særaldersgrensepensjoner ikke skal samordnes før 67 år bør være en midlertidig ordning, og at forholdet må vurderes på nytt når nærmere avklaring om håndtering av særaldersgrensene er på plass.

Arbeidstakerorganisasjonene har ikke kommentarer til forslagene om hovedprinsipper for levealdersjustering, uttak og samordning når det gjelder opptjening etter 1. januar 2011, men mener at beregning av tjenestepensjon for opptjening før 1. januar 2011 skal skje separat og uten levealdersjustering, se avsnitt 4.3.

De fleste høringsinstansene har ikke innvendinger mot departementets forslag om at det kan kompenseres for levealdersjusteringen etter 67 år inntil brutto tjenestepensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. *Forsvar Offentlig Pensjon og en del lokallag i Fagforbundet* mener det skal være mulig å øke brutto tjenestepensjon ut over dette.

Arbeidstakerorganisasjonene mener at det må lages særskilte regler for hvordan personer som har fratrådt ved særaldersgrense skal gis anledning til å kompensere for effekten av levealdersjusteringen. Med mindre det lages slike regler, mener organisasjonene at denne gruppen må fritas for levealdersjusteringen. Noen høringsinstanser, herunder *Forsvarsdepartementet og Forsvarets Pensjonistforbund*, påpeker i denne sammenheng at adgangen til å gjeninntre i medlemspliktig stilling ved 67 år for å kompensere for levealdersjusteringen er lite realistisk for pensjonister som har fratrådt ved særaldersgrense.

Flere instanser kommenterer forslaget om at samordningsfradraget skal justeres ved å benytte det faktiske forholdstallet i folketrygden. Flere høringsinstanser, herunder arbeidstakerorganisasjonene, *Kommunal Landspensjonskasse, Statens pensjonskasse, Finansnærings Fellesorganisasjon, styret for pensjonsordningen for sykepleiere og Pensjonskasseforeningen* mener forslaget er uheldig og i strid med et av hovedmålene med pensjonsrefor-

men. *Oslo kommune* støtter forslaget i høringsnotatet, og peker på at ettersom det ble avtalt å videreføre dagens bruttoordning, er det rimelig å samordne med faktisk folketrygd.

4.2.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet viser til at det ikke har kommet særlige innvendinger mot viktige hovedprinsipper når det gjelder innføring av levealdersjustering og tilpasning av offentlig tjenestepensjon til ny alderspensjon i folketrygden. Arbeidstakerorganisasjonene har ikke kommentert disse hovedprinsippene når det gjelder opptjening etter 1. januar 2011, men ønsker en særskilt beregning og samordning for det som er opptjent tidligere, se avsnitt 4.3. Norsk Pensjonistforbund mener imidlertid at offentlig tjenestepensjon skal kompensere for tidlig uttak av alderspensjon fra folketrygden. Departementet kan ikke se at en slik løsning er rimelig, og viser for øvrig til avtalens ordlyd på dette punktet.

Departementet foreslår at både alderspensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger (brutto pensjonen) og samordningsfradraget skal levealdersjusteres, og at levealdersjusteringen og samordningen skal skje tidligst fra 67 år. I de tilfeller alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut tidligere enn 67 år skal samordningen skje som om folketrygden var tatt ut ved 67 år, eventuelt senere dersom tjenestepensjonen tas ut etter 67 år. Når det gjelder den nærmere utformingen av reglene for tilpasning av offentlig tjenestepensjon til ny alderspensjon i folketrygden, vises det til de etterfølgende kapitlene.

Departementets forslag i høringsnotatet til utforming av en ordning med kompensasjon for effekten av levealdersjusteringen etter 67 år innebærer at brutto tjenestepensjon kan øke til 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved fortsatt arbeid. Det vil si at pensjonen kan øke inntil forholdstallet er 1. Departementet viser til at de fleste høringsinstansene ikke har innvendinger mot forslaget om kompensasjon når det gjelder brutto tjenestepensjon.

Flere høringsinstanser mener imidlertid at samlet pensjon skal øke som følge av at folketrygden øker ved fortsatt arbeid etter at brutto tjenestepensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Departementet viser til at tariffpartene i offentlig sektor ikke ble enige om å innføre fleksibelt nøytralt uttak av offentlig tjenestepensjon, men å videreføre dagens bruttoordning som blant annet innebærer at en ikke får høyere pensjonsnivå utover full opptjening selv om en fortsetter i arbeid. Å begrense samordningsfradragene når forholdstallet i folketrygden er lavere enn 1 ville medført at det ble inn-

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

ført fleksibilitet oppover i de offentlige tjenstepensjonsordningene, og vi ville fått en ny samordningsfordel. Departementet viser for øvrig til at det som hovedregel skal være samsvar mellom samordningsfradragene og den folketrygden som utbetales.

Departementet foreslår at brutto tjenstepensjon ved arbeid etter 67 år kan øke til en kompensert for effekten av levealdersjusteringen. Det vil si at pensjonen kan øke inntil forholdstallet er 1. Departementet foreslår videre at opptjening av tjenstepensjon og alderspensjon fra folketrygden ut over dette ikke får konsekvenser for samlet pensjon. Dette er ikke til hinder for at pensjonen kan øke som følge av at pensjonsgrunnlaget blir høyere eller at tjenestetiden øker.

Enkelte høringsinstanser kommenterer spørsmålet om mulighet for kompensasjon for levealdersjustering for personer med særaldersgrense. Departementet kan ikke se at det er grunnlag for en særskilt behandling av personer med særaldersgrense som i utgangspunktet har en gunstigere tjenstepensjon enn andre. For øvrig vil alle årskull som omfattes av forslagene i proposisjonen her ha en individuell garanti som sikrer en samlet pensjon etter levealdersjustering og samordning ved 67 år på 66 prosent ved full opptjeningstid. Det vil si at pensjonister med særaldersgrense i de aktuelle årskullene er garantert å beholde samme pensjonsnivå etter levealdersjusteringen som før 67 år.

4.3 Nærmere om innføring av levealdersjustering – individuell garanti

4.3.1 Innledning

Levealdersjusteringen av offentlig tjenstepensjon som omtalt i avsnitt 4.2 innebærer at offentlig tjenstepensjon på samme måte som alderspensjon fra folketrygden reduseres ved gitt uttaksalder dersom levealderen øker. Avtalen fra tariffoppgjøret 2009 inneholder imidlertid en individuell garanti for opptjente rettigheter i tjenstepensjonsordningene per 1. januar 2011. Det heter i avtalen:

«Levealdersjustering i dagens offentlige tjenstepensjon gjennomføres slik at grunnlovsvernet ivaretas. Det gis en individuell garanti for opptjente rettigheter i tjenstepensjonsordningene pr. 1. januar 2011 som sikrer at medlemmer av offentlige tjenstepensjonsordninger med 15 år eller mindre igjen til 67 år er sikret 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år etter 30 års opptjening.»

Garantien gjelder dermed for alle årskull født til og med 1958. Det vil si at garantien gjelder for alle som omfattes av lovforslagene i denne proposisjonen.

4.3.2 Departementets høringsforslag

Som det går fram av avsnitt 4.2 over, gjennomføres levealdersjusteringen ved at både bruttopensjon og samordningsfradragene levealdersjusteres ved bruk av forholdstallene i folketrygden. Samordningen foretas for øvrig på samme måte som i dag. Dermed videreføres også de såkalte samordningsfordelene, det vil si at ikke hele folketrygden går til fradrag i bruttopensjonen. Samordningsfordelene innebærer at samlet pensjon ved full opptjeningstid i dag alltid blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Størrelsen på samordningsfordelene varierer fra person til person, og avhenger blant annet av sivilstand og i hvor stor grad en har hatt inntekt som ikke er pensjonsgivende i tjenstepensjonsordningen.

I høringsnotatet la departementet til grunn at den individuelle garantien anvendes etter at pensjonen er beregnet, det vil si etter at både bruttopensjonen og samordningsfradraget er levealdersjustert. For øvrig gjennomføres samordningen etter dagens regler. Dersom summen av tjenstepensjonen etter samordning og alderspensjonen fra folketrygden blir lavere enn det garanterte nivået på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, skal det gis et garantitillegg slik at samlet pensjon blir 66 prosent. Det ble videre foreslått at de som ikke har full opptjening, skal ha en forholdsmessig garanti. Ved prøving av garantien legges det til grunn at folketrygdens alderspensjon er tatt ut samtidig med tjenstepensjonen. Dersom tjenstepensjonen tas ut etter 67 år, ble det foreslått at garantien skal prøves på uttakstidspunktet.

Departementets forslag til konkretisering av den individuelle garantien innebærer at garantien prøves mot samlet pensjon. Dermed omfatter garantien både rettigheter opptjent før og rettigheter opptjent etter 1. januar 2011. Siden pensjonsgrunnlaget ofte vil øke, til dels betydelig, vil garantien i mange tilfeller gi mer enn om den bare skulle dekke opptjente rettigheter pr. 1. januar 2011.

Departementet viste i høringsnotatet til at personer født i 1959 eller senere ikke er omfattet av garantien, og at det vil bli forskjeller i årlig pensjon mellom personer født i 1958 og etterfølgende årskull. Det ble vist til at dette vil bli vurdert i forbindelse med at det utarbeides regler for personer født i 1954 eller senere.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

4.3.3 Høringsinstansenes syn

Mange av høringsinstansene har ikke kommentarer til forslaget om individuell garanti. Blant de høringsinstanser som er enige i den foreslåtte garantien, stiller noen, herunder *HSH* og *Spekter*, spørsmål ved om det er riktig å gi personer uten full opptjening en individuell garanti. HSH stiller også spørsmål ved om garantien bør gjelde for oppsatte rettigheter og for personer som har tatt ut AFP eller alderspensjon etter særaldersgrense.

Arbeidstakerorganisasjonene, Landslaget for offentlige pensjonister og Forsvar Offentlig Pensjon mener den individuelle garantien ikke er nok for å sikre grunnlovsvernet for opptjente rettigheter. Arbeidstakerorganisasjonene uttaler blant annet at

«grunnlovsvernet ikke er tilstrekkelig ivaretatt ved den individuelle garantien. En slik beregningsmetode tar ikke hensyn til det prinsipielle utgangspunktet at opptjente rettigheter per 1.1.2011 ikke skal kunne reduseres ved levealderjustering.»

Arbeidstakerorganisasjonene mener at all tjenestepensjon for opptjening før 1. januar 2011 må beregnes uten levealderjustering. Dette innebærer etter arbeidstakerorganisasjonenes mening at det må foretas en todelt beregning og samordning, der pensjon for opptjeningsår før 1. januar 2011 beregnes uten levealderjustering, og pensjon for opptjeningsår etter 1. januar 2011 beregnes med levealderjustering. Arbeidstakerorganisasjonene uttaler at «med en todelt beregningsmåte reduseres betydningen av den individuelle garantien.»

4.3.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet viser til at det er stilt spørsmål ved om den individuelle garantien skal omfatte personer uten full opptjening, og om den skal gjelde for oppsatte rettigheter og personer som har tatt ut AFP eller alderspensjon etter særaldersgrense. Selv om det står i avtalen at garantien sikrer «66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år etter 30 års opptjening», kan ikke departementet se at det er rimelig å begrense garantien i forhold til personer med mindre enn 30 års opptjening. Det vises til at forholdsmessig beregning etter tjenestetid er et grunnleggende prinsipp ved beregning av tjenestepensjon. Departementet kan heller ikke se at det er grunnlag for å avgrense garantien i forhold til personer som har tatt ut AFP eller alderspensjon etter særaldersgrense. Det følger av dagens regelverk at slike pensjonister har samme rettigheter til tjenestepensjon som andre. Departementet foreslår at den individuelle garantien for personer i de aktuelle

årskullene skal gjelde forholdsmessig for personer med mindre enn full opptjeningstid, og at den skal gjelde for alle alderspensjonister med offentlig tjenestepensjon.

Videre foreslår departementet at garantien anvendes etter at pensjonen er beregnet og samordnet etter dagens regler og levealderjustert. Dette innebærer at det gis et garantitillegg dersom summen av tjenestepensjonen etter samordning og alderspensjonen fra folketrygden blir lavere enn det garanterte nivået på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget slik at samlet pensjon blir 66 prosent. Departementet foreslår at det ved prøving av garantien legges til grunn at folketrygdens alderspensjon er tatt ut samtidig med tjenestepensjonen. Dersom tjenestepensjonen tas ut etter 67 år, skal garantien prøves på uttakstidspunktet.

Departementets forslag innebærer at tjenestepensjonen som utgangspunkt beregnes på vanlig måte med utgangspunkt i pensjonsgrunnlaget, normalt sluttlønnen, og opptjeningstiden. Det at sluttlønnen legges til grunn innebærer at garantien også anvendes på tjenestetid som er opptjent før 1. januar 2011. Departementets forslag innebærer videre at levealderjusteringen gjennomføres på hele pensjonen uten at en skiller mellom opptjening før og etter 1. januar 2011. Levealderjusteringen er dermed gjennomført på samme måte for alderspensjon fra folketrygden. Departementet viser i den sammenheng til avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 der det blant annet heter:

«I tråd med Stortingets vedtak skal alderspensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger levealderjusteres [...] etter nye regler på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden.»

Departementet viser til at det er stilt spørsmål ved om grunnlovsvernet for opptjente rettigheter per 1. januar 2011 i de offentlige tjenestepensjonsordningene er tilstrekkelig ivaretatt ved departementets forslag, jf. forbudet i Grunnloven § 97 mot å gi lover tilbakevirkende kraft.

Justisdepartementets lovavdeling har flere ganger uttalt seg om pensjonsrettigheters grunnlovsværn. Det er på det rene at Grunnloven § 97 etter omstendighetene gir vern mot at lovgivningen for framtiden svekker bestående rettslige posisjoner, herunder rett til pensjon. Dette gjelder både pensjoner fra folketrygden og statlige og kommunale tjenestepensjoner. Offentlige tjenestepensjoner har imidlertid et sterkere vern enn pensjonsrettigheter etter folketrygdloven. Dette har sammenheng med at retten til tjenestepensjonen for medlemmet selv sees på som en del av arbeidsavtalen.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Utgangspunktet er at rettigheter som er opparbeidet i offentlige tjenstepensjonsordninger, må komme den berettigede til gode i samsvar med det som følger av eksisterende avtaler og lovverk. Dette betyr imidlertid ikke at ethvert inngrep i offentlige tjenstepensjoner med virkning for opptjente rettigheter, uten videre er avskåret. For eksempel kan tjenstepensjonen reduseres samtidig som det skjer utbetaling fra en annen pensjonsordning slik at pensjonisten får det beløpet han har krav på etter tjenstepensjonsordningens regelverk. Dette ble slått fast av Høyesterett i den såkalte statspensjonistdommen (Rt. 1962 s. 332). I den saken førte samordningen av statspensjonen med den daværende alderstrygden til at statspensjonen ble redusert, men pensjonistene fikk et tilsvarende beløp (som oftest mer) fra alderstrygden. Reduksjonen ble således fullt ut erstattet av alderstrygden slik at statspensjonistene fikk den pensjonen de hadde rettskrav på etter tjenstepensjonsordningen, og samordningen var derfor ikke grunnlovsstridig.

Det særlige grunnlovsvernet for offentlige tjenstepensjonsordninger gjelder det beløp som pensjonisten har krav på etter tjenstepensjonsordningens regelverk, det vil si 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full opptjeningstid (bruttogarantien). Reglene om samordning med folketrygden innebærer at samlet pensjon ved full opptjeningstid alltid blir høyere enn bruttogarantien. Det overskytende beløpet (samordningsfordelene) er i realiteten ikke ytelser som stammer fra tjenstepensjonsordningen, men fra folketrygden. Lovavdelingen har uttalt at vernet for slike samordningsfordeler ikke er like sterkt som for bruttogarantien som er direkte forankret i tjenstepensjonsordningen. Vernet for samordningsfordelene må i stedet forankres i de samme betraktningene som ligger til grunn for grunnlovsvernet for folketrygdens pensjonsytelser. Dette vernet er ikke av en slik karakter at enhver endring til ugunst for dem som omfattes, vil være grunnlovsstridig. Etter en dom i Høyesterett inntatt i Rt. 1996 s. 1415 (Borthen), er det avgjørende for om en endring i folketrygden er i strid med Grunnloven § 97, om den innebærer «klart urimelig eller urettferdig» tilbakevirkning. Det må dermed foretas en avveining mellom forskjellige hensyn. Høyesterett uttaler i den såkalte Borthen-saken:

«Det vil bare være de kvalifiserte eller åpenbare tilfeller av urimelighet og urettferdighet som kan rammes.»

I en uttalelse 7. mai 2003 til Pensjonskommissjonen (inntatt som vedlegg 5 til NOU 2004: 1) uttaler Lovavdelingen (notatet punkt 3.3):

«I praksis vil en rekke pensjonister motta noe mer i tjenstepensjon enn det som følger av den såkalte bruttogarantien [...]. Et særlig spørsmål er hvor langt Grunnloven §§ 97 og 105 er til hinder for at slike tillegg helt eller delvis fjernes [...]. Dette overskytende beløpet er i realiteten ikke ytelser som stammer fra tjenstepensjonsordningen, men fra folketrygdsystemet. Ut fra dette kan vernet ikke være like sterkt som for bruttogarantien som er direkte forankret i tjenstepensjonsordningen. Vernet må i stedet forankres i de samme betraktningene som ligger til grunn for grunnlovsvernet for folketrygdens pensjonsytelser for øvrig [...]. Dette innebærer at det må være atskillig rom for justeringer av dette tillegget i forbindelse med en reform.»

Et særskilt spørsmål er om offentlig ansatte også har vern for forventninger om framtidig opptjening, det vil si å fortsette opptjeningen etter samme regler som i dag. I uttalelsen av 7. mai 2003 fra Lovavdelingen heter det om dette at etter Lovavdelingens syn «vil omlegging av eksisterende opptjeningsordninger med virkning fremover i tid neppe skape problemer i forhold til Grunnloven.»

Departementets forslag om beregning, samordning og levealdersjustering av tjenstepensjon fra 1. januar 2011 innebærer at det i utgangspunktet foretas full levealdersjustering av tjenstepensjonen uansett når den er opptjent. Levealdersjusteringen er dermed gjennomført på samme måte som for alderspensjon fra folketrygden der det ikke skilles mellom opptjening før og etter 1. januar 2011. Grunnlovsvernet for opptjente rettigheter ivaretas ved den individuelle garantien som sikrer at samlet pensjon, etter levealdersjustering, er 66 prosent av sluttlønn ved full opptjening. Grunnloven verner den økonomiske verdien av en rettighet, ikke en bestemt beregningsmåte. Hvorvidt hele eller deler av pensjonen levealdersjusteres er ikke i seg selv avgjørende for spørsmålet om grunnlovsvern for opptjente rettigheter. Så lenge pensjonisten får en samlet pensjon fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen som er minst like stor som beløpet som følger av bruttogarantien, oppstår det uansett ikke problemer etter Grunnloven. Den individuelle garantien sikrer nettopp dette, og departementet mener derfor at grunnlovsvernet for opptjente rettigheter i tjenstepensjonsordningene per 1. januar 2011 er ivaretatt.

Departementets forslag om beregning, samordning og levealdersjustering av tjenstepensjon fra 1. januar 2011 for årskullene til og med 1953-kullet innebærer videre at samordningsfordelene blir redusert på grunn av levealdersjusteringen. Som nevnt vil en reduksjon av slike samordningsfordeler bare være i strid med Grunnloven § 97 dersom

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

dette innebærer «klart urimelig eller urettferdig» tilbakevirkning. Blant annet på bakgrunn av at det er tale om relativt begrensede reduksjoner i årlige pensjonsutbetalinger og hensynet til tilpasning av de offentlige tjenestepensjonene til det systemet som er vedtatt for den alminnelige folketrygdpensjonen, legger departementet til grunn at Grunnloven ikke vil være til hinder for en slik reduksjon av de fordelene som oppnås ved samordning av offentlige tjenestepensjoner med folketrygdpensjonen. Dette er i samsvar med pensjonsforliket fra 2005 der det heter at offentlige tjenestepensjonsordninger skal levealdersjusteres. Departementets forslag innebærer således at offentlig ansatte bidrar til å styrke bærekraften i pensjonssystemet allerede fra 2011 samtidig som grunnlovsvernet for opparbeidede rettigheter til tjenestepensjon ivaretas. Departementet mener for øvrig at forslaget om beregning, samordning og levealdersjustering av tjenestepensjon fra 1. januar 2011 er i samsvar med avtalen i lønnsoppgjøret.

Den todelte beregningsmåten som arbeidstakerorganisasjonene har tatt til orde for, vil innebære at offentlig ansatte i stor grad skjermes for den vedtatte levealdersjusteringen i folketrygden. Dette skyldes for det første at brutto tjenestepensjon med deres forslag ikke vil bli levealdersjustert for opptjeningsstid før 1. januar 2011. For det andre innebærer arbeidstakerorganisasjonenes forslag at tjenestepensjonen vil kompensere for levealdersjusteringen i folketrygden for den samme opptjeningsstiden.

Departementets forslag i proposisjonen her omfatter som nevnt årskull til og med 1953-kullet som fullt ut omfattes av dagens opptjeningsregler i folketrygden. Årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1958-kullet omfattes av nye opptjeningsregler i folketrygden og av den individuelle garantien fra tariffoppgjøret i 2009. Årskullene fra og med 1959-kullet omfattes av nye opptjeningsregler i folketrygden, men ikke av den individuelle garantien. Departementet vil komme tilbake med forslag om tilpasning i reglene for tjenestepensjon og samordning for årskullene fra og med 1954-kullet.

For de første årskullene fra 1959-kullet som ikke omfattes av den individuelle garantien vil det bli foretatt en særskilt vurdering av behovet for eventuelle justeringer ut over det som følger av avtalen fra tariffoppgjøret i 2009.

4.4 Regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag

4.4.1 Innledning

I samsvar med Stortingets pensjonsforlik fra 2005 heter det i avtalen i tariffoppgjøret 2009 at alderspensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger skal «reguleres etter nye regler på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden.»

Hovedreglen for regulering av alderspensjon fra folketrygden under utbetaling fra 2011 er at pensjonen reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Uføre- og etterlattepensjoner skal fortsatt reguleres med lønnsveksten.

4.4.2 Departementets høringsforslag

Siden tjenestepensjon under opptjening følger den enkeltes lønn, er det i utgangspunktet ikke behov for regler om regulering av tjenestepensjon under opptjening. Det er likevel behov for å fastsette hvordan pensjonsgrunnlaget (sluttlønn) skal reguleres for dem som slutter i offentlig tjeneste før de har rett til pensjon (opsatt pensjon). Departementet foreslo i høringsnotatet at opsatt pensjon skal reguleres på samme måte som pensjoner under opptjening i folketrygden, det vil si med lønnsveksten.

Alderspensjon fra de offentlige tjenestepensjonsordningene under utbetaling skal etter avtalen ha samme regulering som i folketrygden, det vil si at den skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent (ny regulering). Siden det er pensjonsgrunnlaget som er utgangspunktet for beregning av alderspensjon under utbetaling, foreslo departementet at pensjonsgrunnlaget skal ha ny regulering.

Departementet foreslo i høringsnotatet at AFP skal ha ny regulering på samme måte som alderspensjon fra folketrygden og offentlig tjenestepensjon. Departementet foreslo videre at også pensjonsgrunnlaget i tjenestepensjonsordningen for personer som har tatt ut AFP skal ha ny regulering på samme måte som for andre alderspensjonister.

Departementet foreslo i høringsnotatet at uføre- og etterlattepensjoner reguleres på samme måte som i folketrygden, det vil si med lønnsveksten. Etersom disse pensjonene i de offentlige tjenestepensjonsordningene ytes ut over 67 år, ba departementet om høringsinstansenes syn på om uføre- og etterlattepensjoner bør reguleres med lønnsveksten fram til 67 år, og deretter få ny regulering.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

4.4.3 Høringsinstansenes syn

De høringsinstansene som uttaler seg om forslaget om regulering av oppsatte rettigheter, er enige i forslaget i høringsnotatet om at disse skal lønnsreguleres fram til uttakstidspunktet.

Landslaget for offentlige pensjonister, Forsvar Offentlig Pensjon og en del lokallag i Fagforbundet, går imot forslagene i høringsnotatet om regulering av AFP under utbetaling og regulering av pensjonsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen i perioden som AFP-pensjonist. *KS* mener derimot at det er naturlig at AFP skal reguleres som alderspensjon fra folketrygden og offentlig tjenstepensjon, det vil si ha ny regulering.

Arbeidstakerorganisasjonene gir uttrykk for at de ikke fullt ut deler den forståelsen av avtalen departementet legger til grunn med hensyn til regulering. Organisasjonene mener alle ytelsene fra offentlig tjenstepensjon som utbetales før 67 år (alderspensjon etter særaldersgrense, AFP, uføre- og etterlattepensjon) skal lønnsreguleres fram til 67 år. Det samme gjelder regulering av pensjonsgrunnlaget for de som mottar ytelsene før 67 år.

Etter organisasjonenes oppfatning framgår det ikke av avtaleteksten eller forarbeidet som lå til grunn for tariffoppgjøret og meklingen at pensjonsgrunnlaget skal ha ny regulering. Organisasjonene hevder at departementets forslag vil innebære «en betydelig svekkelse over tid av de ytelsene den enkelte skal leve av, sammenliknet med dagens lønnsregulering via grunnbeløpet.»

Når det gjelder regulering av alderspensjon etter særaldersgrense, hevder organisasjonene at «Avtalen av 4. juni slår fast at underregulering [ny regulering] skal skje fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden. Dette vil for særaldersgrensepensjonister [...] først inntreffe fra fylte 67 år, når samordningen skjer.» De mener også at forslaget «bryter med forutsetningen om at det ikke skal foretas endringer for særaldersgrenser.» Organisasjonene hevder videre at «Ytelsen som tjenstepensjonsordningen utbetaler fra det tidspunkt en fratrer som følge av særaldersgrense til en går over på alderspensjon må sees på som en kompensasjon for bortfall av arbeidsinntekt [...]»

Arbeidstakerorganisasjonene uttaler om regulering av pensjonsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen for AFP-pensjonister at det relevante er å sammenlikne med regulering av oppsatte rettigheter og uførepensjon, det vil si ytelsene som skal lønnsreguleres. Dette vil etter organisasjonenes syn være mest i tråd med en videreføring av dagens AFP-ordning.

Flere sentrale høringsinstanser, herunder ar-

beidstakerorganisasjonene, *Spekter*, *KS*, *Statens pensjonskasse* og *Finansnæringens Fellesorganisasjon*, går inn for at uføre- og etterlattepensjoner i offentlig tjenstepensjon bør reguleres med lønnsveksten fram til 67 år, og deretter få ny regulering. *Kommunal landspensjonskasse* og *styret for pensjonsordningen for sykepleiere* påpeker at det vil være upraktisk om disse ytelsene ikke reguleres på samme måte som alderspensjon fra folketrygden (som ytelsene skal samordnes med). *Funksjonshemmedes fellesorganisasjon*, *Forsvar Offentlig Pensjon* og en del lokallag i *Fagforbundet*, mener uførepensjon fortsatt må reguleres med lønnsveksten fram til 70 år.

4.4.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet foreslår at oppsatte rettigheter i de offentlige tjenstepensjonsordningene reguleres med lønnsveksten fram til uttakstidspunktet. Det vises til at de høringsinstanser som har uttalt seg om spørsmålet, er enige i dette.

Departementet viser til at flere høringsinstanser har innvendinger mot at all alderspensjon fra tjenstepensjonsordningene og AFP i offentlig sektor skal ha ny regulering, og mener at ny regulering først skal skje fra 67 år.

Arbeidstakerorganisasjonene argumenterer med at pensjon etter særaldersgrense ikke er en alderspensjon, og dermed ikke skal reguleres som alderspensjon. Departementet kan ikke se at dette medfører riktighet. For eksempel går det klart fram av lov om Statens pensjonskasse at slike pensjoner er alderspensjoner. Departementet viser for øvrig til at det innføres ny regulering i folketrygden fra 2011 for all alderspensjon. Det gjelder uavhengig av om pensjonen tas ut fra 62 år eller senere. Departementet mener det følger av Stortingets vedtak og avtalen at all alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon skal ha ny regulering uavhengig av uttaksalder. Departementet foreslår i samsvar med dette at alderspensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

Etter departementets syn skal også AFP i offentlig sektor få ny regulering fra 2011. Regulering av AFP i offentlig sektor er verken omtalt i pensjonsforliket eller i avtalen i tariffoppgjøret. Utgangspunktet for departementets vurdering er, slik det er uttrykt i avtalen fra 2009, å videreføre dagens ordning med nødvendige tilpasninger. Departementet viser til at AFP alltid har vært regulert som alderspensjon fra folketrygden og alderspensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene. Dette er forutsatt i forarbeidet til den statlige AFP-ordning.

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

gen, og det følger blant annet også av hovedtariffavtalen i staten. Departementet kan ikke se noen rimelig grunn til at AFP i offentlig sektor fra 2011 skal reguleres bedre enn ordinære alderspensjoner. For øvrig skal all AFP i privat sektor fra 2011 også ha ny regulering. Departementet foreslår at AFP i offentlig sektor reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

Spørsmålet om regulering av pensjonsgrunnlaget i de offentlige tjenstepensjonsordningene for personer som tar ut pensjon før 67 år, er heller ikke omtalt i avtalen fra tariffoppgjøret. Flere høringsinstanser mener at pensjonsgrunnlaget i slike tilfeller må lønnsreguleres fram til 67 år.

Det er i dag en klar sammenheng mellom regulering av pensjonsgrunnlag og pensjoner under utbetaling. Det betyr at de som tar ut pensjon etter særaldersgrense gjennom reguleringen av pensjonsgrunnlaget også får regulert pensjonen. Siden all tjenstepensjon i offentlig sektor i dag reguleres likt, får også personer som mottar alderspensjon etter særaldersgrense lik regulering av både pensjon og pensjonsgrunnlag. Det samme gjelder personer som mottar AFP. Det har dermed liten betydning for pensjonen fra 67 år om en har mottatt alderspensjon etter særaldersgrense eller AFP før 67 år.

Når pensjoner under utbetaling skal reguleres noe svakere enn lønnsveksten, vil de som blir pensjonister tidlig fordi de har særaldersgrense eller har tatt ut AFP, få sitt pensjonsgrunnlag regulert på denne måten i flere år enn andre. For eksempel vil den gruppen som går av med alderspensjon ved 60 år, få sju flere år med slik regulering enn de som går av ved 67 år.

Som det framgår av avsnitt 4.2 foreslår departementet at alderspensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene skal samordnes med folketrygdens alderspensjon ved 67 år. Opptjente rettigheter til alderspensjon fra folketrygden skal reguleres i samsvar med lønnsveksten fram til pensjonen

tas ut. Dersom pensjonsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen for dem mottar alderspensjon eller AFP før 67 år reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent, vil pensjonsgrunnlaget for disse pensjonistene reguleres svakere enn den alderspensjonen det skal samordnes med fra 67 år. Dermed vil netto tjenstepensjon ved 67 år påvirkes både av svakere regulering av bruttopensjonen og av at samordningsfradragene relativt sett får en bedre regulering enn bruttopensjonen.

Etter en samlet vurdering foreslår departementet at pensjonsgrunnlaget for pensjonister med alderspensjon etter særaldersgrense eller AFP omregnes ved 67 år ved at pensjonsgrunnlaget oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsesalderen til 67 år. Det innebærer at brutto alderspensjon beregnes på nytt, levealdersjusteres og samordnes med alderspensjon fra folketrygden ved 67 år. Departementet foreslår at tilsvarende skal gjelde ved 65 år for medlemmer som har tatt ut AFP før 65 år, og fra 65 år skal ha AFP beregnet som tjenstepensjon.

Regulering av uføre- og etterlattepensjoner fra de offentlige tjenstepensjonsordningene er ikke omtalt i avtalen i tariffoppgjøret. I folketrygden skal slike pensjoner fortsatt reguleres med lønnsveksten. Alle de sentrale høringsinstansene har gått inn for at uføre- og etterlattepensjoner fra de offentlige tjenstepensjonsordningene skal reguleres med lønnsveksten fram til 67 år, og deretter reguleres som alderspensjon under utbetaling, det vil si med lønnsveksten fratrukket 0,75 prosent. Denne løsningen sikrer lik regulering av ytelser fra folketrygden og tjenstepensjonsordningene som utbetales samtidig. Med denne løsningen får uførepensjonister samme regulering som andre fra 67 til 70 år. Departementet slutter seg til de synspunkter som har kommet fram, og foreslår at uføre- og etterlattepensjoner fra 67 år skal reguleres med lønnsveksten fratrukket 0,75 prosent.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

5 Endringer i lov om Statens Pensjonskasse

5.1 Innledning

Tjenstepensjonen i staten er lovfestet gjennom lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse. Departementet foreslår i tråd med en anbefaling fra Språkrådet at skrivemåten endres slik at Statens pensjonskasse skrives med liten p i pensjonskasse, se punkt 5.7.4.

I dette kapitlet foreslås justeringer i lov om Statens Pensjonskasse i tråd med departementets forslag i kapittel 4. De nødvendige justeringer i samordningsregelverket behandles i kapittel 7. I dette kapitlet foreslås også en del tilpasninger utover det som følger av kapittel 4.

Departementets forslag i kapittel 4 om justert beregning og levealdersjustering følges opp i avsnitt 5.2. Avsnitt 5.3 omhandler den individuelle garantien, mens regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag omhandles i avsnitt 5.4.

I avsnitt 5.5 foreslås enkelte justeringer i forbindelse med overgangen fra uføre- til alderspensjon. Avsnitt 5.6 gjelder forholdet mellom AFP beregnet som tjenstepensjon og alderspensjon fra folketrygden. I avsnittet for øvrig og i avsnitt 5.7 foreslås enkelte mindre justeringer i lov om Statens pensjonskasse.

Departementet foreslår også enkelte redaksjonelle endringer i lov om Statens Pensjonskasse. Departementet foreslår at nåværende § 21 og § 22 slås sammen, og at nåværende § 24 blir § 23 slik at levealdersjusteringen reguleres i § 24. Den individuelle garantien foreslås regulert i ny § 24 a.

5.2 Endringer i beregningsreglene – levealdersjustering

I og med at dagens bruttoordning skal videreføres, skal også de sentrale bestemmelsene om beregning av alderspensjon fra Statens pensjonskasse videreføres. Det må imidlertid foretas en del endringer i lov om Statens Pensjonskasse siden det skal foretas enkelte tilpasninger i alderspensjonen.

Alderspensjon fra Statens pensjonskasse skal levealdersjusteres på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden. Le-

vealdersjustering betyr at den enkeltes pensjon med gitt uttaksalder justeres for endringer i befolkningens levealder. Levealdersjustering skal skje på samme måte som for alderspensjon fra folketrygden. Det innebærer at alderspensjonen for de årskullene forslagene her gjelder, skal divideres med et forholdstall som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Alderspensjonen fra Statens pensjonskasse skal tidligst levealdersjusteres fra fylte 67 år, se kapittel 4. Det innebærer at levealdersjusteringen skal skje fra denne alderen også dersom alderspensjonen er utbetalt fra en tidligere alder fordi medlemmet har aldersgrense lavere enn 70 år (særaldersgrense).

Det vises til lovforslaget § 24 første til tredje ledd.

Forslaget om levealdersjustering foranlediger enkelte presiseringer i loven. I § 22 om regler for beregning av alderspensjon er det tatt inn en presisering om at pensjonen skal levealdersjusteres, se forslag til nytt tredje ledd. Tilsvarende presisering for oppsatt pensjon foreslås tatt inn i § 23 nytt tredje ledd. Det foreslås også en presisering av at barnetillegg skal beregnes av alderspensjonen etter levealdersjustering, se § 22 fjerde ledd første og annet punktum.

Alderspensjonen til et medlem av Statens pensjonskasse som for eksempel er født i 1949, og som tar ut alderspensjon ved fylte 67 år, skal divideres med et forholdstall som blir fastsatt i løpet 2010. De første årskullene som kan ta ut pensjon etter 1. januar 2011 vil i noen grad skjermes for effekten av den sterke økningen i levealderen de senere årene ved at levealdersjusteringen fases gradvis inn. For eksempel skal forholdstallet ved 67 år for årskullene fra 1943 til og med 1949 ikke øke mer enn 0,5 prosent fra et årskull til det neste, se folketrygdloven § 19-7. Forholdstallet for 1949-kullet ved 67 år er anslått til 1,030. Dersom brutto alderspensjon for en person i 1949-kullet er 250 000 kroner før levealdersjustering, vil forholdstallet føre til at pensjonen reduseres til 242 718 kroner ved 67 år.

Det følger av avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 at det gis anledning til å kompensere for levealdersjusteringen ved å stå i stilling ut over 67 år. Som utgangspunkt skal det ved beregning av pensjonen

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

benyttes forholdstallet ved den alderen vedkommende fratrer stillingen. Departementet foreslår imidlertid at det ikke kan benyttes et lavere forholdstall enn 1, se kapittel 4. Medlemmet i eksempelet over kan for eksempel velge å utsette uttaket av pensjon til fylte 68 år da forholdstallet er anslått til 0,974. Vedkommendes alderspensjon skal likevel divideres med forholdstallet 1 slik at pensjonen blir 250 000 kroner. Dette tilsvarer 66 prosent av pensjonsgrunnlaget slik at det er kompensert for levealdersjusteringen.

Det vises til lovforslaget § 24 fjerde ledd.

Reglene for levealdersjustering må tilpasses de tilfeller der en fratrer stillingen delvis og tar ut pensjon i forhold til den stillingsandelen som er fra-trådt. Det foreslås at den delen av pensjonen som tas ut, beregnes med forholdstallet ved alder for uttaket. Tilsvarende skal den resterende delen av pensjon som tas ut senere, beregnes med forholdstallet som da er aktuelt. Det foreslås en hjemmel i loven, slik at departementet kan gi forskrifter med nærmere regler om anvendelse av forholdstall.

Det vises til lovforslaget § 24 sjette og sjuende ledd.

5.3 Individuell garanti

Hovedinnholdet i den individuelle garantien følger av avtalen i tariffoppgjøret i 2009. Det vises til avsnitt 4.3 der departementet foreslår hvordan garantien nærmere skal utformes. I dette avsnittet foreslår departementet at bestemmelsen om individuell garanti tas inn i ny § 24 a i lov om Statens pensjonskasse.

Garantien gjelder for alle årskull som er omfattet av lovforslagene her, det vil si årskullene til og med 1953-kullet. Garantien skal sikre et garantert pensjonsnivå for personer som pr. 1. januar 2011 har 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, jf. forslaget til § 24 a første ledd.

Garantien, som tidligst gjelder fra 67 år, skal anvendes på summen av den alderspensjonen som utbetales fra Statens pensjonskasse og alderspensjonen fra folketrygden, jf. forslag til § 24 a annet ledd. Brutto tjenestepensjon vil da være levealdersjustert og samordnet med folketrygden. Som det framgår av kapittel 7 vil også samordningsfradragene være levealdersjustert. Det samme gjelder alderspensjon fra folketrygden.

Den individuelle garantien skal sikre et garantert samlet pensjonsnivå ved fylte 67 år på minst 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full tjenestetid. Som omtalt i kapittel 4 foreslår departementet at det også gis en garanti til personer som ikke har

full tjenestetid i Statens pensjonskasse. Det garanterte pensjonsnivået skal da utgjøre et forholdsmessig beløp avhengig av tjenestetiden.

Det vises til lovforslaget § 24 a tredje ledd.

Garantibestemmelsen kommer til anvendelse dersom samlet pensjon kommer under det garanterte nivået. I slike tilfeller skal det utbetales et garantitillegg slik at samlet pensjon inklusive garantitillegget kommer opp på garantinivået. Departementet foreslår at eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved anvendelse av garantiregelen.

Det vises til lovforslaget § 24 a fjerde ledd.

Fordi folketrygdens alderspensjon fra 2011 kan tas ut fleksibelt fra 62 år, vil folketrygden kunne være tatt ut før garantien skal prøves ved 67 år. Dette kan gjelde både for ordinær alderspensjon fra Statens pensjonskasse som tas ut ved 67 år og for alderspensjon fra Statens pensjonskasse som er tatt ut tidligere etter særaldersgrense. I slike tilfeller skal samordningen gjennomføres fra 67 år som om alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut ved 67 år, se kapittel 7. Dette gjennomføres ved at alderspensjon fra folketrygden som inngår i garantiberegningen beregnes som basispensjon og divideres med forholdstallet ved 67 år. Dette betyr at garantiberegningen gjennomføres som om både alderspensjon fra folketrygden og tjenestepensjonen var tatt ut ved 67 år. For personer som har tatt ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, må det foretas en særskilt beregning av garantibeløpet slik at tjenestepensjonsordningen ikke kompenserer for tidlig uttak av folketrygden. Både ved beregningen av samordningsfradragene, se kapittel 7, og ved fastsettelsen av den alderspensjonen fra folketrygden som inngår i garantiberegningen, divideres basispensjonen fra folketrygden med forholdstallet ved 67 år.

Det vises til lovforslaget § 24 a femte ledd.

Dersom tjenestepensjonen tas ut etter 67 år, gjennomføres garantiberegningen som om begge pensjonene var tatt ut ved uttaksalderen for tjenestepensjonen. Også i slike tilfeller kan alderspensjonen fra folketrygden være tatt ut tidligere enn tjenestepensjonen, slik at den faktiske alderspensjonen fra folketrygden vil være mindre enn den som inngår i garantiberegningen. Både ved beregningen av samordningsfradragene og ved fastsettelsen av den folketrygden som inngår i garantiberegningen, divideres basispensjonen fra folketrygden med forholdstallet ved uttaksalderen for tjenestepensjonen. For medlemmer av Statens pensjonskasse som går over fra uførepensjon til alderspensjon senere enn 67 år, benyttes likevel den faktiske alderspensjon fra folketrygden i garantiberegningen.

Det vises til lovforslaget § 24 a sjette ledd.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

I forslaget til § 24 a sjuende ledd er det presisert at også oppsatt alderspensjon fra Statens pensjonskasse omfattes av garantibestemmelsen. I slike tilfeller vil full tjenestetid normalt være mer enn 30 år, maksimalt 40 år. Det garanterte nivået fastsettes i forhold til tjenestetidsbrøken.

5.4 Regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag

5.4.1 Innledning og gjeldende regler

Dersom Stortinget vedtar å endre lønningene til statens arbeidstakere, skal også spørsmålet om å regulere pensjonene fra Statens pensjonskasse legges fram for Stortinget. Dette følger av lov om Statens pensjonskasse § 42. Ved uttak av oppsatt pensjon skal pensjonsgrunnlaget på uttakstidspunktet oppreguleres på samme måte som pensjoner fra arbeidstaker fratradte stillingen. Tilsvarende gjelder pensjonsgrunnlaget for medlemmer av Statens pensjonskasse som har gått over fra et høyere til et lavere pensjonsgrunnlag. Det vises til loven § 15 fjerde ledd.

Pensjoner og pensjonsgrunnlag i Statens pensjonskasse har siden 1. mai 1986 blitt regulert i samsvar med utviklingen i folketrygdens grunnbeløp.

Departementet foreslår at prinsippene for regulering av pensjoner under utbetaling og pensjonsgrunnlag i Statens pensjonskasse nå lovfestes og tas inn i § 42 som dermed får et nytt innhold. Departementet foreslår på denne bakgrunn at den særskilte reguleringsbestemmelsen i § 15 fjerde ledd oppheves. De nye reguleringsbestemmelsene som foreslås innebærer at det med virkning fra første regulering etter 1. januar 2011 ikke lenger vil være nødvendig å forelegge spørsmålet om regulering av statspensjonene for Stortinget. Forslaget innebærer at de årlige vedtak om regulering av pensjoner i folketrygden, som fra 2011 fastsettes ved kongelig resolusjon, får virkning også for Statens pensjonskasse.

5.4.2 Nye regler for regulering

Hvordan regulering av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning skal være fra 2011 følger av avtalen i tariffoppgjøret i 2009, der det blant annet framgår:

«I tråd med Stortingets vedtak skal alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger [...] reguleres etter nye regler på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden.»

Det vises til kapittel 4 der departementet i samsvar med dette foreslår at alderspensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

I Statens pensjonskasse gjennomføres regulering av pensjon ved at pensjonsgrunnlaget reguleres. Departementet foreslår at det lovfestes at alderspensjon under utbetaling reguleres årlig med virkning fra 1. mai ved at pensjonsgrunnlaget reguleres i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Dermed vil all alderspensjon etter lov om Statens pensjonskasse bli regulert på denne måten. Reguleringen vil også omfatte alderspensjon etter særaldersgrenser og avtalefestet pensjon beregnet som alderspensjon etter lov om Statens pensjonskasse fra 65 år.

For å sikre at tjenstepensjon og samordningsfradrag reguleres likt etter uttak av pensjon, er det behov for særskilte regler for første regulering etter pensjonsuttak. Departementet foreslår at på samme måte som i folketrygdens alderspensjon skal fratrekkes på 0,75 prosent settes ned forholdsmessig ved første regulering dersom pensjonen er tatt ut i månedene juni til april.

Det vises til lovforslaget § 42 første ledd.

I kapittel 4 foreslår departementet at uførepensjoner og etterlattepensjoner reguleres med lønnsveksten fram til 67 år, og senere med lønnsveksten som deretter fratrekkes 0,75 prosent. Det vil si at all regulering av pensjon fra Statens pensjonskasse fra 67 år blir den samme. Departementet foreslår at barnepensjoner reguleres med lønnsveksten.

Det vises til lovforslaget § 42 annet ledd.

Departementet foreslår i kapittel 4 at pensjonsgrunnlaget for medlemmer som har alderspensjon etter særaldersgrense eller avtalefestet pensjon, skal omregnes ved 67 år ved at grunnlaget reguleres i samsvar med lønnsveksten fra fratredelsesalderen og fram til 67 år. Tilsvarende skal gjelde ved 65 år for medlemmer med avtalefestet pensjon som fra 65 år får pensjonen beregnet som alderspensjon fra Statens pensjonskasse.

Det vises til lovforslaget § 42 tredje ledd.

I kapittel 4 er det foreslått at pensjonsgrunnlaget ved uttak av oppsatt pensjon skal oppreguleres med lønnsveksten fra det tidspunkt arbeidstaker fratradte stillingen og fram til uttakstidspunktet. Det tilsvarer reguleringen av pensjonsrettigheter under opptjening i folketrygden. Det foreslås at pensjonsgrunnlaget til arbeidstakere som har gått fra et høyere til et lavere pensjonsgrunnlag reguleres på tilsvarende måte.

Det vises til lovforslaget § 42 fjerde ledd.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Lønnsvekst skal defineres på samme måte som i folketrygden. I tråd med dette skal forventet lønnsutvikling i reguleringsåret legges til grunn for reguleringen, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste år. Dette gjennomføres ved at en benytter de reguleringsfaktorer Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd.

Det vises til lovforslaget § 42 femte ledd.

5.5 Overgang fra uførepensjon til alderspensjon

5.5.1 Innledning

Uførepensjonister i Statens pensjonskasse får alderspensjon fra og med måneden etter at vedkommende når aldersgrensen for stillingen, det vil si senest ved fylte 70 år. I folketrygden skjer overgangen til alderspensjon ved fylte 67 år.

I de fleste tilfellene vil alderspensjon fra Statens pensjonskasse være den samme som den uførepensjonen en tidligere hadde. I en del tilfeller der pensjonisten har hatt deltidsstilling vil imidlertid alderspensjon fravike fra uførepensjonen. Alderspensjonen kan i noen tilfeller bli høyere, og i andre tilfeller lavere.

5.5.2 Høringen

Departementet ba i høringsnotatet av 20. november 2009 om synspunkter på om overgangen fra uførepensjon til alderspensjon fortsatt skal skje ved aldersgrensen for stillingen, eller om alderen for overgangen skal skje senest ved 67 år. Departementet påpekte at en overgang ved 70 år kombinert med innføring av levealdersjustering, vil innebære at uførepensjonister får kompensert for levealdersjusteringen. Det skyldes at forholdstallet reduseres ved økt alder. En mulig løsning for å unngå en slik forskjellsbehandling av alderspensjonister kan være at en ved overgangen til alderspensjon ved 70 år gjennomfører levealdersjusteringen ved å benytte forholdstallet for det aktuelle årskullet ved 67 år. En annen løsning er å endre overgangsalderen fra 70 til 67 år.

KS, HSH, Spekter og Arbeids- og velferdsdirektoratet mener overgangstidspunktet fra uføre- til alderspensjon bør endres til 67 år, og peker på at dette vil gi sammenfallende regler i folketrygden og tjenestepensjonsordningene og på den måten sikre et enklere regelverk. *Statens pensjonskasse (SPK)* mener det ideelt sett skulle vært samme overgangstidspunkt fra uføre- til alderspensjon i tjenestepen-

sjonsordningene som i folketrygden, men viser til at det pågår en prosess med gjennomgang av uføreordningen i folketrygden. *SPK* mener derfor at det vil være hensiktsmessig å avvente en eventuell tilpasning til denne prosessen er slutført.

Arbeidstakerorganisasjonene ønsker å beholde dagens overgangsalder på 70 år, og gir uttrykk for at forholdstallet ved 67 år i så fall kan benyttes ved levealdersjusteringen. Arbeidstakerorganisasjonene og flere andre høringsinstanser peker på at en del uførepensjonister vil få sin pensjon redusert i perioden 67 til 70 år dersom overgangstidspunktet endres. Flere av høringsinstansene som uttaler seg om dette spørsmålet, herunder *Kommunal Landspensjonskasse*, påpeker at begge løsningene har fordeler og ulemper, og tar ikke stilling til valg av løsning.

5.5.3 Departementets vurdering og forslag

Forslagene i proposisjonen her innebærer at alderspensjon fra Statens pensjonskasse som tas ut etter 67 år, beregnes ved å benytte forholdstallet på uttakstidspunktet, men begrenset til 1, se avsnittene 4.2 og 5.2. En videreføring av dagens alder for overgang fra uførepensjon til alderspensjon vil, uten andre tilpasninger, innebære at uførepensjonister i offentlig sektor med aldersgrense 70 år får kompensert for levealdersjusteringen.

Departementet ser at det er gode grunner til at alder for overgang fra uførepensjon til alderspensjon er sammenfallende i de offentlige tjenestepensjonsordningene og i folketrygden. En endring av alderen for overgang vil imidlertid ha konsekvenser for pensjonen i en del tilfeller som må utredes nærmere. Det vises for øvrig til at departementet arbeider med forslag til ny uføreytelse i folketrygden. Departementet foreslår derfor at dagens alder for overgang fra uførepensjon til alderspensjon i de offentlige tjenestepensjonsordningene opprettholdes inntil videre. Departementet foreslår videre at forholdstallet ved 67 år skal benyttes ved beregning og levealdersjustering av alderspensjon ved 70 år for disse pensjonistene.

Det vises til lovforslaget § 24 femte ledd.

5.6 Justeringer i bestemmelsene om AFP beregnet som alderspensjon fra Statens pensjonskasse

5.6.1 Gjeldende regler

Avtalefestet pensjon (AFP) i statlig sektor er dels hjemlet i lov 11. juni 1993 nr. 64 om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl., dels i lov

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

om Statens pensjonskasse. Loven fra 1993 gjelder avtalefestet pensjon mellom 62 og 65 år. Lov om Statens pensjonskasse hjemler avtalefestet pensjon mellom 65 og 67 år. AFP-ordningen i statlig sektor er også regulert i hovedtariffavtalen i staten, jf. punkt 4.2 i någjeldende avtale (1. mai 2008 – 30. april 2010). Blant annet følger reglene om kombinasjon av AFP og arbeidsinntekt av tariffavtalen, som viser til lov 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon med forskrifter.

Etter avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 skal dagens AFP-ordning i offentlig sektor videreføres. Det følger av avtalen at personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år ikke i tillegg kan ta ut folketrygd- eller tjenstepensjonsberegnet AFP. Dette må konkretiseres og dessuten lovfestes for statlig sektor. Det er også nødvendig å regulere forholdet mellom privat og offentlig AFP.

5.6.2 Departementets forslag til justeringer

Departementet viser til at det følger av avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 at personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år ikke i tillegg kan ta ut folketrygd- eller tjenstepensjonsberegnet AFP. Dette spørsmålet behandles i kapittel 6 om forslag til ny lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse, og departementet viser til drøftingen der. Departementet viser også til at forholdet mellom privat og offentlig AFP behandles kapittel 6.

Departementet viser til forslag til § 3 bokstav e annet til fjerde punktum i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse, se punkt 6.2.6. Bestemmelsene skal regulere forholdet mellom AFP i statlig sektor og henholdsvis alderspensjon fra folketrygden og privat AFP. Departementet foreslår at det tas inn tilsvarende bestemmelser i lov om Statens pensjonskasse § 21 nytt femte ledd. For øvrig foreslår departementet en forenkling i § 21 tredje ledd og at henvisningen i § 21 fjerde ledd endres til lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse.

5.7 Enkelte mindre justeringer

5.7.1 Delvis alderspensjon

Alderspensjon fra Statens pensjonskasse ytes som hovedregel når medlemmet fratrer stillingen ved eller etter den aldersgrensen som gjelder for stillingen. Dette følger av lov om Statens pensjonskasse § 21 første ledd. Det følger av langvarig praksis at

det ytes pensjon også når stillingen fratres delvis. Pensjonen beregnes da i forhold til hvor stor stillingsandel som fratres. På bakgrunn av innspill fra Statens pensjonskasse foreslo departementet i høringsnotatet at lov om Statens pensjonskasse presiseres på dette punkt. Ingen av høringsinstansene hadde merknader. Departementet foreslår at det klargjøres i lov om Statens pensjonskasse at medlemmet får alderspensjon også når stillingen ikke fratres helt.

Det vises til lovforslaget § 21 første ledd.

5.7.2 Tidspunktet for når oppsatt alderspensjon kan utbetales

Oppsatt alderspensjon fra Statens pensjonskasse utbetales fra aldersgrensen for stillingen, men likevel tidligst fra fylte 65 år. For medlemmer med aldersgrense 70 år kan oppsatt alderspensjon utbetales fra 67 år under forutsetning av at vedkommende får utbetalt alderspensjon fra folketrygden. Dette er i dag regulert i lov om Statens pensjonskasse § 24 første ledd og § 26 første ledd. Statens pensjonskasse har påpekt at tidspunktet for når en oppsatt alderspensjon kan komme til utbetaling første gang bør presiseres i § 26 første ledd. En slik presisering er nødvendig når folketrygden gis en fleksibel utforming med mulighet for uttak av alderspensjon fra 62 år. Departementet foreslo i høringsnotatet at bestemmelsen gis en presis utforming, og ingen av høringsinstansene hadde merknader til dette.

Departementet foreslår at lov om Statens pensjonskasse § 26 første ledd endres slik at det uttrykkelig går fram av bestemmelsen at oppsatt alderspensjon (for dem med aldersgrense 70 år) utbetales fra den første dag i måneden etter fylte 67 år hvor det blir utbetalt alderspensjon fra folketrygden.

Det vises til lovforslaget § 26 første ledd første punktum.

5.7.3 Justering av enkelte bestemmelser om uførepensjon

Uførepensjon fra Statens pensjonskasse beregnes i utgangspunktet som en alderspensjon på grunnlag av pensjonsgrunnlaget på uføretidspunktet og tjenestetid medregnet fram til aldersgrensen. Det vises til forslag til ny § 24 om levealdersjustering og ny § 24 a om garantert pensjonsnivå i avsnittene 5.2 og 5.3. Bestemmelsene om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå skal ikke anvendes ved beregning av uførepensjon. Som noen høringsinstanser har påpekt, må dette reguleres i loven. Departe-

A) Lov om avtafestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

mentet foreslår at bestemmelser om dette tas inn i § 28.

Det vises til lovforslaget § 28 første ledd første punktum.

5.7.4 Skrivemåten av Statens pensjonskasse

Statens pensjonskasse har i sin høringsuttalelse opplyst at Språkrådet har anbefalt at Statens pensjonskasse skal skrives med liten p i pensjonskas-

se. Dette er i tråd med gjeldende rettskrivingsregler. Pensjonskassen har besluttet å følge anbefalingen og har iverksatt dette fra og med inneværende år. Departementet foreslår at pensjonsordningens navn endres både i lov om Statens pensjonskasse og i lov om avtafestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse i samsvar med Språkrådets anbefaling.

Det vises til lovforslaget.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

6 Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

6.1 Innledning

Etter avtalen fra tariffoppgjøret 2009 skal dagens AFP-ordning i offentlig sektor videreføres. Det vil si at avtalefestet pensjon (AFP) fortsatt skal være en tidsbegrenset tidligpensjonsordning fra 62 til 67 år. Det ble også avtalt at personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år ikke i tillegg kan ta ut folketrygd- eller tjenstepensjonsberegnet AFP.

AFP-ordningen i statlig sektor er dels hjemlet i lov 11. juni 1993 nr. 64 om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl., dels hjemlet i lov om Statens Pensjonskasse. AFP-ordningen i statlig sektor er også regulert i hovedtariffavtalen i staten, jf. punkt 4.2 i gjeldende hovedtariffavtale. I avsnitt 3.4 er det redegjort nærmere for dagens AFP-ordning i offentlig sektor. Se også avsnitt 5.6. som omhandler AFP i statlig sektor mellom 65 og 67 år.

I dette kapitlet behandles avtalefestet pensjon for personer mellom 62 og 65 år i statlig sektor. For disse alderstrinnene er AFP-ordningen i dag utformet på samme måte som i privat sektor. Både hovedtariffavtalen i staten og lov 11. juni 1993 nr. 64 om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl. viser til regelverket for AFP i privat sektor. AFP i privat sektor må oppfylle visse vilkår for å få statstilskudd. Disse vilkårene følger i dag av lov 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon. Det stilles blant annet visse krav til yrkesaktivitet på uttakstidspunktet og minstekrav til tidligere yrkesaktivitet. Det stilles også krav til hvordan pensjonen skal beregnes.

Det innføres ny AFP-ordning i privat sektor fra 1. januar 2011, utformet etter andre prinsipper enn i dag. Ny AFP i privat sektor er utformet som et påslag til ny fleksibel alderspensjon fra folketrygden, og har mange av de samme egenskapene som denne. Det innebærer blant annet at den er livsvarig, at den øker med senere uttak og at den fritt kan kombineres med arbeid uten avkorting. Vilråene for statstilskudd for ny AFP i privat sektor framgår av lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven).

Avtalefestet pensjon for personer fra 62 til 65 år

i statlig sektor bygger i dag som nevnt for en vesentlig del på regelverket i privat sektor. Siden AFP i privat sektor legges om i vesentlig grad, mens AFP i offentlig sektor videreføres, kan regelverket for AFP i statlig sektor ikke lenger henvise til regelverket for AFP i privat sektor. Departementet foreslår derfor at dagens lov avløses av en ny lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse. De bestemmelser som skal videreføres fra dagens regelverk for AFP i privat sektor foreslås tatt inn i den nye loven.

6.2 Ny lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

6.2.1 Innledning

Departementet foreslår at gjeldende regler for AFP i statlig sektor mellom 62 og 65 år fra 1. januar 2011 videreføres i ny lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse. Gjeldende lov om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl. foreslås opphevet fra samme dato. Høringsinstansene som har uttalt seg har ikke hatt vesentlige merknader til lovutkastet.

6.2.2 Omfang

AFP-ordningen i statlig sektor før 65 år skal som i dag omfatte arbeidstakere i stilling som gir rett til medlemskap i Statens pensjonskasse.

Det vises til lovforslaget § 1.

6.2.3 Vilkår for rett til AFP

Dagens lov slår fast at for å ha rett til AFP må arbeidstakeren fratru stillingen etter fylte 62 år når dette er bestemt i tariffavtale hvor staten er part. Departementet foreslår at tilsvarende bestemmelser tas inn i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse § 2. Departementet foreslår at det også presiseres at tariffavtale godkjent av departementet er likestilt med tariffavtale hvor staten er part. Dette skyldes at loven også gjelder medlemmer av Statens pensjonskasse utenfor

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

det statlige hovedtariffområdet. Det må i slike tilfeller inngås særskilte tariffavtaler om AFP for hver virksomhet. Slike tariffavtaler skal godkjennes av departementet for å kunne omfattes av loven, jf. forskrift 24. september 1993 nr. 905 til lov om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl.

Det vises til lovforslaget § 2 innledningen.

Andre vilkår som skal videreføres er for det første at arbeidstakeren må være i lønnet arbeid på pensjoneringstidspunktet. Videre må arbeidstakeren ha en pensjonsgivende inntekt som på årsbasis overstiger grunnbeløpet i folketrygden, og dessuten ha hatt en tilsvarende pensjonsgivende inntekt året før pensjonering. I tillegg må vedkommende ha minst 10 år med poengopptjening i folketrygden fra fylte 50 år til og med året før uttaksåret. Istedenfor dette vilkåret kan vedkommende etter tariffavtale ha minst 10 års medlemskap i Statens pensjonskasse etter fylte 50 år. Det er bestemt i tariffavtale at medlemskap i andre offentlige tjenestepensjonsordninger er likestilt med medlemskap i Statens pensjonskasse. Det er dessuten et vilkår at medlemmet i de 10 beste årene fra 1967 til og med året før uttak av AFP har hatt en gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt på minst 2 ganger folketrygdens grunnbeløp.

Departementet foreslår at de nevnte vilkårene for rett til AFP gjengis i § 2 bokstav a) til d). Det alternative vilkåret om 10 års medlemskap i Statens pensjonskasse etter fylte 50 år, som følger av tariffavtale, foreslås tatt inn i bokstav c).

Det vises til lovforslaget § 2.

6.2.4 Beregning av AFP

AFP fra 62 til 65 år består i dag av grunnpensjon, tilleggspensjon og/eller et sært tillegg som beregnes etter reglene i folketrygdloven kapittel 3. Ved beregningen medregnes pensjonspoeng som for folketrygdens uførepensjon, det vil si for årene til og med det 66 året. I tillegg utbetales det et skattepliktige AFP-tillegg på 20 400 kroner pr år. Det er en øvre begrensning i pensjonsnivået på 70 prosent av tidligere inntekt, for å unngå at pensjonen blir høyere enn den inntekten den skal erstatte.

Departementet foreslår at dagens beregningsregler videreføres i § 3 bokstav a) til c). Herunder videreføres bestemmelsene om at beregningen av AFP skal skje uten at det tas hensyn til eventuell avdød ektefelles trygdetid eller poengopptjening, og at forsørgingstillegg skal begrenses til tillegg for forsørging av ektefelle som har fylt 60 år. Visse unntak i forhold til beregningsreglene for uførepensjon som er videreført fra tidligere lov 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd videreføres også.

Det vises til lovforslaget § 3 bokstav a) til c).

6.2.5 AFP i kombinasjon med arbeidsinntekt

Dersom pensjonisten har pensjonsgivende inntekt etter uttaket av AFP, skal pensjonen i dag reduseres med samme prosentandel som den nye pensjonsgivende inntekten utgjør av tidligere pensjonsgivende inntekt. Det gjelder likevel et toleransebeløp på 15 000 kroner, slik at AFP ikke avkortes dersom den pensjonsgivende inntekten er under 15 000 kroner.

Departementet foreslår at reglene om AFP og arbeidsinntekt videreføres i § 3 bokstav d). Departementet viser til at forskrift 22. mai 2000 nr. 532 om kombinasjon av avtalefestet pensjon og arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt), som i dag er hjemlet i lov om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon § 7, har utfyllende avkortingsbestemmelser og regler for fastsetting av tidligere pensjonsgivende inntekt. Departementet legger til grunn at det gis en tilsvarende forskrift med virkning fra 1. januar 2011 med hjemmel i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse § 7, se punkt 6.2.9.

Det vises til lovforslaget § 3 bokstav d).

6.2.6 Forholdet til andre ytelser

AFP mellom 62 og 65 år kan i dag ikke ytes for tidsrom hvor det ytes arbeidsavklaringspenger, foreløpig uførepensjon, uførepensjon eller etterlattepensjon fra folketrygden. Departementet foreslår at denne bestemmelsen videreføres i § 3 bokstav e) som første punktum.

Departementet foreslår videre at forholdet til alderspensjon fra folketrygden og AFP etter AFP-tilskottsloven reguleres her. Det følger av avtalen fra tariffoppgjøret 2009 at personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år ikke i tillegg kan ta ut folketrygd- eller tjenestepensjonsberegnet AFP. Departementet foreslår at personer som har tatt ut alderspensjon fra folketrygden helt eller delvis, og som senere ønsker å ta ut AFP, må ha anledning til dette dersom utbetalingen av folketrygdens alderspensjon stoppes. Tilsvarende foreslår departementet at om man har tatt ut AFP kan man senere velge å ta ut folketrygdens alderspensjon. Forutsetningen da vil være at AFP faller bort. Departementet foreslår at bestemmelser om dette tas inn i § 3 bokstav e) andre og tredje punktum.

I AFP-tilskottsloven § 8 tredje ledd er det bestemt at AFP i privat sektor ikke kan ytes til personer som har mottatt AFP i offentlig sektor. Departementet foreslår at en tilsvarende bestemmelse bør

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

gjelde for AFP i offentlig sektor, slik at en ikke kan motta AFP i offentlig sektor dersom en allerede mottar eller har mottatt AFP i privat sektor. Departementet viser til tilsvarende regulering av forholdet mellom disse ytelsene og AFP beregnet som alderspensjon fra Statens pensjonskasse, som er omtalt i avsnitt 5.6. Det vises til lovforslaget § 3 bokstav e) fjerde punktum.

6.2.7 Øvrige bestemmelser om utbetaling

Bestemmelsene om utbetaling av AFP i utlandet følger av eksportreglene i folketrygdloven § 19-3. AFP i form av tilleggspensjon vil alltid kunne utbetales i utlandet. Det samme gjelder grunnpensjonsdelen, forutsatt at pensjonisten har minst 20 års botid i Norge i yrkesaktiv alder. I motsatt fall utbetales bare grunnpensjon og eventuelt sært tillegg for det antall botidsår som svarer til det antall poengår som tilleggspensjonen ytes etter. Departementet foreslår at henvisningen til folketrygdloven § 19-3 videreføres i § 3 bokstav f).

Bestemmelsene om tilbakekreving etter feilutbetaling følger i dag av folketrygdloven § 22-15, og departementet foreslår at denne henvisningen videreføres i § 3 bokstav g).

6.2.8 Regulering av AFP

Regulering av AFP følger i dag av hovedtariffavtalen i staten punkt 4.2.7, der det heter at «AFP reguleres på samme måte som tilsvarende pensjoner.» Reguleringen har skjedd i takt med de årlige økningene i grunnbeløpet i folketrygden, på samme måten som blant annet alderspensjon fra Statens pensjonskasse. Departementet viser til avsnitt 4.4. der regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag er nærmere behandlet.

Departementet foreslår at bestemmelser om regulering av AFP under utbetaling tas inn i § 4.

Det vises til lovforslaget.

6.2.9 Forskjellige bestemmelser

Etter lov om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl. § 4 første ledd administreres AFP-ordningen i statlig sektor av Arbeids- og velferdsetaten for så vidt gjelder tilståelse og utbetaling av pensjoner. Departementet foreslår at denne ordningen videreføres. Se paragraf § 5 første ledd første punktum. Departementet foreslår videre at det i annet punktum presiseres at pensjonsordningen for øvrig administreres av Statens pensjonskasse. I tredje punktum videreføres en bestemmelse om at departementet avgjør om en arbeidstaker er omfattet av tariffavtale.

Vedtak fattet av Arbeids- og velferdsetaten etter dagens lov kan ankes inn for Trygderetten. Det vises til forslaget til § 5 andre ledd, der ordningen med anke til Trygderetten videreføres, samtidig som det presiseres at ankeadgangen også gjelder vedtak fattet av Statens pensjonskasse.

Etter dagens lov § 5 er ytelser etter loven statsgarantert. Denne garantien videreføres. Se forslaget til § 6.

Det vil være nødvendig at enkelte bestemmelser i loven utfylles ved forskrift, og departementet foreslår at det gis hjemmel for dette i § 7.

Det foreslås at loven trer i kraft 1. januar 2011, og at lov om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl. oppheves fra samme dato. Det presiseres at loven får virkning for avtalefestet pensjon som tas ut med virkningsdato før 1. januar 2011. Det vises til lovforslaget § 8.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

7 Endringer i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser

7.1 Innledning

Etter avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 skal dagens regler for offentlig tjenestepensjon (bruttoordningen) og AFP i offentlig sektor videreføres med nødvendige tilpasninger til innføring av fleksibel alderspensjon fra folketrygden fra 2011 og med de tilpasninger som følger av pensjonsforliket fra 2005. Dette innebærer at også reglene om samordning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden videreføres med nødvendige justeringer. Blant annet må reglene justeres fordi det innføres levealdersjustering fra 1. januar 2011.

I dette kapitlet foreslås endringer i samordningsregelverket i tråd med departementets forslag i kapittel 4. Departementet foreslår der at både brutto tjenestepensjon og samordningsfradrag skal levealdersjusteres ved bruk av forholdstall, og at den individuelle garantien skal komme til anvendelse etter at pensjonen er levealdersjustert og samordnet.

I dette kapitlet foreslår departementet nødvendige endringer i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser. Det er nødvendig med enkelte mindre justeringer i loven, blant annet i omfangsbestemmelsene, se avsnitt 7.3. Departementet foreslår at de viktigste endringene gis i et nytt kapittel VII. Bestemmelsene som er knyttet til levealdersjustering ved bruk av forholdstall foreslås samlet i § 24. Det foreslås også supplerende bestemmelser om samordning av henholdsvis uførepensjoner og enke- og enkemannspensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger og pensjoner fra personskadetrygdene med alderspensjon fra folketrygden. Det vises til avsnitt 7.4.

Omleggingen av AFP i privat sektor fra 2011, jf. lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven), medfører at det må gjøres endringer i samordningsregelverket. Departementet foreslår at det gis en bestemmelse om samordning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med ny AFP fra privat sektor i samordningsloven § 25. Det vises til avsnitt 7.5.

I avsnitt 7.6 behandles enkelte lovtekniske justeringer i samordningsloven.

7.2 Gjeldende hovedregler for samordning

Samordningsloven omfatter fire hovedgrupper pensjonsordninger og trygder: folketrygden, personskadetrygdene (pensjon etter særlovgivningen om yrkesskadetrygd og krigspensjonering), de offentlige tjenestepensjonsordningene og ordninger som yter avtalefestet pensjon. Samordningsloven regulerer hvor mye samlet pensjon en person kan få samtidig fra to eller flere av de nevnte pensjons- og trygdeordningene. Ytelsene fra folketrygden gis uten reduksjon når en person samtidig mottar ytelser fra andre pensjons- og trygdeordninger som går inn under samordningsloven. Samordningsloven har i dag særlig praktisk betydning når en person har rett til pensjon fra folketrygden og en av de offentlige tjenestepensjonsordningene. Det er pensjonen fra tjenestepensjonsordningen som da skal reduseres.

De samordningsfradrag som tjenestepensjonsordningen skal gjøre for folketrygdens ytelser, fastsettes som hovedregel i forhold til den ytelse som faktisk kommer til utbetaling fra folketrygden. Det skal gjøres fradrag for inntil $\frac{3}{4}$ av folketrygdens grunnbeløp og hele tilleggspensjonen, men det er gitt en rekke bestemmelser som begrenser samordningsfradragene. Dette gjelder blant annet dersom folketrygdens tilleggspensjon delvis er beregnet av inntekter som ikke er pensjonsgivende i tjenestepensjonsordningen, tjenestepensjonen er beregnet etter mindre enn full opptjeningsstid og/eller tjenestepensjonen er gradert. De delene av folketrygdens ytelser som holdes utenfor samordningen kalles ofte samordningsfordeler. For øvrig vises det til punkt 3.3.2 om dagens regler.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

7.3 Justering av omfangsbestemmelsene mv.

Samordningsloven kapittel I inneholder lovens omfangsbestemmelser. I § 1 gis det en oversikt over ulike typer pensjons- og trygdeordninger som er omfattet av loven.

I høringsnotatet foreslo departementet enkelte justeringer i samordningsloven § 1, blant annet for å tilpasse omfangsbestemmelsene til AFP-ordningen i privat sektor, som endres fra 1. januar 2011, jf. lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven). Ingen av høringsinstansene har hatt merknader til forslaget.

AFP-tilskottsloven kapittel 2, jf. kapittel 3, omhandler ny, livsvarig AFP, som gis som et påslag til fleksibel alderspensjon fra folketrygden. Departementet foreslår at det gis en ny bestemmelse i samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav e, der det framgår at denne typen AFP omfattes av samordningsloven.

For øvrig skal omfangsbestemmelsene i samordningsloven vedrørende AFP videreføres, det vil si at AFP i offentlig sektor mellom 65 og 67 år omfattes av § 1 nr. 1 første ledd bokstav a, mens AFP i offentlig sektor mellom 62 og 65 år omfattes av bokstav d. Det samme gjelder AFP i privat sektor etter AFP-tilskottsloven kapittel 4, som viderefører gjeldende regler for AFP i en overgangsperiode når pensjonen er tatt ut før 1. januar 2011. Departementet foreslår enkelte justeringer i § 1 nr. 1 første ledd bokstav a og d som innebærer at gjeldende rett videreføres.

Samordningsloven § 3 første ledd regulerer i hvilken grad forsørgingstillegg omfattes av samordningsloven. Forsørgingstillegg inngår i dag bare i samordning av tjenstepensjoner og personskadetrygder (kapitlene II og III og §§ 16 og 17 i loven), og ikke ved samordning av disse pensjonene med folketrygdens ytelser. Bestemmelsens annet punktum har derfor ikke lenger noen selvstendig betydning. Departementet foreslår at § 3 første ledd får ny ordlyd der det presiseres at forsørgingstillegg bare inngår i samordningen etter loven kapittel II og III og §§ 16 og 17.

Alderspensjon fra folketrygden kan tas ut gradert fra 2011. I tråd med gjeldende prinsipper for samordning av graderte pensjoner foreslår departementet at det presiseres i samordningsloven § 19 at fradraget skal graderes forholdsmessig i slike tilfeller. Det foreslås også en justering av § 20 som gjelder samordning av personskadetrygd.

7.4 Supplerende regler for samordning med pensjon fra folketrygden

7.4.1 Alders- og uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning

Som det går fram av kapittel 4, skal både brutto tjenstepensjon og samordningsfradragene for alderspensjon fra folketrygden først beregnes etter dagens regler. Deretter skal både brutto tjenstepensjon og samordningsfradragene levealdersjusteres. Den individuelle garantien som blant annet omfatter de årskullene som denne proposisjonen gjelder for, skal anvendes etter at pensjonene er levealdersjustert og samordnet.

Alderspensjon fra folketrygden består i dag av grunnpensjon, tilleggspensjon og eventuelt særtillegg, jf. folketrygdloven kapittel 19. Samordningsreglene som skal videreføres fra 1. januar 2011 følger av samordningsloven § 19 når det gjelder grunnpensjon og § 23 når det gjelder tilleggspensjon og særtillegg. Departementet foreslår at supplerende regler for samordning av alderspensjon fra tjenstepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden tas inn i samordningsloven § 24 nr. 1.

Det framgår av forslaget til § 24 nr. 1 at samordningen skal skje med utgangspunkt i basispensjonen, som er definert som grunnpensjon og tilleggspensjon beregnet etter reglene i folketrygdloven kapittel 3. Definisjonen følger av folketrygdloven § 19-5, slik den lyder med virkning fra 1. januar 2011, jf. endringslov 5. juni 2009 nr. 32. Det framgår også av forslaget at basispensjonstillegg skal samordnes som særtillegg. Det skal ytes et slikt tillegg dersom basispensjonen utgjør et mindre beløp enn minste pensjonsnivå etter folketrygdloven kapittel 19, jf. folketrygdloven § 19-9 slik den lyder etter den ovennevnte endringsloven. Det kan gis et særskilt tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd for å hindre at pensjonen faller under minste pensjonsnivå. Også dette tillegget skal samordnes som særtillegg.

Som det framgår av punkt 4.2.4 foreslår departementet at levealdersjustering og samordning først skal skje fra 67 år, også i de tilfellene der alderspensjonen fra tjenstepensjonsordning tas ut før 67 år. Dette gjennomføres ved at samordningsfradragene beregnes etter reglene i samordningsloven §§ 19 og 23 og deretter divideres med forholdstallet ved 67 år. Det vises til omtalen av forholdstall i punkt 4.2.1. Departementet foreslår videre i punkt 4.2.4 at dersom alderspensjon fra folketrygden er tatt ut helt eller delvis før 67 år, skal også forholdstallet ved 67 år benyttes. Dermed vil tjenstepensjonen

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

ikke påvirkes av at alderspensjon fra folketrygden er tatt ut før 67 år. Det vises til forslaget til § 24 nr. 1 annet ledd.

Dersom tjenstepensjonen tas ut etter 67 år, foreslår departementet i punkt 4.2.4 at bruttopensjonen kan øke inntil det er kompensert for levealdersjusteringen, men slik at den ikke kan utgjøre mer enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Departementet foreslår at opptjening av tjenstepensjon og alderspensjon fra folketrygden ut over dette ikke får konsekvenser for samlet pensjon. For samordningen innebærer dette at forholdstallet som gjelder ved den alderen tjenstepensjonen tas ut, skal benyttes. Det vises til lovforslaget § 24 nr. 1 tredje ledd. Dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut før tjenstepensjonen, skal forholdstallet ved uttaksalderen for tjenstepensjonen benyttes i samordningsberegningen. Dermed unngår at tjenstepensjonsordningen kompenserer for at alderspensjonen fra folketrygden tas ut før tjenstepensjonen.

Som det er redegjort for i avsnitt 5.5.3 foreslår departementet at overgang fra uførepensjon til alderspensjon også etter 1. januar 2011 skal skje ved aldersgrensen (normalt 70 år). Ved levealdersjusteringen av brutto tjenstepensjon fra 70 år foreslås det å benytte forholdstallet ved 67 år. I perioden mellom 67 og 70 år vil således tjenstepensjonen fortsatt være en uførepensjon som dermed ikke er levealdersjustert. Pensjonen fra folketrygden vil være en alderspensjon som er levealdersjustert. Departementet foreslår at det presiseres i samordningsloven § 24 nr. 2 at uførepensjonen samordnes med alderspensjonen fra folketrygden etter bestemmelsene i nr. 1. Det vil si at forholdstallet ved 67 år legges til grunn. I disse tilfellene vil det regelmessig være dette forholdstallet som er benyttet ved beregningen av alderspensjonen fra folketrygden.

7.4.2 Enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning

Enke- og enkemannspensjoner fra offentlig tjenstepensjonsordning er som utgangspunkt netto pensjonsytelser som ikke skal samordnes med ytelser fra folketrygden, jf. samordningsloven § 3 tredje ledd. Enke- og enkemannspensjon utgjør 9 prosent av pensjonsgrunnlaget til det avdøde medlemmet av tjenstepensjonsordningen ved full pensjongivende tjenestetid. Det er imidlertid fortsatt noen enker og enkemenn som etter en overgangsordning har rett til bruttopensjon, som skal samordnes med blant annet pensjoner fra folketrygden. Slik etterlattepensjon utgjør 39,6 prosent av avdødes pensjons-

grunnlag ved full pensjongivende tjenestetid, og pensjonen utbetales livet ut med mindre pensjonisten inngår nytt ekteskap. Det er disse pensjonene som omtales nedenfor.

Departementet foreslår at gjeldende regler for samordning av enke- og enkemannspensjon fra tjenstepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden videreføres slik at netto tjenstepensjon etter samordning blir som i dag for disse overgangspensjonene som er under utfasing. Det foreslås at samordning med alderspensjon fra folketrygden skjer fra 67 år. Enke- og enkemannspensjon fra tjenstepensjonsordning er ikke omfattet av avtalen fra tariffoppgjøret i 2009, og departementet legger derfor til grunn at disse pensjonene ikke skal levealdersjusteres. For å sikre at netto tjenstepensjon etter samordning blir som i dag, foreslår departementet at heller ikke samordningsfradragene skal levealdersjusteres.

Det vises til lovforslaget § 24 nr. 3 første og annet punktum.

Dersom en enke eller enkemann etter 1. januar 2011 velger å ta ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden før 67 år, vil pensjonen til gjenlevende ektefelle fra folketrygden falle bort. Rettighetene etter avdøde ektefelle vil inngå i beregningen av alderspensjonen. Dette følger av folketrygdloven §§ 17-11 og 19-16, slik disse lyder med virkning fra 1. januar 2011, jf. endringslov 11. desember 2009 nr. 112. Departementet foreslår at samordningen også i disse tilfellene skal skje som i dag, uavhengig av om pensjonisten velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden. Enke- og enkemannspensjonen fra offentlig tjenstepensjonsordning samordnes i forhold til pensjon eller overgangsstønad til gjenlevende ektefelle som enken eller enkemannen ville hatt rett til fra folketrygden dersom fleksibel alderspensjon ikke var tatt ut.

Det vises til lovforslaget § 24 nr. 3 tredje og fjerde punktum.

7.4.3 Pensjon fra personskadetrygd

Personskadetrygdene yter pensjon etter særlovgivningen om yrkesskadetrygd og krigspensjonering, se nærmere avsnitt 10.1 og 10.2. De aller fleste som i dag mottar pensjon fra personskadetrygdene, vil ha alderspensjon fra folketrygden og dermed ikke omfattes av de årskull som vil få levealdersjustert alderspensjon. Det vil likevel kunne forekomme enkelte tilfeller med pensjon fra personskadetrygdene til personer som ennå ikke er fylt 67 år 1. januar 2011.

Departementet foreslår at det i § 24 nr. 4 presiseres at samordningsfradragene – som i dag – be-

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

regnes etter henholdsvis samordningsloven § 20 når det gjelder folketrygdens grunnpensjon og etter særlovgivningen for personskadetrygdene når det gjelder folketrygdens tilleggspensjon, og at de øvrige reglene i paragrafen skal anvendes så langt de passer. Departementet viser ellers til forslaget om at det i lovene om henholdsvis krigspensjonering og yrkesskadetrygd tas inn en henvisning til samordningsloven § 24, se avsnitt 10.1 og 10.2.

7.4.4 Regulering av samordningsfradrag for folketrygdens alderspensjon

Det er bestemt at alderspensjon fra folketrygden fra 2011 som hovedregel skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Departementet foreslår derfor at det i samordningsloven tas inn en bestemmelse om at samordningsfradragene for folketrygdens alderspensjon får samme regulering som folketrygden.

Det vises til lovforslaget § 24 nr. 5.

7.5 Samordning med AFP fra privat sektor

7.5.1 Innledning

AFP i privat sektor ytes i dag fra 62 til 67 år. Personer som har rett til AFP i privat sektor vil også kunne ha rett til offentlig tjenstepensjon før 67 år. Dette kan være personer som tidligere har arbeidet i offentlig sektor, og som har rett til oppsatt pensjon før 67 år fra en offentlig tjenstepensjonsordning. Offentlig tjenstepensjon samordnes i dag med AFP i privat sektor etter de ordinære reglene for samordning med grunnpensjon og tilleggspensjon/sært tillegg, jf. punkt 3.3.2 og avsnitt 7.2 om dagens samordningsregler.

Fra 1. januar 2011 innføres en ny AFP i privat sektor i henhold til avtale mellom partene i arbeidslivet i tariffoppgjøret i 2008, jf. lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven). AFP i privat sektor vil fra 2011 være knyttet til uttak av fleksibel alderspensjon fra folketrygden og utformet som et nøytralt, livsvarig påslag til alderspensjonen. Alderspensjon fra folketrygden og AFP i privat sektor kan dermed tas ut samtidig, og løpe parallelt livet ut. AFP-ordningen er utformet med et såkalt tonivåuttak, som innebærer at dersom AFP tas ut før 67 år gis det et fast kronetillegg fram til 67 år, samtidig som den livsvarige delen av AFP reduseres. AFP i privat sektor skal reguleres som alderspensjon i folketrygden, det vil si med lønnsveksten

og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Det skal ytes et særskilt kompensasjonstillegg til AFP for arbeidstakere født i årskullene 1944-1962, det vil si de første årskullene som omfattes av levealdersjustering. Kompensasjonstillegget reguleres ikke og er således et fast beløp for de enkelte årskull.

AFP i privat sektor skal beregnes på grunnlag av summen av inntekten i alle inntektsår fram til 62 år. Det vil si at også eventuelle år en person har opptjent tjenstepensjon i offentlig sektor vil bidra til å øke AFP. Det skal for øvrig fortsatt ytes statstilskudd til ordningen.

Det er i hovedsak personer som mottar tjenstepensjon etter særaldersgrense før 67 år som i dag omfattes av samordningen med AFP i privat sektor. Det er dermed bare et begrenset antall personer som omfattes. Når AFP i privat sektor blir livsvarig, vil det være langt flere enn i dag som vil motta AFP i privat sektor samtidig med offentlig tjenstepensjon. Dermed vil antall personer som får sin offentlige tjenstepensjon samtidig med AFP i privat sektor øke betraktelig.

7.5.2 Høringen

Departementet foreslo i høringsnotatet at samordning av offentlig tjenstepensjon med AFP fra privat sektor skal videreføres og gjennomføres fra 67 år, og som om AFP tas ut samtidig med tjenstepensjonen. Videre foreslo departementet at samordningsfradraget skal begrenses i forhold til opp-tjeningstiden i tjenstepensjonsordningen (tjenestetidsbrøken).

Høringsinstansene er delt i synet på forslaget om å samordne offentlig tjenstepensjon med AFP i privat sektor. *Oslo kommune, KS og Pensjonskasseforeningen* støtter forslaget i høringsnotatet. De viser til at det samlede pensjonsnivået vil kunne bli høyt dersom det ikke samordnes. *Næringslivets Hovedorganisasjon* går i mot forslaget, og mener det vil være prinsipielt galt å samordne oppsatte offentlige tjenstepensjoner med AFP i privat sektor. *Kommunal Landspensjonskasse, styret for pensjonsordningen for sykepleiere og Finansnæringsens Fellesorganisasjon* mener de foreslåtte samordningsreglene vil kunne gi svært streng samordning, og at slik samordning ikke bør innføres før forholdet er nærmere utredet.

Arbeidstakerorganisasjonene mener forslaget «går langt ut over det som er en rimelig tolkning av hva partene ble enige om,» og peker på at når det foreslås å trekke fra «fullt ut all opptjent AFP og i tillegg samordningsfradrag for folketrygd, blir det en dobbel effekt som får langt større konsekvenser enn dagens samordningsregel som har marginal

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

betydning.» Organisasjonene mener imidlertid også at det «trolig [er] rimelig å videreføre en slags samordning av offentlig tjenestepensjon med AFP i privat sektor.»

7.5.3 Departementets vurdering og forslag

Departementet viser til at dagens brutto tjenestepensjonsordning i offentlig sektor skal videreføres, men med enkelte tilpasninger. Det er imidlertid avtalt og lovfestet at AFP i privat sektor skal legges om fra 2011 fra å være en tidligpensjonsordning fra 62 til 67 år til en livsvarig ytelse. Ny AFP i privat sektor skal være et supplement til ny alderspensjon fra folketrygden.

Flere av høringsinstansene gir uttrykk for at den foreslåtte samordningen er streng. Departementet viser til at AFP i privat sektor fortsatt vil få statstilskudd og at offentlig tjenestepensjon skal videreføres som en brutto samordningspliktig ytelse. Det er utformingen av tjenestepensjonen som er avgjørende for om det skal være samordning eller ikke, og ikke det forhold at både alderspensjon fra folketrygden og AFP i privat sektor legges om. Tjenestepensjonen vil dessuten fortsatt være tjent opp i år som inngår i beregningen av AFP.

Departementet foreslår at offentlig tjenestepensjon fortsatt skal samordnes med AFP i privat sektor, det vil si AFP som omfattes av AFP-tilskottsloven kapittel 2. Det foreslås at AFP skal gå til fradrag i tjenestepensjonen og begrenses forholdsmessig hvis pensjonisten ikke har full tjenestetid i tjeneste-

pensjonsordningen. Departementet foreslår at samordningen også skal omfatte kompensasjonstillegg etter AFP-tilskottsloven kapittel 3. Departementet foreslår at samordningen gjennomføres fra fylte 67 år. Dersom vedkommende har tatt ut AFP før fylte 67 år, foreslås det at samordningsfradraget likevel fastsettes som om AFP var tatt ut ved 67 år.

Dette er samme prinsipp som er lagt til grunn for forslaget om samordning av alderspensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger med alderspensjon fra folketrygden, jf. avsnitt 7.4.1. Dette innebærer at tjenestepensjonsordningene ikke vil kompensere for tidliguttak av AFP.

Departementet foreslår at samordningsfradrag for AFP i privat sektor reguleres på samme måten som AFP-pensjonen, bortsett fra samordningsfradraget for kompensasjonstillegget som ikke reguleres.

Det vises til lovforslaget § 25.

7.6 Lovtekniske justeringer

Endringer i samordningsloven og i lov om folketrygd innebærer en justering av en lovhenvvisning samt endringer i nummereringen av lovens øvrige bestemmelser fra og med kapittel VII og § 24.

I § 23 nr.2 annet ledd første punktum endres henvisningen til folketrygdloven § 19-7 til § 19-16.

Någjeldende kapittel VII blir nytt kapittel VIII. Någjeldende §§ 24 til 26 blir nye §§ 26 til 28 og någjeldende §§ 26 a til 29 blir nye §§ 29 til 32.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

8 Endringer i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

8.1 Innledning

Pensjonsordning for apotekvirksomhet er en obligatorisk pensjonsordning for store grupper ansatte i apotekene og er regulert i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Regelverket er i store trekk sammenfallende med lov om Statens Pensjonskasse, men pensjonsordningen er siden 1. mars 2003 ikke omfattet av overføringsavtalen (avtalen om overføring av pensjonsrettigheter mellom de fleste offentlige tjenstepensjonsordningene).

I dette kapitlet foreslås justeringer i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og i lov om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., i tråd med departementets forslag i kapittel 4 og forslagene til endringer i lov om Statens Pensjonskasse i kapittel 5. De nødvendige justeringer i samordningsregelverket behandles i kapittel 7. I dette kapitlet foreslås også en del tilpasninger utover det som følger av kapittel 4.

Departementets forslag i kapittel 4 og kapittel 5 om justert beregning og levealdersjustering følges opp i avsnitt 8.2. Avsnitt 8.3 omhandler den individuelle garantien, mens reguleringsbestemmelsene behandles i avsnitt 8.4.

I avsnitt 8.5 foreslås enkelte justeringer i forbindelse med overgangen fra uføre- til alderspensjon. Avsnitt 8.6 og 8.7 inneholder forslag til regulering av forholdet mellom AFP fra apoteksektoren og henholdsvis alderspensjon fra folketrygden og privat AFP, samt forslag til en endring i lov om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. I disse avsnittene for øvrig og i avsnitt 8.8 foreslås enkelte mindre justeringer i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

8.2 Endringer i beregningsreglene – levealdersjustering

I og med at dagens bruttoordning skal videreføres, skal også de sentrale bestemmelsene om beregning av alderspensjon fra pensjonsordningen for

apotekvirksomhet videreføres. På tilsvarende måte som for lov om Statens Pensjonskasse må det foretas en del endringer i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. siden det skal foretas enkelte tilpasninger i alderspensjonen.

Departementet viser til avsnitt 5.2 der forslagene til endringer i lov om Statens Pensjonskasse er behandlet. Departementet foreslår at tilsvarende endringer gjøres i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Det vises til lovforslaget § 7 nr. 2 nytt annet ledd, § 8 nr. 1 nytt tredje ledd, § 8 nr. 3 første og andre punktum og ny § 8 a.

8.3 Individuell garanti

Hovedinnholdet i den individuelle garantien følger av avtalen i tariffoppgjøret i 2009. Det vises til kapittel 4 der departementet foreslår hvordan garantien nærmere skal utformes, og til avsnitt 5.3 der departementets forslag til endringer i lov om Statens Pensjonskasse på dette punkt er nærmere omtalt.

Departementet foreslår tilsvarende endringer i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. ved at bestemmelsene om individuell garanti tas inn som ny § 8 b.

Det vises til lovforslaget ny § 8 b.

8.4 Regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag

8.4.1 Gjeldende regler

Det er styret i pensjonsordningen for pensjonsordningen for apotekvirksomhet som bestemmer hvordan pensjonene skal reguleres. Dette følger av lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 34 tredje ledd. Etter denne bestemmelsen kan pensjonsordningens styre, dersom arbeidstakernes tariffmessige lønninger eller folketrygdens grunnbeløp endres, og i den utstrekning pensjonsordningens økonomi tillater det, treffe bestemmelse om at pensjonene skal reguleres tilsvarende, jf. paragrafens første punktum. I § 34 tredje ledd andre punktum heter det for øvrig:

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

«Hvis hensynet til pensjonsordningens økonomi gjør det nødvendig, kan pensjonene igjen settes ned til de beløp de utgjorde før de siste gang ble forhøyet etter bestemmelsene i foregående punktum.»

Ved uttak av oppsatt pensjon skal pensjonsgrunnlaget på uttakstidspunktet oppreguleres på samme måte som pensjoner fra det tidspunktet arbeidstaker fratradte stillingen. Tilsvarende gjelder pensjonsgrunnlaget for medlemmer av pensjonsordningen for apotekvirksomhet som har gått over fra et høyere til et lavere pensjonsgrunnlag. Det vises til loven § 8 nr. 2 fjerde ledd.

Da pensjonsordningen ikke lenger er omfattet av overføringsavtalen, er den heller ikke avtalerettslig forpliktet til å ha samme reguleringsbestemmelser som de øvrige offentlige tjenstepensjonsordningene under overføringsavtalen.

8.4.2 Departementets vurdering og forslag

Styret for pensjonsordningen for apotekvirksomhet har i sin høringsuttalelse gitt uttrykk for at det er en nødvendighet at det er opp til styret for pensjonsordningen hvordan pensjonene skal reguleres.

Departementet fremmer ikke forslag om å endre gjeldende reguleringsbestemmelser i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Departementet legger til grunn dagens bestemmelse om at det er styret i pensjonsordningen som avgjør reguleringen etter nærmere kriterier og foreslår ingen endringer på dette punktet. Derimot må bestemmelsen endres på grunn av endringene i folketrygden fra 2011, slik at styret kan fastsette reguleringen i samsvar med endringer i folketrygdens «pensjoner», mot for dagens «grunnbeløp».

Det vises til lovforslaget § 34 tredje ledd første punktum.

8.5 Overgang fra uførepensjon til alderspensjon

Uførepensjonister som mottar uførepensjon fra pensjonsordningen for apotekvirksomhet får alderspensjon fra og med måneden etter at vedkommende når aldersgrensen for stillingen, det vil si senest ved fylte 70 år, som er den alminnelige aldersgrensen i pensjonsordningen. I folketrygden skjer overgangen ved fylte 67 år.

Departementet ba i høringsnotatet av 20. november 2009 om synspunkter på om overgangen fra uførepensjon til alderspensjon fortsatt skal skje ved aldersgrensen for stillingen, eller om alderen

for overgangen skal skje senest ved 67 år. Styret for pensjonsordningen for apotekvirksomhet uttalte i sin høringsuttalelse at det «ideelt sett burde ha vært en større grad av harmonisering av uføretrygd og alderspensjon fra 67 til 70 år», og at dette kan gjøres ved å endre overgangen fra uførepensjon til alderspensjon til 67 år. Styret påpekte derimot at det i nær fremtid skal komme justeringer i uførepensjonen i folketrygden som en del av pensjonsreformen, og at det er naturlig at de samlede tilpasninger gjøres på dette tidspunktet. Styrets synspunkt sammenfaller med mange av de andre høringsinstansenes syn, som det er nærmere redegjort for i avsnitt 5.5.2.

I avsnitt 5.5.3 omtales departementets forslag til endringer i lov om Statens Pensjonskasse, som innebærer at overgangen fra uføre- til alderspensjon for uførepensjonister med aldersgrense 70 år fortsatt skal skje ved aldersgrensen. Forholdstallet ved 67 år skal da benyttes ved beregning og levealdersjustering av alderspensjon ved 70 år for disse pensjonistene. Departementet foreslår at en tilsvarende bestemmelse tas inn i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Det vises til lovforslaget § 8 a femte ledd.

8.6 Justering av bestemmelsene om AFP beregnet som alderspensjon fra pensjonsordningen for apotekvirksomhet

8.6.1 Gjeldende regler

Avtalefestet pensjon (AFP) i apoteksektoren er dels hjemlet i lov 1. juli 1994 nr. 49 om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., dels i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Loven fra 1994 gjelder avtalefestet pensjon mellom 62 til 65 år. Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. hjemler avtalefestet pensjon mellom 65 og 67 år. AFP-ordningen i apoteksektoren er også regulert i tariffavtale. Det vises forøvrig til avsnitt 3.4.

Som omtalt i avsnitt 5.6 skal dagens AFP-ordning i offentlig sektor etter avtalen fra tariffoppgjøret 2009 videreføres. Departementet legger til grunn at det også skal gjelde AFP-ordningen i apoteksektoren. Det følger av avtalen at personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år ikke i tillegg kan ta ut folketrygd- eller tjenstepensjonsberegnet AFP. Dette må konkretiseres og som for statlig sektor må det dessuten lovfestes i pensjonsordningen for apotekvirksomhet. Det er

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

også nødvendig å regulere forholdet mellom privat og offentlig AFP.

8.6.2 Departementets forslag til justeringer

Departementet viser til forslag til § 3 bokstav e andre til fjerde punktum i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse, se punkt 6.2.6. Bestemmelsene skal regulere forholdet mellom AFP i statlig sektor og henholdsvis alderspensjon fra folketrygden og privat AFP, og vil også få anvendelse for AFP mellom 62 og 65 i apoteksektoren. Departementet foreslår at det også tas inn tilsvarende bestemmelser i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet i § 7 nr. 1 nytt andre ledd for så vidt gjelder AFP mellom 65 og 67 år. For øvrig foreslår departementet en forenkling i § 7 nr. 1 første ledd tredje punktum.

Det vises til lovforslaget § 7 nr. 1 nytt annet ledd og § 7 nr. 1 første ledd tredje punktum.

8.7 AFP beregnet som pensjon fra folketrygden

8.7.1 Gjeldende regler

AFP-ordningen for apotekansatte mellom 62 og 65 år er som nevnt regulert i lov 1. juli 1994 nr. 49 om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og i tariffavtale. Både i loven og i tariffavtale er det vist til regelverket for AFP i privat sektor, som i dag er nedfelt i lov 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon. Denne loven oppheves fra 1. januar 2011.

8.7.2 Departementets forslag til justeringer

Departementet viser til forslaget til ny lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse, se kapittel 6. Den nye loven viderefører deler av dagens regelverk for AFP i privat sektor, jf. lov 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon.

Departementet foreslår en mindre endring i gjeldende lov om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Som nevnt viser denne loven i dag til lov om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon når det gjelder beregning av pensjonen. Forslaget til ny lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse bygger i det alt vesentlige på lov om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon, som oppheves 1. januar 2011.

Departementet foreslår derfor at henvisningen til lov av 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskudd til ordninger for avtalefestet pensjon i § 3 første punktum i lov om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 2, endres til lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse.

Det vises til lovforslaget.

Det følger av avtalen fra tariffoppgjøret 2009 at personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år ikke i tillegg kan ta ut folketrygd eller tjenstepensjonsberegnet AFP. I høringen la departementet opp til at bestemmelser om dette blant annet tas inn i lov om Statens pensjonskasse og ny lov om AFP for medlemmer av Statens pensjonskasse. Departementet foreslo i høringsnotatet en viss fleksibilitet på dette punkt ved at personer som har tatt ut alderspensjon fra folketrygden helt eller delvis, og som senere ønsker å ta ut AFP, må ha anledning til dette dersom utbetalingen av folketrygdens alderspensjon stoppes. Tilsvarende ble det foreslått at om man har tatt ut AFP kan man senere velge å ta ut folketrygdens alderspensjon. Retten til AFP da vil falle bort.

I lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven), jf. Prop. 17 L (2009-2010), er det bestemt at AFP i privat sektor ikke kan ytes til personer som har mottatt AFP i offentlig sektor. Departementet foreslo i høringsnotatet at en tilsvarende bestemmelse bør gjelde for AFP i offentlig sektor, slik at en ikke kan motta AFP i offentlig sektor mellom 62 og 67 år dersom en allerede mottar eller har mottatt AFP i privat sektor.

Departementet viser til forslaget i avsnitt 8.6.2 om nytt andre ledd til § 7 nr. 1 i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv for så vidt gjelder forholdet mellom AFP fra 65 til 67 år og henholdsvis alderspensjon fra folketrygden og privat AFP. For AFP mellom 62 og 65 år vil dette forholdet være regulert i § 3 bokstav e andre til fjerde punktum i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse, jf. punkt 6.2.6.

8.8 Enkelte mindre justeringer

8.8.1 Delvis alderspensjon

Alderspensjon fra pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. ytes som hovedregel når medlemmet fratrer stillingen ved eller etter den aldersgrensen som gjelder for stillingen, jf. § 7 nr. 1 første punktum. Etter langvarig praksis det ytes det pensjon

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

også når stillingen fratres delvis. Som nevnt i avsnitt 5.7.1 foreslo departementet i høringsnotatet at lov om Statens pensjonskasse presiseres på dette punkt. Departementet foreslår en tilsvarende tilføyelse i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Det vises til lovforslaget § 7 nr. 1 første ledd første punktum.

8.8.2 Tidspunktet for når oppsatt alderspensjon kan utbetales

Oppsatt alderspensjon fra pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. utbetales fra aldersgrensen for stillingen eller fra det tidspunkt vedkommende får utbetalt alderspensjon fra folketrygden. Dette er regulert i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 7 nr. 2 første punktum. *Styret for pensjonsordningen for apotekvirksomhet* påpekte i sin høringsuttalelse at tidspunktet for når en oppsatt alderspensjon kan komme til utbetaling første gang må klargjøres, når folketrygden fra 2011 kan tas ut fleksibelt fra 62 år. Departementet foreslår at det i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

presiseres at oppsatt alderspensjon (for de med aldersgrense 70 år) kan utbetales fra fylte 67 år dersom vedkommende får utbetalt folketrygdens alderspensjon.

Det vises til lovforslaget § 7 nr. 2 første ledd første punktum.

8.8.3 Beregning av uførepensjon

Uførepensjon fra pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. beregnes i utgangspunktet som en alderspensjon på grunnlag av pensjonsgrunnlaget på uføretidspunktet og tjenestetid medregnet fram til aldersgrensen. Det vises til forslag til ny § 8 a om levealdersjustering og ny § 8 b om garantert pensjonsnivå i avsnitt 8.2 og 8.3 over. Som nevnt i avsnitt 5.7.3 skal bestemmelsene om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå ikke anvendes ved beregning av uførepensjon. Departementet foreslår at bestemmelser om dette tas inn i § 11. Forslaget er det samme som for lov om Statens pensjonskasse.

Det vises til lovforslaget § 11 første ledd første punktum.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

9 Endringer i lov om pensjonsordning for sykepleiere

9.1 Innledning

Pensjonsordningen for sykepleiere omfatter de fleste offentlig godkjente sykepleierne og er regulert i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere. Regelverket er i store trekk sammenfallende med lov om Statens Pensjonskasse, og pensjonsordningen er omfattet av overføringsavtalen (avtalen om overføring av pensjonsrettigheter mellom de fleste offentlige tjenstepensjonsordningene).

I dette kapitlet foreslås justeringer i lov om pensjonsordning for sykepleiere i tråd med departementets forslag i kapittel 4 og forslagene til endringer i lov om Statens Pensjonskasse i kapittel 5. De nødvendige justeringer i samordningsregelverket behandles i kapittel 7. I dette kapitlet foreslås også en del tilpasninger utover det som følger av kapittel 4.

Departementets forslag i kapittel 4 og kapittel 5 om justert beregning og levealdersjustering følges opp i avsnitt 9.2. Avsnitt 9.3 omhandler den individuelle garantien, mens reguleringsbestemmelsene omhandles i avsnitt 9.4.

I avsnitt 9.5 foreslås enkelte justeringer i forbindelse med overgangen fra uføre- til alderspensjon. Avsnitt 9.6 inneholder forslag til regulering av forholdet mellom avtalefestet pensjon etter AFP-ordningen for sykepleiere og henholdsvis alderspensjon fra folketrygden og privat AFP. I dette avsnittet for øvrig og i avsnitt 9.7 foreslås enkelte mindre justeringer i lov om pensjonsordning for sykepleiere.

9.2 Endringer i beregningsreglene – levealdersjustering

I og med at dagens bruttoordning skal videreføres, skal også de sentrale bestemmelsene om beregning av alderspensjon fra pensjonsordningen for apotekvirksomhet videreføres. På tilsvarende måte som for lov om Statens Pensjonskasse må det foretas en del endringer i lov om pensjonsordning for sykepleiere siden det skal foretas enkelte tilpasninger i alderspensjonen.

Departementet viser til avsnitt 5.2 der forslagene til endringer i lov om Statens Pensjonskasse er behandlet. Departementet foreslår at tilsvarende endringer gjøres i lov om pensjonsordning for sykepleiere.

Det vises til lovforslaget § 9 andre ledd, tredje ledd første og andre punktum, § 10 fjerde ledd og ny § 10 a.

9.3 Individuell garanti

Hovedinnholdet i den individuelle garantien følger av avtalen i tariffoppgjøret i 2009. Det vises til kapittel 4 der departementet foreslår hvordan garantien nærmere skal utformes, og til avsnitt 5.3 der departementets forslag til endringer i lov om Statens Pensjonskasse på dette punkt er nærmere omtalt.

Departementet foreslår tilsvarende endringer i lov om pensjonsordning for sykepleiere ved at bestemmelsene om individuell garanti tas inn som ny § 10 b.

Det vises til lovforslaget ny § 10 b.

9.4 Nye regler for regulering

I dag reguleres pensjonene etter lov om pensjonsordning for sykepleiere i takt med endringene i folketrygdens grunnbeløp, tilsvarende som pensjonene fra Statens pensjonskasse. Reguleringsbestemmelsen er inntatt i lovens § 39, hvor utgangspunktet er at regulering av pensjoner skal tas opp til forhandlinger. Som en følge av at pensjonsordningen er omfattet av overføringsavtalen vil pensjonsordningen for øvrig være forpliktet til å regulere pensjonene på samme måte som Statens pensjonskasse. Ved uttak av oppsatt pensjon skal pensjonsgrunnlaget på uttakstidspunktet oppreguleres på samme måte som pensjoner fra det tidspunktet arbeidstaker fratradte stillingen. Tilsvarende gjelder pensjonsgrunnlaget for medlemmer av pensjonsordningen for sykepleiere som har gått over fra et høyere til et lavere pensjonsgrunnlag. Det vises til loven § 8 første ledd tredje punktum. Departementet foreslår at nye reguleringsbestemmelser samles

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

i § 39, som får helt nytt innhold. § 8 første ledd tredje punktum foreslås opphevet.

Det vises til kapittel 4 der departementet foreslår hvordan nye reguleringsbestemmelser skal utformes, og til avsnitt 5.4 der departementets forslag til endringer i lov om Statens Pensjonskasse er nærmere omtalt.

Departementet foreslår at tilsvarende endringer gjøres i lov om pensjonsordning for sykepleiere.

Det vises til lovforslaget § 39.

9.5 Overgang fra uførepensjon til alderspensjon

Uførepensjonister i pensjonsordningen for sykepleiere skal ha alderspensjon fra og med måneden etter at vedkommende når aldersgrensen for stillingen. Aldersgrensen for sykepleiere er i utgangspunktet 65 år, mens den for overordnede sykepleiere og sykepleiere i administrative stillinger er 70 år. I folketrygden skjer overgangen ved fylte 67 år.

Departementet ba i høringsnotatet av 20. november 2009 om synspunkter på om overgangen fra uførepensjon til alderspensjon fortsatt skal skje ved aldersgrensen for stillingen, eller om alderen for overgangen skal skje senest ved 67 år. I og med at de fleste sykepleiere har aldersgrense 65 år, vil sykepleiere som mottar uførepensjon i stor utstrekning allerede ha gått over til alderspensjon når de fyller 67 år. Problemstillingen rundt overgangen fra uførepensjon til alderspensjon er dermed mindre aktuell når det gjelder pensjonsordningen for sykepleiere. *Styret for pensjonsordningen for sykepleiere* uttalte i sin høringsuttalelse at det vil være «En vesentlig fordel [—] å få like ytelser både i tjenstepensjonsordningen og i folketrygden, ikke minst med lik regulering.»

I avsnitt 5.5.3 omtales departementets forslag til endringer i lov om Statens Pensjonskasse, som innebærer at overgangen fra uføre- til alderspensjon for uførepensjonister med aldersgrense 70 år fortsatt skal skje ved aldersgrensen. Forholdstallet ved 67 år skal da benyttes ved beregning og levealdersjustering av alderspensjon ved 70 år for disse pensjonistene. Departementet foreslår at tilsvarende bestemmelse tas inn i lov om pensjonsordning for sykepleiere.

Det vises til lovforslaget § 10 a femte ledd.

9.6 Justering av bestemmelsene om AFP beregnet som alderspensjon fra pensjonsordningen for sykepleiere

9.6.1 Gjeldende regler

Avtalefestet pensjon for sykepleiere er dels hjemlet i lov om pensjonsordning for sykepleiere, dels i tariffavtale. Loven hjemler avtalefestet pensjon mellom 65 og 67 år, mens AFP-ordningen mellom 62 og 65 år er regulert i tariffavtale.

Som omtalt i avsnitt 5.6 skal dagens AFP-ordning i offentlig sektor etter avtalen fra tariffoppgjøret 2009 videreføres. Departementet legger til grunn at det også skal gjelde AFP-ordningen for sykepleiere. Det følger av avtalen at personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år ikke i tillegg kan ta ut folketrygd- eller tjenstepensjonsberegnet AFP. Dette må konkretiseres og dessuten lovfestes i pensjonsordningen for sykepleiere. Det er også nødvendig å regulere forholdet mellom privat og offentlig AFP.

9.6.2 Departementets forslag til justeringer

Departementet viser til at det følger av avtalen fra tariffoppgjøret 2009 at personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år ikke i tillegg kan ta ut folketrygd- eller tjenstepensjonsberegnet AFP. I avsnitt 5.6. behandles departementets forslag til en ny bestemmelse i lov om Statens pensjonskasse som skal regulere forholdet mellom AFP fra offentlig sektor og henholdsvis alderspensjon fra folketrygden og privat AFP.

Departementet foreslår en tilsvarende bestemmelse i lov om pensjonsordning for sykepleiere.

Det vises til § 7 nytt åttende ledd.

Når det gjelder AFP mellom 62 og 65 år, legger departementet til grunn at dette forholdet reguleres i tariffavtale.

9.7 Enkelte mindre justeringer

9.7.1 Delvis alderspensjon

Alderspensjon fra pensjonsordningen for sykepleiere ytes som hovedregel når medlemmet fratrer stillingen ved eller etter den aldersgrensen som gjelder for stillingen, jf. lov om pensjonsordning for sykepleiere § 7 første ledd. Etter langvarig praksis ytes det pensjon også når stillingen fratres delvis. Som nevnt i avsnitt 5.7.1 foreslo departementet i høringsnotatet at lov om Statens Pensjonskasse presi-

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

seres på dette punkt. Departementet foreslår en tilsvarende tilføyelse i lov om pensjonsordning for sykepleiere.

Det vises til lovforslaget § 7 første ledd.

9.7.2 Beregning av uførepensjon

Uførepensjon fra pensjonsordningen for sykepleiere beregnes i utgangspunktet som en alderspensjon på grunnlag av pensjonsgrunnlaget på uføretidspunktet og tjenestetid medregnet fram til al-

dersgrensen. Det vises til forslag til ny § 10 a om levealdersjustering og ny § 10 b om garantert pensjonsnivå i hhv avsnitt 9.2 og 9.3 over. Som nevnt i avsnitt 5.7.3 skal bestemmelsene om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå ikke anvendes ved beregning av uførepensjon. Departementet foreslår at bestemmelser om dette tas inn i § 15. Forslaget er det samme som for lov om Statens pensjonskasse.

Det vises til lovforslaget § 15 første ledd første punktum.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

10 Endringer i andre lover

10.1 Endringer i lovene om krigspensjonering

10.1.1 Innledning

Krigspensjoneringen omfatter personskader som oppstod som følge av andre verdenskrig. Bestemmelser om krigspensjonering finnes i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner og lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner, samt tilleggslover fra 1951 og 1968. Etter krigspensjonslovene ytes det blant annet livsvarig invalidepensjon og enkepensjon. Per 31. desember 2009 var det om lag 6 100 krigspensjonister, herav om lag 75 prosent enkepensjonister.

De aller fleste som i dag mottar pensjon etter krigspensjonslovene vil allerede ha alderspensjon fra folketrygden. Levealdersjustering av alderspensjon fra folketrygden som innføres fra 1. januar 2011 vil i utgangspunktet ikke være aktuelt for denne gruppen. Det vil likevel kunne forekomme enkelttilfeller med pensjon fra krigspensjoneringen til personer som ennå ikke er fylt 67 år 1. januar 2011. Det vil særlig være tale om enkepensjoner. Det må derfor gjøres visse regelverkstilpasninger for de tilfeller krigspensjon utbetales samtidig med fleksibel alderspensjon fra folketrygden. Det må også tas standpunkt til hvordan krigspensjonene skal reguleres etter 1. januar 2011.

10.1.2 Samordning

Krigspensjon er definert som personskadetrygd, se samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav b og § 4 annet ledd, og samordnes i dag med pensjoner fra offentlige tjenestepensjonsordninger, folketrygden og avtalefestet pensjon. Reglene om samordning av folketrygdens tilleggspensjon er inntatt i lovene om krigspensjonering, mens samordningen av grunnpensjon er regulert i samordningsloven. Departementet viser til avsnitt 7.4 som omhandler nødvendige tilpasninger i samordningsreglene fra 2011. Blant annet foreslår departementet at de viktigste endringene inntas i samordningsloven § 24. Departementet foreslår at det tas inn henvisninger

til samordningsloven § 24 i krigspensjoneringslovene.

Det vises til lovforslaget, lov om krigspensjonering for militærpersoner § 18 nr.1 annet og fjerde ledd og lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner § 23 nr. 1 annet og fjerde ledd.

10.1.3 Regulering av pensjon

Pensjoner fra krigspensjoneringen reguleres i dag tilsvarende som pensjoner etter lov om Statens pensjonskasse, i samband med lønnsreguleringene for offentlige tjenestemenn. Fra 1. mai 1986 har pensjonene blitt regulert i samsvar med økning i folketrygdens grunnbeløp.

Arbeids- og velferdsdirektoratet peker i sin høringsuttalelse på at nye regler for regulering av pensjoner fra folketrygden og tjenestepensjon «vil kunne ha innvirkning på tilsvarende regulering av personskadepensjoner. Vi mener derfor at det er aktuelt å gjøre tilpasninger til dette.» Departementet viser til direktoratets uttalelse og foreslår at systemet med at krigspensjonene reguleres som pensjonene til statspensjonistene videreføres. Det vil si at pensjoner til personer som er fylt 67 år reguleres i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Det foreslås at bestemmelser om regulering av krigspensjonene fra 1. januar 2011 tas inn i tilleggsloven fra 1951 til krigspensjoneringslovene. Det vises til lovforslaget.

10.2 Endringer i lov om yrkesskadetrygd

10.2.1 Innledning

Etter lov 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd ytes det blant annet uførepensjon og pensjoner til etterlatte. Loven er begrenset til de tilfeller hvor arbeidsulykken skjedde før 1971. Antall pensjonister etter ordningen er dermed synkende. For nyere yrkesskader kommer folketrygdloven kapittel 13 til anvendelse.

De fleste som i dag mottar pensjon etter den tid-

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

ligere yrkesskadetrygdloven vil allerede ha alderspensjon fra folketrygden. På samme måte som for krigspensjonene må det gjøres visse regelverkstilpasninger for de tilfeller pensjon etter yrkesskadetrygdloven utbetales samtidig med fleksibel alderspensjon fra folketrygden, og reguleringsbestemmelsene må tilpasses pensjonsreformen.

10.2.2 Samordning

Pensjoner etter yrkesskadetrygdloven er personskadetrygder og samordnes som krigspensjonene med pensjoner fra offentlige tjenstepensjonsordninger, folketrygden og avtalefestet pensjon. Reglene om samordning med folketrygdens tilleggspensjon er inntatt i yrkesskadetrygdloven, mens samordningen med grunnpensjon er regulert i samordningsloven. Departementet foreslår at det tas inn henvisninger i yrkesskadetrygdloven til de viktigste tilpasningene i samordningsreglene fra 2011 som foreslås gitt i samordningsloven § 24.

Det vises til lovforslaget, lov om yrkesskadetrygd § 12 nr. 3 tredje ledd og § 19 nr. 1 annet ledd.

10.2.3 Regulering av pensjon

Pensjoner etter lov om yrkesskadetrygd reguleres i dag i samsvar med endringer i folketrygdens grunnbeløp. Dette følger av loven om yrkesskade-

trygd § 57 nr. 1. Nærmere bestemmelser om gjennomføringen er gitt i forskrift 16. mai 1980 nr. 8.

Departementet foreslår at pensjonene skal reguleres med lønnsveksten fram til 67 år, og fra da av i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Reguleringen vil da bli som for uføre- og etterlattepensjoner fra offentlige tjenstepensjonsordninger og for krigspensjoner.

Det vises til lovforslaget, lov om yrkesskadetrygd § 57 nr. 1.

10.3 Endring i AFP-tilskottsloven

Personer som tar ut AFP i offentlig sektor får i dag godskrevet pensjonspoeng i folketrygden som er medregnet ved beregning av AFP fram til 65 år, jf. folketrygdloven § 3-19 sjette ledd. Bestemmelsen ble endret ved lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven) § 32 nr. 2. Denne endringen trer i kraft 1. januar 2011.

Departementet foreslår å justere ovennevnte endringslov slik at dagens godskrivingsregler for offentlig AFP videreføres.

Det vises til forslaget til endringer i § 32 i lov om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven).

- A) Lov om avtafestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

11 Økonomiske konsekvenser for den enkelte

11.1 Innledning

I dette kapitlet illustreres de økonomiske konsekvensene for den enkelte av departementets forslag til tilpasninger i de offentlige tjenstepensjonsordningene. Beregningseksemplene er begrenset til de årskull som vil omfattes av regelverksendringene, det vil si årskull til og med 1953-kullet. I avsnitt 11.2 illustreres hvordan innføringen av levealderjustering av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning påvirker pensjonene. Muligheten for å kompensere for levealderjusteringen illustreres i avsnitt 11.4. Den individuelle garantien illustreres i avsnitt 11.5. I avsnitt 11.3 illustreres hvordan pensjonen påvirkes dersom folketrygdens alderspensjon tas ut tidligere enn alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning. I avsnitt 11.6 illustreres effekten av at medlemmer som har mottatt alderspensjon etter særaldersgrense eller avtafestet pensjon, skal få pensjonsgrunnlaget omregnet ved 67 år ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsesalderen til 67 år.

Beregningseksemplene i dette kapitlet bygger på Arbeids- og velferdsdirektoratets prognose for framtidige forholdstall som ble publisert 1. mars 2010. Disse forholdstallene er basert på mellomalternativet i Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivninger. Det benyttes gjennomsnittlig grunnbeløp (G) for 2009 på 72 006 kroner. Alle inntekter og pensjoner uttrykkes i 2009-kroner, det vil si at det ses bort fra regulering av opptjente pensjonsrettigheter. Det er videre lagt til grunn en inntekt på 5,5 G (396 033 kroner), som om lag tilsvarende gjennomsnittsinntekten blant ansatte i offentlig sektor i 2008. Gjennomsnittsinntekten i staten i 2008 var om lag 5,9 G, mens den i kommunal og fylkeskommunal sektor var om lag 5,1 G. For andre inntektsnivåer vil de beløpsmessige utslagene være annerledes enn for inntekten som benyttes i eksemplene i dette kapitlet.

Når beløpene i eksemplene uttrykkes i faste kroner, blir det enklere å synliggjøre effektene av levealderjustering og uttak av pensjon ved ulike alder. Eksemplene tar dermed ikke hensyn til at vekst i reallønn vil gi yrkesaktive og pensjonister i framtiden høyere kjøpekraft enn dagens yrkesakti-

ve og pensjonister. Med en gjennomsnittlig real-lønnsvekst på 1,5 prosent og en gjennomsnittlig årlig effekt av levealderjusteringen på 0,5 prosent vil imidlertid realverdien av alderspensjonene øke med om lag 50 prosent fram til 2050 selv om uttakstidspunktet ikke utsettes. Det vises til Ot.prp. nr. 37 (2008-2009), kapittel 10.

Boks 11.1 Forutsetninger

Anders
 Sivilstand: Enslig
 Sluttlønn: 5,5 G (396 033 kroner)
 Grunnbeløp (G): 72 006 kroner (gjennomsnitt for 2009)

Alderspensjon fra folketrygden

- Opptjeningsmodell i folketrygden: dagens alderspensjon
- Sluttpoengtall: 4,6
- Poengår: 40 år (herav 20 år før 1992)

Offentlig tjenstepensjon

- Pensjonsgrunnlag: 5,5 G (396 033 kroner)
- Full opptjeningsstid (30 år ved uttak 67 år)
- Deltidsandel: 100 prosent

Tabell 11.1 Anslag på forholdstall for 1953-kullet

Uttaksalder	Forholdstall
62 år	1,340
63 år	1,282
64 år	1,225
65 år	1,168
66 år	1,111
67 år	1,054
68 år	0,997
69 år	0,941
70 år	0,886
71 år	0,831
72 år	0,777
73 år	0,723
74 år	0,670
75 år	0,619

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Boks 11.2 Alderspensjon etter dagens regler (før levealdersjustering)

Alderspensjon fra folketrygden

Grunnpensjon: 72 006 kroner (1 G)

Tilleggspensjon: $\frac{4,6 \cdot 0,45 \cdot 20 \cdot 72\,006}{40} + \frac{4,6 \cdot 0,42 \cdot 20 \cdot 72\,006}{40} = 144\,084$ kroner

Offentlig tjenstepensjon

Bruttopensjon: $0,66 \cdot 396\,033 = 261\,382$ kroner

Samordning

Samordningsfradrag for grunnpensjon: $0,75 G = 54\,005$ kroner

Samordningsfradrag for tilleggspensjon: Ved fastsettelsen av fradraget for tilleggspensjon benyttes et sluttpoengtall beregnet ut fra pensjonsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen (fiktivt sluttpoengtall) dersom dette er lavere enn sluttpoengtallet i folketrygden. I eksempelet her er det fiktive sluttpoengtallet (4,5) lavere enn det faktiske (4,6), slik at samordningsfradraget for tilleggspensjon blir lavere enn den faktiske tilleggspensjonen fra folketrygden:

$\frac{4,5 \cdot 0,45 \cdot 20 \cdot 72\,006}{40} + \frac{4,5 \cdot 0,42 \cdot 20 \cdot 72\,006}{40} = 140\,952$ kroner

Totalt samordningsfradrag blir dermed $54\,005 + 140\,952 = 194\,957$ kroner.

Netto tjenstepensjon etter dagens regler tilsvarer brutto tjenstepensjon fratrukket samordningsfradragene, det vil si $261\,382 - 194\,957 = 66\,425$ kroner. Samlet pensjon utgjør summen av alderspensjon fra folketrygden og netto tjenstepensjon, det vil si

$72\,006 + 144\,084 + 66\,425 = 282\,515$ kroner.

Det tas utgangspunkt i eksempelpersonen Anders som er født i 1953. Forutsetningene bak beregningene er gitt i boks 11.1. Pensjonsberegningen før levealdersjustering, herunder fastsettelsen av samordningsfradrag, beskrives i boks 11.2.

Med unntak av de nye prinsippene for regulering som skal gjelde for alle pensjoner, berøres ikke AFP i offentlig sektor av de foreslåtte tilpasningene. Siden AFP fremdeles skal beregnes etter gjeldende regler, presenteres ikke egne beregningseksempler for AFP i offentlig sektor.

11.2 Levealdersjustering av offentlig tjenstepensjon

I dette avsnittet illustreres departementets forslag til gjennomføring av levealdersjustering av alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger for tilfeller der tjenstepensjon og alderspensjon fra folketrygden tas ut samtidig. Fra 2011 blir det som kjent mulig å ta ut folketrygdens alderspensjon fleksibelt mellom 62 og 75 år. Dermed kan alderspensjon fra folketrygden tas ut før offentlig tjenstepensjon. I avsnitt 11.3 illustreres levealdersjuste-

ring av offentlig tjenstepensjon i tilfeller der folketrygdens alderspensjon tas ut før offentlig tjenstepensjon.

Som omtalt i kapittel 4, foreslår departementet at tjenstepensjon og samordningsfradrag først skal beregnes etter dagens regler, og deretter levealdersjusteres. Levealdersjusteringen illustreres som nevnt her for tilfeller der tjenstepensjon og alderspensjon fra folketrygden tas ut samtidig. Levealdersjusteringen av offentlig tjenstepensjon gjennomføres da ved at både brutto tjenstepensjon og samordningsfradragene divideres med forholdstallet i folketrygden som gjelder for den enkelte på uttakstidspunktet, se tabell 11.2.

Siden Anders tar ut alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning ved 67 år, benyttes forholdstallet 1,054 i levealdersjusteringen av brutto tjenstepensjon og samordningsfradragene. Folketrygdens alderspensjon tas her ut samtidig med tjenstepensjonen, slik at forholdstall 1,054 også skal benyttes ved levealdersjustering av folketrygdens alderspensjon. Alderspensjonen levealdersjusteres som illustrert i tabell 11.2. Tabellen viser at levealdersjusteringen reduserer samlet pensjon med 14 474 kroner. Om lag en fjerdedel av denne reduk-

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

sjonen (3 403 kroner) skyldes levealderjusteringen av offentlig tjenstepensjon. Resten av reduksjonen (11 071 kroner) skyldes at alderspensjonen fra folketrygden har blitt levealderjustert. Samlet

pensjon etter levealderjustering utgjør 67,7 prosent av pensjonsgrunnlaget. Dersom inntekten hadde vært høyere eller lavere, ville de beløpsmessige utslagene blitt henholdsvis høyere eller lavere.

Tabell 11.2 Levealderjustering av offentlig tjenstepensjon. Samtidig uttak av alderspensjon fra folketrygden og alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning ved 67 år. 1953-kullet

	Pensjon før levealderjustering	Levealderjustering	Pensjon etter levealderjustering
Brutto tjenstepensjon	261 382	261 382/1,054	247 991
- Samordningsfradrag	194 957	194 957/1,054	184 969
= Netto tjenstepensjon	66 425		63 022
+ Grunnpensjon fra folketrygden	72 006	72 006/1,054	68 317
+ Tilleggspensjon fra folketrygden	144 084	144 084/1,054	136 702
= Samlet pensjon	282 515		268 041
Kompensasjonsgrad (pst.)	71,3		67,7

Tabell 11.3 viser fastsatte forholdstall og anslag på forholdstall ved uttak av pensjon ved 67 år for de årskullene som omfattes av departementets lovforslag. Siden levealderen forventes å øke for yngre

årskull, er forholdstallene lavest for de første årskullene som går av etter 1. januar 2011. Levealderjusteringen betyr dermed mest for de yngste årskullene.

Tabell 11.3 Fastsatte forholdstall for 1944-1948-kullene. Anslag på forholdstall for 1949-1953-kullene. Uttak ved 67 år

Årskull	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
Forholdstall	1,005	1,010	1,015	1,020	1,025	1,030	1,036	1,042	1,048	1,054

Kilde: Arbeids- og velferdsetaten

Tabell 11.4 illustrerer alderspensjonen etter levealderjustering dersom Anders er født tidligere enn 1953. Det går fram av tabellen at netto tjenstepensjon under ellers like forutsetninger reduseres med i overkant av 300 kroner mellom årskullene som følge av levealderjusteringen. Tabellen viser

også at samlet pensjon for alle årskull er høyere enn beløpet som er sikret av den individuelle garantien, jf. at kompensasjonsgraden er høyere enn 66 prosent. Se for øvrig avsnitt 11.5 om individuell garanti.

Tabell 11.4 Offentlig tjenstepensjon etter levealderjustering. 1944-1952-kullet

Årskull	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Brutto tjenstepensjon	260081	258794	257519	256257	255007	253769	252299	250846	249410
- Samordningsfradrag	193987	193027	192076	191134	190202	189279	188182	187099	186028
= Netto tjenstepensjon	66094	65767	65443	65122	64805	64490	64117	63747	63382
+ Alderspensjon fra folketrygden	215015	213951	212897	211853	210820	209796	208581	207380	206193
= Samlet pensjon	281109	279718	278340	276975	275624	274286	272698	271127	269575
Kompensasjonsgrad (pst.)	71,0	70,6	70,3	69,9	69,6	69,3	68,9	68,5	68,1

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

11.3 Fleksibelt uttak av alderspensjon fra folketrygden

Folketrygdens alderspensjon kan fra 2011 tas ut fleksibelt fra 62 år. Det vil si at offentlig ansatte med ordinær aldersgrense (som kan ta ut alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon fra 67 år) kan ta ut folketrygdens alderspensjon før offentlig tjenstepensjon. I slike tilfeller innebærer departementets forslag at det ved samordningen av offentlig tjenstepensjon med folketrygdens alderspensjon skal legges til grunn for samordningsberegningen at folketrygden tas ut samtidig med tjenstepensjonen. Dette innebærer at forholdstallene som benyttes ved levealdersjustering av samordningsfradragene og brutto tjenstepensjon skal være like.

Dersom vi tar utgangspunkt i samme eksempel som i avsnitt 11.2, der folketrygdens alderspensjon og alderspensjonen fra den offentlige tjenstepensjonsordningen ble tatt ut samtidig ved 67 år, men i stedet antar at Anders tar ut folketrygdens alderspensjon når han fyller 62 år, vil folketrygdens alderspensjon tas ut før alderspensjonen fra den offentlige tjenstepensjonsordningen. Ved uttak av folketrygdens alderspensjon divideres denne alderspensjonen med forholdstallet som gjelder ved 62 år. Forholdstallet ved 62 år er anslått til 1,340 for personer født i 1953. Når Anders fyller 67 år og tar ut offentlig tjenstepensjon, skal denne pensjonen samordnes med folketrygdens alderspensjon, og pensjon og samordningsfradrag skal levealdersjusteres. Ved levealdersjustering av tjenstepensjon og samordningsfradrag skal forholdstallet ved 67 år (1,054) benyttes.

Tabell 11.5 viser levealdersjusteringen av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon ved 67 år når folketrygdens alderspensjon er tatt ut ved 62 år. Tabellen illustrerer at pensjonen fra offentlig tjenstepensjonsordning ikke påvirkes av at folketryg-

dens alderspensjon er tatt ut før tjenstepensjonen tas ut. Tjenstepensjon etter samordning er 63 022 kroner, som er det samme som i eksempelet i avsnitt 11.2 der folketrygdens alderspensjon ble tatt ut samtidig med tjenstepensjonen. Samlet pensjon er likevel vesentlig lavere enn i eksempelet med samtidig uttak ved 67 år. Dette skyldes at folketrygdens alderspensjon er lavere fordi den er tatt ut ved 62 år, og dermed er dividert på et høyere forholdstall.

11.4 Kompensasjon for levealdersjustering

Anders kan kompensere for levealdersjusteringen av den offentlige tjenstepensjonen ved å stå i stilling ut over 67 år. Departementet foreslår i proposisjonen her at muligheten for å kompensere for levealdersjusteringen skal gjennomføres ved at forholdstallene i folketrygden benyttes også ved uttak etter 67 år. Tjenstepensjonen før samordning skal likevel ikke bli høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Dette innebærer at dersom forholdstallet ved uttaksalderen er lavere enn 1,000, skal forholdstall 1,000 likevel benyttes. På denne måten vil uttak etter 67 år gi høyere pensjon, men pensjonen begrenses til det bruttogaranterte nivået i tjenstepensjonsordningen.

Forholdstallene i folketrygden skal benyttes også på samordningsfradragene dersom Anders står i stilling ut over 67 år. Det er imidlertid ikke foreslått at forholdstallene skal begrenses til 1,000 som for bruttopensjonen. Fradragene skal dermed alltid divideres med forholdstallet i folketrygden, også om dette er lavere enn 1,000.

I avsnitt 11.2 viste vi beregningseksempler der Anders tok ut alderspensjon fra folketrygden og offentlig tjenstepensjon samtidig fra 67 år. Dersom

Tabell 11.5 Levealdersjustering av offentlig tjenstepensjon. Uttak av alderspensjon fra folketrygden ved 62 år og alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning ved 67 år. 1953-kullet

	Pensjon før levealders- justering	Levealders- justering	Pensjon etter levealders- justering
Brutto tjenstepensjon	261 382	261 382/1,054	247 991
- Samordningsfradrag	194 957	194 957/1,054	184 969
= Netto tjenstepensjon	66 425		63 022
+ Grunnpensjon fra folketrygden	72 006	72 006/1,340	53 736
+ Tilleggspensjon fra folketrygden	144 084	144 084/1,340	107 525
= Samlet pensjon	282 515		224 283
Kompensasjonsgrad (pst.)	71,3		56,6

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Tabell 11.6 Pensjonsberegning ved uttak av tjenestepensjon ved 67 og 68 år. 1953-kullet

	Uttak ved 67 år		Uttak ved 68 år	
	Levealdersjustering	Pensjon	Levealdersjustering	Pensjon
Brutto tjenestepensjon	261 382/1,054	247 991	261 382/1,000	261 382
- Samordningsfradrag	194 957/1,054	184 969	194 957/0,997	195 544
= Netto tjenestepensjon		63 022		65 838
+ Grunnpensjon fra folketrygden	72 006/1,054	68 317	72 006/0,997	72 223
+ Tilleggs pensjon fra folketrygden	144 084/1,054	136 702	144 084/0,997	144 518
= Samlet pensjon		268 041		282 578
Kompensasjonsgrad (pst.)		67,7		71,4

Anders ønsker å kompensere for levealdersjusteringen, må han altså stå i stilling ut over 67 år. Som det framgår av boks 11.1 er forholdstallet for 1953-kullet anslått til å være 0,997 ved uttak ved 68 år. Dersom Anders er født i 1953, vil han dermed ha kompensert fullt ut for levealdersjusteringen ved å stå i stilling til 68 år. Siden forholdstallet som benyttes ved levealdersjusteringen av offentlig tjenestepensjon ikke skal være lavere enn 1,000, skal brutto tjenestepensjon divideres med 1,000. Samordningsfradrag og folketrygdens alderspensjon skal imidlertid divideres med 0,997 siden det ikke legges tilsvarende begrensning på disse.

Levealdersjusteringen ved uttak ved henholdsvis 67 og 68 år illustreres i tabell 11.6. Tabellen viser at samlet pensjon øker med 14 537 kroner dersom Anders er født i 1953 og utsetter uttaket med ett år. Denne økningen skyldes dels at alderspensjonen fra tjenestepensjonsordningen ikke levealderjusteres (2 816 kroner) og dels at folketrygdens alderspensjon øker ved senere uttak (11 721 kroner).

Tabell 11.7 viser hvor lenge offentlig ansatte som er født i årskullene 1944-1953, det vil si de årskullene som er omfattet av forslagene i proposisjonen her, må stå i stilling for å kompensere for levealdersjusteringen. Tabellen viser at dersom Anders er født i 1944, må han stå i stilling til han er 67 år og 1 måned for å kompensere for levealdersjusteringen. Er han derimot født i 1953, må han som omtalt over stå i stilling til han er 68 år.

Tabell 11.7 Anslag på antall måneder ulike årskull må stå i stilling ut over 67 år for å kompensere for levealdersjusteringen av offentlig tjenestepensjon

Årskull	Antall måneder
1944	1 måned
1945	2 måneder
1946	4 måneder
1947	5 måneder
1948	6 måneder
1949	7 måneder
1950	8 måneder
1951	9 måneder
1952	10 måneder
1953	12 måneder

Kilde: Ot.prp. nr. 37 (2008-2009), kapittel 10.3.3.

11.5 Individuell garanti

Alle årskullene som berøres av departementets forslag i proposisjonen her omfattes også av en individuell garantiordning som sikrer at samlet pensjon etter levealdersjustering ikke blir lavere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full opptjeningsstid, det vil si pensjonsnivået som er definert i tjenestepensjonsordningen. Dersom summen av netto tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden er lavere enn det garanterte beløpet på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, skal tjenestepensjonsordningen gi et garantitillegg slik at samlet pensjon likevel blir 66 prosent.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

11.5.1 Samtidig uttak av tjenstepensjon og alderspensjon fra folketrygden

Med inntektsforutsetningene i boks 11.1, det vil si et pensjonsgrunnlag på 5,5 G (396 033 kroner), vil Anders være garantert en samlet pensjon på minst 261 382 kroner. I eksempelet i avsnitt 11.2 så vi at samlet pensjon etter levealdersjusteringen var 268 041 kroner (67,7 prosent av pensjonsgrunnlaget). Den individuelle garantien kom med andre ord ikke til anvendelse i dette eksempelet. At samlet pensjon ble høyere enn pensjonsnivået som er definert i pensjonsordningen (66 prosent) etter levealdersjusteringen, skyldes at deler av folketrygdens ytelser er unntatt fra samordning (samordningsfordeler). I eksempelet i avsnitt 11.2 utgjorde samordningsfordelene 21 133 kroner (før levealdersjustering), eller 5,3 prosent av pensjonsgrunn-

laget, slik at samlet pensjon før levealdersjustering var 71,3 prosent.

Dersom vi antar at Anders er gift i stedet for enslig, reduseres samordningsfordelene siden grunnpensjonen fra folketrygden reduseres fra 72 006 kroner (1 G) til 61 205 kroner (0,85 G) uten at samordningsfradraget endres. Pensjonen beregnes da som illustrert i tabell 11.8. Samlet pensjon etter levealdersjusteringen blir nå 257 793 kroner, det vil si en kompensasjonsgrad på 65,1 prosent. Dermed blir samlet pensjon 3 589 kroner lavere enn pensjonsnivået Anders er sikret gjennom den individuelle garantien. Den offentlige tjenstepensjonsordningen må dermed utbetale et garantitillegg på 3 589 kroner i tillegg til ordinær tjenstepensjon.

Tabell 11.8 Levealdersjustering av offentlig tjenstepensjon. Samtidig uttak av alderspensjon fra folketrygden og alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning ved 67 år. Gift. 1953-kullet

	Pensjon før levealdersjustering	Levealdersjustering	Pensjon etter levealdersjustering
Brutto tjenstepensjon	261 382	<i>261 382/1,054</i>	247 991
- Samordningsfradrag	194 957	<i>194 957/1,054</i>	184 969
= Netto tjenstepensjon	66 425		63 022
+ Grunnpensjon fra folketrygden	61 205	<i>61 205/1,054</i>	58 069
+ Tilleggspensjon fra folketrygden	144 084	<i>144 084/1,054</i>	136 702
= Samlet pensjon	271 714		257 793
Kompensasjonsgrad (pst.)	68,6		65,1

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Tabell 11.9 Uttak av alderspensjon fra folketrygden ved 62 år og alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning ved 67 år. Faktisk pensjonsberegning og prøving av individuell garanti. Ugift. 1953-kullet

	Faktisk pensjonsberegning		Prøving av individuell garanti	
	Levealdersjustering	Pensjon	Levealdersjustering	Pensjon
Brutto tjenestepensjon	261 382/1,054	247 991	261 382/1,054	247 991
- Samordningsfradrag	194 957/1,054	184 969	194 957/1,054	184 969
= Netto tjenestepensjon		63 022		63 022
+ Grunnpensjon fra folketrygden	72 006/1,340	53 736	72 006/1,054	68 317
+ Tilleggspensjon fra folketrygden	144 084/1,340	107 525	144 084/1,054	136 702
= Samlet pensjon		224 283		268 041
Kompensasjonsgrad (pst.)		56,6		67,7

11.5.2 Alderspensjon fra folketrygden tas ut på et annet tidspunkt enn tjenestepensjon

Den individuelle garantien skal ikke påvirkes av at folketrygdens alderspensjon eventuelt tas ut på et annet tidspunkt enn alderspensjonen fra den offentlige tjenestepensjonsordningen. I slike tilfeller må det foretas en særskilt prøving av om den individuelle garantien kommer til anvendelse. Dersom folketrygden er tatt ut før tjenestepensjonen, gjennomføres garantiberegningen som om begge pensjonene var tatt ut ved uttaksalderen for tjenestepensjon. Det vil si at i den særskilte garantiberegningen skal folketrygdens alderspensjon alltid divideres med de samme forholdstallene som tjenestepensjon og samordningsfradrag.

I eksempelet i avsnitt 11.3, der Anders tok ut folketrygdens alderspensjon ved 62 år og tjenestepensjon ved 67 år, ble forholdstallet ved 62 år (1,340) benyttet ved levealdersjustering av folketrygdens alderspensjon. Når den individuelle garantien prøves i dette eksempelet, benyttes imidlertid samme forholdstall som benyttes ved levealdersjustering av tjenestepensjon og samordningsfradrag (1,054). Forskjellen på den faktiske pensjonsberegningen og prøvingen av den individuelle garantien i dette eksemplet er illustrert i tabell 11.9. Tabellen viser at samlet pensjon i garantiberegningen er 268 041 kroner, som tilsvarer 67,7 prosent av pensjonsgrunnlaget. Anders har dermed ikke krav på garantitillegg.

11.6 Regulering av pensjonsgrunnlag for mottakere av AFP og alderspensjon etter særaldersgrense i samsvar med lønnsveksten

I høringsnotatet av 20. november 2009 ble det foreslått at pensjonsgrunnlaget i tjenestepensjonsordningen for personer som har tatt ut AFP eller alderspensjon etter særaldersgrense skulle reguleres som alderspensjon under utbetaling, det vil si med lønnsveksten fratrukket 0,75 prosent. Som omtalt i kapittel 4 foreslår departementet i proposisjonen her at medlemmer som har mottatt alderspensjon etter særaldersgrense eller AFP skal få pensjonsgrunnlaget omregnet ved 67 år ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsesalderen til 67 år. AFP og alderspensjon etter særaldersgrense som utbetales fram til 67 år, skal reguleres som annen alderspensjon, det vil si med lønnsveksten fratrukket 0,75 prosent.

For å illustrere effekten av forslaget antar vi her at Anders tar ut alderspensjon etter særaldersgrense ved 62 år. For sammenlikningens skyld legger vi videre til grunn at opptjening i folketrygden og tjenestepensjonsordningen er som beskrevet i boks 11.1.

Siden Anders i dette eksempelet går av fem år før levealdersjustering og samordning skjer ved 67 år, innebærer forslaget at Anders får pensjonsgrunnlaget oppregulert med 0,75 prosent mer i fem år, sammenliknet med om grunnlaget ble regulert med lønnsveksten og deretter fratrukket 0,75 prosent. Dette tilsvarer at pensjonsgrunnlaget ved 67 år blir 3,7 prosent høyere. Pensjonsgrunnlaget ved 67 år vil med de to alternative reguleringene bli:

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

- Regulering i samsvar med lønnsveksten: 396 033 kroner
- Regulering med lønnsveksten fratrukket 0,75 prosent: 381 403 kroner.

For å forenkle forutsetter vi her at hele tilleggspensjonen går til fradrag i tjenstepensjonen, det vil si at Anders her ikke får en såkalt fiktivfordel som i eksemplene over. Samlet samordningsfradrag før levealdersjustering blir da 198 089 kroner. Etter levealdersjustering blir samordningsfradraget 187 940 kroner.

Tabell 11.10 illustrerer hva pensjonen fra 67 år

blir dersom pensjonsgrunnlaget i perioden fram til 67 år blir regulert med henholdsvis lønnsveksten og lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Hvis pensjonsgrunnlaget reguleres med lønnsveksten slik departementet foreslår i proposisjonen her, blir samlet pensjon ved 67 år 265 070 kroner. Med forslaget til regulering i departementets høringsnotat av 20. november 2009 ville samlet pensjon blitt 255 908 kroner. Det vil si at årlig samlet pensjon øker med 9 162 kroner, eller med 2,3 prosent. Denne effekten blir den samme uavhengig av om en har tatt ut tjenstepensjon etter særaldersgrense eller AFP.

Tabell 11.10 Tjenstepensjon fra 67 år ved uttak av alderspensjon etter særaldersgrense fra 62 år. Pensjonsgrunnlaget på uttakstidspunktet oppregulert ved 67 år enten med lønnsutviklingen eller lønnsutviklingen og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Alderspensjon fra folketrygden fra 67 år. 1953-kullet

	Pensjon dersom pensjonsgrunnlag blir oppregulert ved 67 år i samsvar med lønnsveksten	Pensjon dersom pensjonsgrunnlag blir regulert med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent
Brutto tjenstepensjon	247 991	238 829
- Samordningsfradrag	187 940	187 940
= Netto tjenstepensjon	60 051	50 889
+ Grunnpensjon fra folketrygden	68 317	68 317
+ Tilleggspensjon fra folketrygden	136 702	136 702
= Samlet pensjon	265 070	255 908

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

12 Økonomiske og administrative konsekvenser

12.1 Innledning og sammendrag

Det er gjort framskrivninger av hvordan departementets forslag i proposisjonen her vil påvirke utgiftene til alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning og AFP i offentlig sektor. Beregningene er begrenset til de årskull som fullt ut omfattes av forslagene, det vil si til og med 1953-kullet. Se avsnitt 12.2.

Dersom offentlig tjenstepensjon ikke tilpasses de vedtatte endringene i folketrygden, vil utgiftene til tjenstepensjon i offentlig sektor automatisk bli høyere enn med en videreføring av dagens pensjonsordninger i folketrygden og offentlig tjenstepensjon. Dette skyldes at de offentlige tjenstepensjonsordningene er bruttoordninger som sikrer mot et gitt nivå på samlet pensjon. Dette innebærer at de offentlige tjenstepensjonsordningene dekker opp for eventuelle reduksjoner i folketrygden. Uten tilpasninger i de offentlige tjenstepensjonsordningene ville dette ha påført ordningene betydelig økte kostnader, se avsnitt 12.2.

Statens pensjonskasse har gjort framskrivninger av antall alderspensjonister i Pensjonskassen fram til 2050. Framskrivningene viser en markant vekst i antallet pensjonister, fra om lag 120 000 i 2009 til om lag 240 000 i 2050. Denne veksten skyldes både at antallet personer som når pensjonsalder vil øke, og forventninger om økt levealder. Se avsnitt 12.3.

Tilpasningene i regelverket for de offentlige tjenstepensjonsordningene og AFP i offentlig sektor vil kreve relativt betydelige tilpasninger i pensjonsleverandørenes administrative systemer. Blant annet må IKT-systemene tilpasses endringene i regelverket, og det må etableres nye rutiner for håndtering av pensjoner. Det må også utarbeides nye rutiner for informasjonsutvekslingen mellom tjenstepensjonsleverandørene og Arbeids- og velferdsetaten. Se avsnitt 12.4.

12.2 Utgifter til alderspensjon og AFP fra offentlige tjenstepensjonsordninger

Til denne proposisjonen er det gjennomført framskrivninger av utgifter til alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger og AFP i offentlig sektor. Herunder er det gjort framskrivninger av hvordan innføringen av levealdersjustering og nye reguleringsprinsipper vil påvirke utgiftene.

Selv om denne proposisjonen i første rekke behandler tilpasninger i de lovfestede ordningene i staten, omfatter pensjonsforliket og avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 også de tariffestede ordningene i kommunene og helseforetakene. I Statsministerens brev til Riksmeklingsmannen i forbindelse med tariffoppgjøret i 2009 heter det blant annet at

«Regjeringen legger til grunn at hovedtrekkene i endringene i reglene for tjenstepensjon i staten også gis virkning for øvrige offentlige tjenstepensjoner.»

Tjenstepensjonsordningene i ulike deler av offentlig sektor finansieres på ulik måte. Ordningen for statsansatte finansieres i hovedsak løpende over statsbudsjettet. Dermed blir den sentrale kostnadsstørrelsen årlig utbetalte pensjoner. Tjenstepensjonsordningene for kommunalt ansatte og ansatte i helseforetak er derimot fonderte. Dette innebærer at pensjonene som kommer til utbetaling i kommunal sektor i hovedsak er forhåndsfinansierte. Pensjonsutbetalingene gir dermed ikke uttrykk for pensjonskostnadene på samme måte som i statlig sektor. Det sentrale i kommunal sektor er de årlige premieinnbetalingene og de regnskapsmessige effektene. Se mer om pensjonskostnader i kommunal sektor i avsnitt 12.2.2.

I statlig sektor får innføringen av levealdersjustering og nye reguleringsprinsipper betydning for de årlige utbetalingene til alderspensjon og AFP. I det første året de nye reglene skal gjelde, det vil si 2011, påvirker levealdersjusteringen kun utgiftene ved at 1944-kullet pensjoner skal levealdersjusteres. De fonderte ordningene i kommunal sektor og i helseforetakene finansieres som nevnt over gjennom forhåndsinnbetaling av pensjonspremier som

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

avsettes i pensjonsfond. Det kreves at pensjonsfondene til enhver tid skal være tilstrekkelige til å finansiere de opptjente pensjonsforpliktelsene. Endringer i de samlede påløpte pensjonsforpliktelsene, for eksempel som følge av innføring av levealdersjustering eller nye reguleringsprinsipper, vil kunne medføre krav om engangsinnbetalinger til pensjonsfondene dersom pensjonsforpliktelsene øker, eventuelt at pensjonsmidler frigjøres og tilbakeføres til arbeidsgiverne dersom forpliktelsene reduseres. I statlig sektor vil levealdersjustering og ny regulering gradvis få større betydning for pensjonsutgiftene. I de fonderte ordningene i kommunal sektor og i helseforetakene vil dermed endringene i utgangspunktet få full effekt fra 1. januar 2011.

Innføringen av levealdersjustering og nye prinsipper for regulering av pensjon vil redusere utgiftene til tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor sammenliknet med en videreføring av dagens system. Til tross for dette vil utbetalingene fra de offentlige tjenstepensjonsordningene øke etter at tilpasningene innføres 1. januar 2011. Dette skyldes at antallet alderspensjonister er økende. Se mer om utviklingen i antall alderspensjonister i avsnitt 12.3.

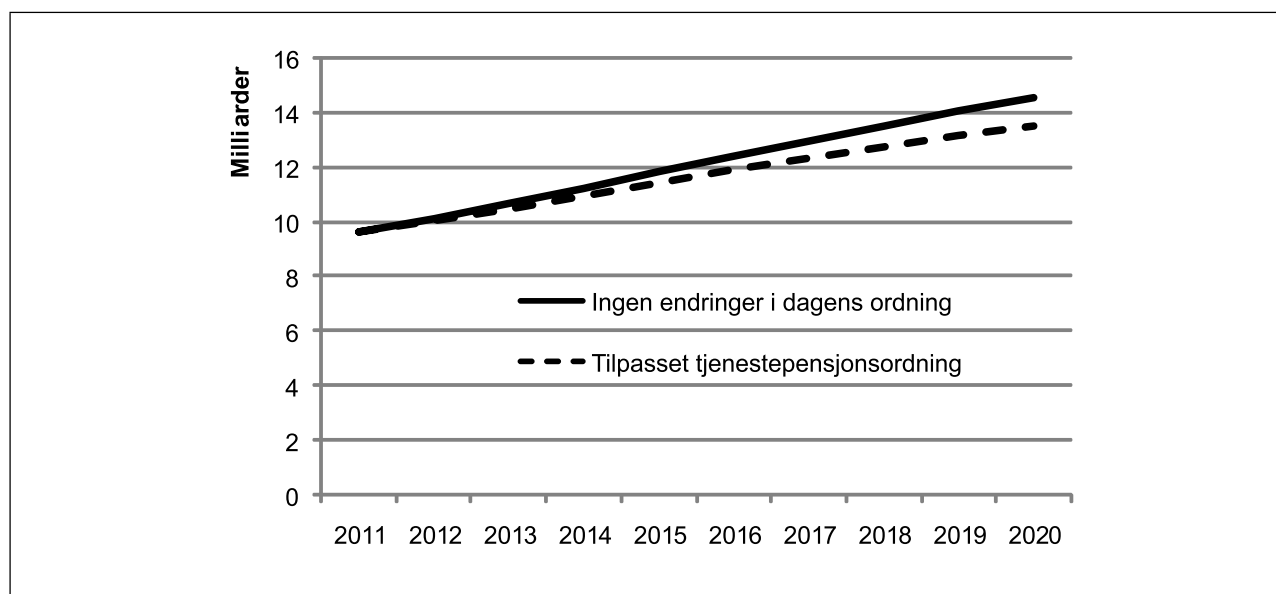
12.2.1 Utgifter til alderspensjon og AFP i Statens pensjonskasse

Statens pensjonskasse har framskrevet utgiftene til alderspensjon og AFP i pensjonskassen etter 2010. Framskrivningene er gjennomført med utgangspunkt i pensjoneringsatferden til nye alderspensjo-

nister i årene 2001–2008. Siden dagens AFP og tjenstepensjonsordning i all hovedsak skal videreføres vil atferden til nye alderspensjonister etter 2010 trolig avvike lite fra atferden til de som gikk av i årene 2001–2008.

Figur 12.1 viser framskrivninger av utgiftene til alderspensjon fra Statens pensjonskasse med en videreføring av dagens tjenstepensjonsordning og med forslagene i proposisjonen her. For framskrivningen med en videreføring av dagens ordning er det forutsatt at den offentlige tjenstepensjonsordningen ikke kompenserer for den vedtatte levealdersjusteringen i folketrygdens alderspensjon. Figuren viser at selv etter innføringen av levealdersjustering og ny regulering som foreslått i proposisjonen her, vil alderspensjonsutgiftene øke fra om lag 9,7 milliarder til om lag 13,5 milliarder, det vil si med om lag 40 prosent, i perioden fra 2011 til 2020.

Dersom det ikke gjøres tilpasninger i de offentlige tjenstepensjonsordningene, vil de offentlige tjenstepensjonsordningene som omtalt i avsnitt 12.1 kompensere for de vedtatte endringene i folketrygdens alderspensjon. Framskrivninger viser at dersom Statens pensjonskasse skulle ha kompensert for de vedtatte endringene i folketrygden, ville Pensjonskassens utgifter i 2020 ha økt med om lag 19 prosent sammenliknet med et alternativ der tjenstepensjonsordningene ikke kompenserer og det ikke innføres levealdersjustering og ny regulering i de offentlige ordningene. Sammenlikner vi med anslaget på samlede utgifter i 2020 gitt departementets forslag til tilpasninger i de offentlige ordninge-

Figur 12.1 Framskrivning av utgifter til alderspensjon i Statens pensjonskasse ved en videreføring av dagens ordning, og med departementets forslag til tilpasninger i offentlig tjenstepensjon. Milliarder 2009-kroner. G = 72 006 kroner.

Kilde: Statens pensjonskasse

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

ne i denne proposisjonen, er forskjellen i utgifter til alderspensjon fra Statens pensjonskasse på hele 28,7 prosent.

Tabell 12.1 illustrerer hvordan utgiftene til alderspensjon fra Statens pensjonskasse vil påvirkes av departementets forslag til tilpasninger, gitt at den offentlige tjenestepensjonsordningen ikke kompensere for de vedtatte endringene i folketrygden. Tabellen viser at på kort sikt vil utgiftene påvirkes lite av de foreslåtte tilpasningene. Utgiftene til alderspensjon fra Statens pensjonskasse anslås å bli redusert med i underkant av 10 millioner (en reduksjon på om lag 0,1 prosent) i 2011. I 2020, det vil si når det siste årskullet som fullt ut omfattes av lovforslagene fyller 67 år, er det anslått at tilpasningene vil redusere utgiftene med om lag 1,035 milliarder (en reduksjon på om lag 7,1 prosent). De foreslåtte tilpasningene vil ikke få full effekt før alle som mottar alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen har gått av etter 1. januar 2011. Det vil si at det vil ta lang tid før tilpasningene får full økonomisk effekt. Siden det ikke er fastsatt regler for årskullene fra og med 1954-kullet, er det vanskelig å anslå hvor stor effekt tilpasningene vil få når de er fullt innfasert.

Tabell 12.1 viser videre at de nye reguleringsprinsippene betyr klart mest for utgiftene på kort sikt. Dette følger av at disse reglene skal gjelde for alle alderspensjonister, også de som per 1. januar 2011 mottar alderspensjon. Levealdersjustering får derimot kun betydning for nye pensjonister etter 1. januar 2011, og vil dermed få gradvis større betydning for utgiftene. I 2020, det vil si 10 år etter at levealdersjusteringen innføres, vil om lag 60 prosent av utgiftsreduksjonen skyldes de nye reguleringsprinsippene.

Den individuelle garantien som sikrer alle årskull som berøres av forslagene i proposisjonen en samlet pensjon på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full opptjeningsstid, vil bidra til å redusere effekten av levealdersjusteringen noe. Dette skyldes at garantien gjør at nye alderspensjonister i pe-

rioden fram til 2020 vil bli delvis skjermet for virkningen av levealdersjusteringen. Selv om enkeltpersoner vil kunne få utbetalt relativt store garantitillegg, viser imidlertid beregninger fra Statens pensjonskasse at effekten av den individuelle garantien på de samlede pensjonsutbetalingene for årskullene 1944–1953, vil være liten.

I høringsnotatet av 20. november 2009 ble det foreslått at pensjonsgrunnlaget i offentlig tjenestepensjon for personer som har tatt ut AFP eller alderspensjon etter særaldersgrense, skulle reguleres som alderspensjon under utbetaling, det vil si med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Som omtalt i kapittel 4 foreslår departementet i proposisjonen her at medlemmer som har mottatt alderspensjon etter særaldersgrense eller avtalefestet pensjon skal få pensjonsgrunnlaget omregnet ved 67 år ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsesalderen til 67 år. Alderspensjon etter særaldersgrense og AFP som utbetales fram til 67 år skal reguleres som annen alderspensjon, det vil si regulert med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Statens pensjonskasse har beregnet at endret regulering av pensjonsgrunnlaget for mottakere av AFP og alderspensjon etter særaldersgrense bidrar til å øke utgiftene sammenliknet med forslaget i høringsnotatet med om lag 200 millioner kroner i 2020.

AFP-utgiftene vil kun påvirkes av ny regulering. Effekten vil dermed være begrenset til at løpende pensjoner skal reguleres 0,75 prosent lavere enn de ville blitt med en videreføring av dagens regulering. Siden AFP i offentlig sektor fortsatt skal være en tidsbegrenset ytelse i alderen 62 til 66 år, vil ikke den akkumulerte effekten av ny regulering bli like stor som for tjenestepensjon. Statens pensjonskasse anslår at AFP-utgiftene vil bli 2–3 prosent lavere når ny regulering er fullt innfasert.

Tabell 12.1 Anslag på årlige utgifter til alderspensjon fra Statens pensjonskasse med departementets lovforslag sammenliknet med en videreføring av dagens regelverk. Tjenestepensjonsordningen kompensere ikke for levealdersjustering i folketrygden. Prosent

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Samlet effekt	-0,1	-0,9	-1,7	-2,5	-3,4	-4,2	-5,0	-5,7	-6,4	-7,1
Herav:										
- Regulering	-0,1	-0,7	-1,3	-1,8	-2,3	-2,7	-3,0	-3,4	-3,7	-4,0
- Levealdersjustering	0,0	-0,2	-0,4	-0,7	-1,1	-1,5	-2,0	-2,3	-2,7	-3,1

Kilde: Statens pensjonskasse

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

12.2.2 Utgifter til alderspensjon og AFP i kommunal sektor

Tjenstepensjonsordningene i kommunal sektor er fonderte. Dermed er pensjonene som utbetales i kommunal sektor i hovedsak forhåndsfinansierte. For å sikre mest mulig forutsigbarhet om pensjonsutgiftene i kommuneregnskapene, er det laget regler som skal bidra til å redusere svingningene fra et år til det neste. Se boks 12.1 som beskriver håndteringen av pensjonskostnader i kommuneregnskapene nærmere.

Kommunal landspensjonskasse (KLP) har gjennomført beregninger av de kostnadmessige effektene av forslagene i høringsnotatet av 20. november 2009. Siden forslagene i denne proposisjonen kun på enkelte punkter avviker fra forslagene i høringsnotatet av 20. november 2009, og KLPs medlemsmasse trolig ikke skiller seg i vesentlig grad fra medlemsmassen i andre livsforsikringsselskaper eller i de kommunale pensjonskassene, kan trolig KLPs beregninger bidra til å illustrere de kostnadmessige effektene for kommunal sektor av forslagene i denne proposisjonen. Forslaget om at medlemmer som har mottatt alderspensjon etter særaldersgrense eller avtalefestet pensjon skal få pensjonsgrunnlaget omregnet ved 67 år ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsesalderen til 67 år, vil bidra til at reduksjonen i påløpte regnskapsmessige pensjonsforpliktelser og årlig pensjonsopptjening vil bli noe lavere enn KLP har anslått.

KLPs beregninger er gjennomført med utgangspunkt i KLPs medlemsmasse, som også omfatter helseforetak, per 31. desember 2008. Beregningene viser hvordan reglene som ble foreslått i høringen for regulering av pensjon og innføring av levealdersjustering vil påvirke de regnskapsmessige pensjonskostnadene. Beregningene viser dermed hvilke effekter endringene ville hatt på regnskapene for 2009 dersom reglene ble iverksatt med virkning for 2009. Beregningene er gjennomført separat for de ulike risikofellesskapene i KLP.

Nye regler for regulering av pensjon og innføring av levealdersjustering vil redusere kostnadene knyttet til de kommunale tjenstepensjonsordningene sammenliknet med en videreføring av dagens regler. De samlede kostnadene per pensjonist vil trolig likevel bli på samme nivå som tjenstepensjonsordningene la til grunn før endringene, og som for øvrig ligger til grunn for allerede avsatte midler. Økningen i gjennomsnittlig levealder vil – gjennom forholdstallene – føre til lavere årlige ytelser per pensjonist, men de samlede kostnadene per pensjonist vil likevel bli like store som i dag. Der-

med medfører innføringen av levealdersjustering og ny regulering at virkningen av økt gjennomsnittlig levealder på kommunenes pensjonskostnader nøytraliseres fra 2010.

Beregningsreglene for fastsettelse av de regnskapsmessige kostnadene for kommunene tar imidlertid ikke høyde for den utviklingen i gjennomsnittlig levealder som ligger til grunn for forholdstallene. Resultatet blir at det i regnskapsberegningene tas hensyn til at kostnadene per pensjonist blir redusert, men ikke til at pensjonistene kommer til å leve lenger og dermed skal motta pensjonen over en lengre periode enn før. Siden beregningene som presenteres her tar utgangspunkt i dagens regnskapsregler, vil beregningene trolig overvurdere effekten av levealdersjusteringen og nye reguleringsprinsipper på kommunenes pensjonskostnader.

KLP har beregnet at innføring av levealdersjustering i de kommunale tjenstepensjonsordningene vil redusere kommunenes påløpte regnskapsmessige pensjonsforpliktelser med om lag 2,4 prosent. Den årlige opptjeningen er beregnet til å bli redusert med om lag 3,1 prosent. Årlig opptjening gir uttrykk for nåverdien av pensjonsrettighetene opptjent i løpet av et år, og er en av faktorene som påvirker årlige pensjonskostnader i kommunenes resultatregnskap. Beregningene er gjennomført ved at både bruttopensjoner og beregnet folketrygd for årskull til og med 1953-kullet levealdersjusteres ved 67 år ved bruk av anslagene på forholdstall i Ot.prp. nr. 37 (2008–2009). For senere årskull er det lagt til grunn at dagens ordning videreføres som i dag, det vil si at det ikke innføres levealdersjustering. Dermed isolerer beregningene virkningen for de som fullt ut er omfattet av lovforslaget, det vil si årskull til og med 1953-kullet.

Når det gjelder effekten av nye reguleringsprinsipper, viser KLPs beregninger at de påløpte pensjonsforpliktelsene vil reduseres med om lag 7 prosent. Størrelsen på reduksjonen vil variere noe mellom de ulike risikofellesskapene. Effekten av nye reguleringsprinsipper er beregnet med utgangspunkt i hele bestanden i KLP, det vil si også for årskull etter 1953-kullet. Dermed blir effekten en del høyere enn den hadde blitt om den ble beregnet kun for årskullene som omfattes av lovforslagene i denne proposisjonen, det vil si årskull til og med 1953-kullet. Årlig pensjonspremie i de ulike risikofellesskapene er beregnet til å bli redusert med mellom 8,5 prosent og 9,75 prosent på grunn av de nye reguleringsreglene.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Boks 12.1 Håndtering av pensjonskostnader i kommuneregnskapet

Kommuner og fylkeskommuner finansierer sine pensjonsforpliktelser ved innbetalinger av premier til selskapene og pensjonskassene som forvalter pensjonsordningene i kommunal sektor. De årlige pensjonspremiene har en umiddelbar likviditetsmessig effekt for den enkelte kommune og fylkeskommune, og skal utgiftsføres i kommuneregnskapet det enkelte år.

Pensjonspremiene skal tilfredsstillere forsikringslovgivningens krav til avsetning av pensjonsmidler i pensjonsordningene. De årlige pensjonspremiene som kommunesektoren betaler vil kunne svinge fra år til år, blant annet på grunn av endringer i årlig lønnsvekst og finansavkastning. For å få mer stabile og forutsigbare vilkår for kommunesektoren er det gitt regler for utjevning av svingninger i pensjonspremien i kommuneregnskapet.

Utjevningen av pensjonspremiene skjer med utgangspunkt i at det for hvert år beregnes en regnskapsmessig pensjonskostnad for den enkelte kommune og fylkeskommune. Det er lagt til grunn at regnskapsmessige pensjonskostnader gir en mer korrekt regnskapsmessig periodisering av pensjonsforpliktelsene enn årets pensjonspremie, og at pensjonskostnadene ventes å være mer stabile enn pensjonspremiene over tid. Beregningen tilsvarende de aktuarmessige metodene som benyttes for kostnadsberegningen i privat sektor. Et særtrekk er at beregningen av regnskapsmessige pensjonskostnader også tar hensyn til framtidig lønnsvekst, i motsetning til premieberegningene som baserer seg på lønnsnivået ved utgangen av det enkelte år.

Teknisk skjer utjevningen i kommuneregnskapet ved at differansen mellom årets pensjonspremie og årets regnskapsmessige (netto) pensjonskostnad (årets premieavvik) også resultatføres. Nettoeffekten av dette for resultatet i kommuneregnskapet er således lik årets netto pensjonskostnad.

Årets premieavvik skal videre balanseføres i kommuneregnskapet. For å bidra til at det over tid blir samsvar mellom betalte pensjonspremier og regnskapsførte pensjonskostnader, må det balanseførte premieavviket amortiseres med en andel (1/15) hvert år. Denne amortiseringskostnaden har også resultat effekt i kommuneregnskapet.

12.3 Utvikling i antall alderspensjonister

Statens pensjonskasse har også gjort framskrivninger av antall alderspensjonsmottakere i pensjonskassen fra 2009 til 2050. Som det går fram av figur 12.2 viser framskrivningene at antallet alderspensjonister vil øke fra om lag 120 000 i 2009 til et toppnivå på om lag 245 000 i 2035. Deretter vil antallet pensjonister synke noe, til om lag 240 000 i 2050. Den markante veksten skyldes både at antallet personer som når pensjonsalder vil øke, og forventninger om økt levealder.

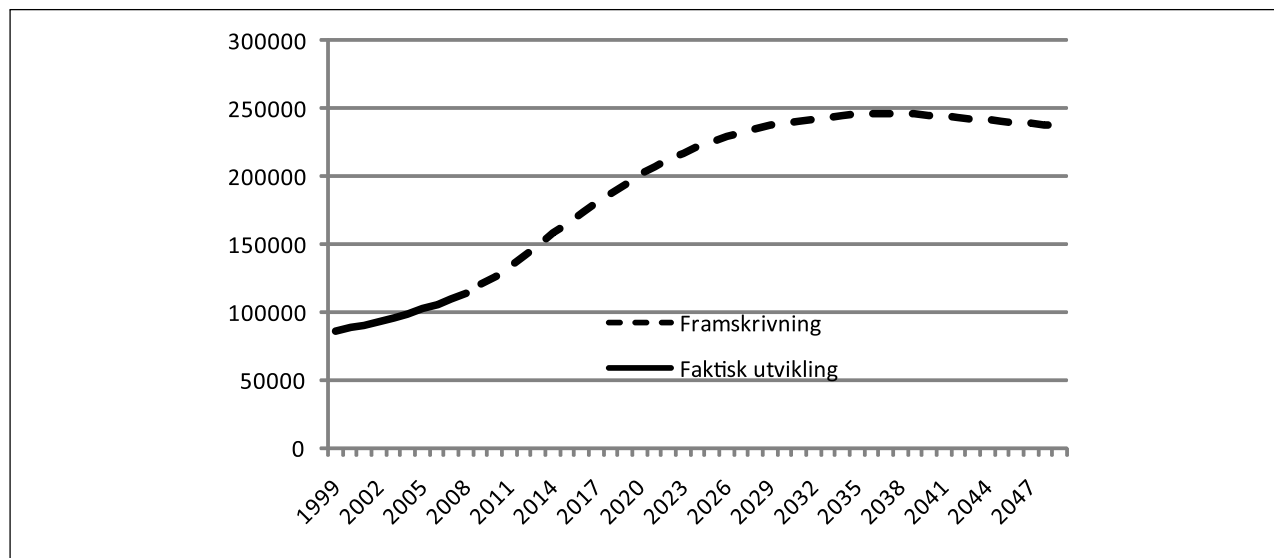
Framskrivningene bygger på utviklingen i Statens pensjonskasses medlemsmasse i perioden 1999 til 2008. Dette er en rimelig forutsetning etter som AFP-ordningen og tjenestepensjonsordningen i all hovedsak skal videreføres. Det er videre forutsatt at antall aktive medlemmer holdes på dagens nivå, det vil si i underkant av 285 000.

Finansnæringens Fellesorganisasjons dødelig-

hetsgrunnlag for kollektiv pensjonsforsikring, K2005, ligger til grunn for utviklingen i dødelighet. I dette dødelighetsgrunnlaget forutsettes det at nedgangen i dødelighet etter en del år vil stoppe opp. Kombinasjonen av konstant antall aktive medlemmer i bestanden og ikke fortsatt reduksjon i dødelighet forklarer hvorfor kurven flater ut i 2035 og deretter er relativt flat fram til 2050.

Framskrivningen viser videre at antallet alderspensjonister i Statens pensjonskasse fram til 2035 vil utvikle seg på samme måte som antallet alderspensjonister i folketrygden, jf. Ot.prp. nr. 37 kapittel 11.3.2. Veksten i antall nye pensjonister vil imidlertid være en del større i de offentlige tjenestepensjonsordningene enn i folketrygden. Dette skyldes at offentlig sektor i de seneste tiårene har vokst kraftigere enn den generelle sysselsettingsveksten i samfunnet.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Figur 12.2 Framskrivning av antall alderspensjonister i Statens pensjonskasse. Konstant antall ansatte
 Kilde: Statens pensjonskasse

12.4 Administrative konsekvenser

Pensjonsreformen og ny offentlig tjenstepensjon medfører at det må gjøres omfattende endringer i Statens pensjonskasses arbeidsprosesser og pensjonssystemer. På denne bakgrunn etablerte Statens pensjonskasse i 2008 et investeringsprogram (PERFORM), for å fornye dagens IT-plattform og iverksette maskinell støtte for regelverksendringene i pensjonsreformen, avtale om offentlig tjenstepensjon og samordningsregelverket.

Kostnadsrammen for investeringsprogrammet ble vedtatt av Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2009 til 884 millioner kroner (2010-kroner). Styringsrammen ble fastsatt til 664 millioner kroner (2010-kroner). Det ble bevilget 59,4 millioner kroner i 2008 og 300 millioner kroner i 2009 til Perform. For 2010 er det vedtatt en budsjetttramme på 256,8 millioner kroner.

Som følge av endrede rammebetingelser for investeringsprogrammet, gjennomføres det en ny kvalitetssikringsrunde (KS2) for å vurdere behovet for en ny styrings- og kostnadsramme fram mot 1. januar 2011. Sluttrapport fra kvalitetssikringsrunden foreligger 15. mars 2010. Departementet vil komme med forslag til eventuelle endringer i kostnads- og styringsrammen for PERFORM i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2010.

I tillegg til behovet for investeringsmidler knyttet til ny IT-plattform har endringene i pensjonsre-

gelverket også konsekvenser for driftsutgiftene i Statens pensjonskasse i en overgangsperiode. Dette skyldes blant annet administrasjon av et mer sammensatt regelverk og økte krav til informasjon fra medlemmene ved iverksettingen av pensjonsreformen. Etter ferdigstillingen av PERFORM 31. desember 2011, vil imidlertid arbeidsprosessene i Statens pensjonskasse effektiviseres (95 prosent maskinell beregning) og legge grunnlag for en kostnadseffektiv administrasjon av statens tjenstepensjoner framover i tid.

De foreslåtte endringene i proposisjonen her vil også påvirke arbeidsprosesser og pensjonssystemer hos de andre leverandørene av offentlig tjenstepensjon.

Ettersom Arbeids- og velferdsetaten er forpliktet til å gi nødvendig informasjon til de offentlige tjenstepensjonsordningene, blant annet dersom det skjer endringer i ytelsene fra folketrygden som er samordningspliktige, vil også denne etaten bli påvirket av de foreslåtte tilpasningene. De foreslåtte endringene i samordningsregelverket innebærer at det blir et utvidet behov for samordningsmeldinger og utveksling av pensjonsdata mellom tjenstepensjonsordningene og Arbeids- og velferdsetaten. Det utvidede behovet for utveksling av pensjonsdata vil ifølge Arbeids- og velferdsetaten kunne ha administrative kostnader, og etaten må dessuten tilpasse sine IKT-løsninger.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

13 Merknader til de enkelte bestemmelsene i forslaget til lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

Til § 1 Omfang

I paragrafen slås det fast at loven gjelder avtalefestet pensjon til arbeidstakere som er medlemmer i Statens pensjonskasse. Det er presisert at pensjonen etter loven ytes fram til 65 år. Fra denne alder er avtalefestet pensjon regulert i lov om Statens pensjonskasse. Bestemmelsen tilsvarer §§ 1 og 2 i gjeldende lov om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl.

Det vises til punkt 6.2.2.

Til § 2 Vilkår for rett til avtalefestet pensjon

Paragrafen angir kravene til arbeidstakeres yrkesaktivitet. Videre stilles det krav om at arbeidstaker er omfattet av tariffavtale som gir rett til AFP. Paragrafen viderefører de krav som gjelder i dag.

Etter *bokstavene a og b* kreves det at arbeidstakeren er i lønnet arbeid på uttakstidspunktet og har et minste inntektsnivå på dette tidspunktet og året før.

Etter *bokstavene c og d* kreves det at arbeidstakeren har hatt et minste inntektsnivå i 10 år etter fylte 50 år og i 10 år etter 1966. Kravet om minste inntektsnivå etter 50 år kan erstattes av medlemskap i Statens pensjonskasse eller annen likestilt pensjonsordning dersom dette følger av tariffavtale.

Det vises til punkt 6.2.3.

Til § 3 Utforming av avtalefestet pensjon

Bokstavene a og b gir regler om beregning av pensjon og viderefører dagens krav. Pensjonen skal bestå av grunnpensjon, tilleggspensjon og/eller særtillegg, og tilsvare ugradert uførepensjon beregnet etter reglene i folketrygdloven kapittel 3. Dette medfører blant annet at det skal medregnes antatt framtidig trygdetid og framtidige pensjonspoeng.

Beregningen av AFP skal skje uten at det tas hensyn til eventuell avdød ektefelles trygdetid eller poengopptjening, og forsørgingstillegg skal begrenses til tillegg for forsørging av ektefelle som har fylt 60 år. Det skal heller ikke gis poengtillegg etter reglene i tidligere lov 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd.

Bokstav c viderefører regelen om at pensjonen, inkludert det tariffestede AFP-tillegget, ikke kan overstige 70 prosent av tidligere inntekt. Dermed unngås at pensjonen under visse forutsetninger blir høyere enn inntekten som yrkesaktiv.

Det vises til punkt 6.2.4.

Bokstav d viderefører bestemmelsen om pro rata avkorting av AFP mot arbeidsinntekt og om etteroppgjør dersom ytelsen er gitt med for høyt eller for lavt beløp. Pensjonen skal reduseres med samme prosent som arbeidsinntekten utgjør av tidligere inntekt. Som i dag vil reglene om AFP og arbeidsinntekt bli utfylt i forskrift, se merknaden til § 7.

Det vises til punkt 6.2.5.

Bokstav e regulerer forholdet til ytelser fra folketrygden. Dagens regel om at AFP ikke kan gis i perioder der det mottas ytelser fra folketrygden, videreføres i første punktum. Fordi alderspensjon fra folketrygden vil kunne tas ut før fylte 67 år fra 1. januar 2011, fastslås det i andre og tredje punktum at AFP faller bort i tidsrom der det tas ut alderspensjon fra folketrygden. I fjerde punktum slås det fast at AFP i statlig sektor ikke skal gis til personer som har eller har hatt AFP i privat sektor.

Det vises til punkt 6.2.6.

Etter *bokstav f* skal AFP følge eksportreglene i folketrygdloven § 19-3. Ytelsen er sammensatt på samme måte som pensjon fra folketrygden, med grunnpensjon, særtillegg og tilleggspensjon. AFP i form av tilleggspensjon vil dermed alltid kunne utbetales i utlandet. Det samme gjelder grunnpensjonsdelen, forutsatt at pensjonisten har minst 20 års botid i Norge i yrkesaktiv alder. I motsatt fall utbetales bare grunnpensjon og eventuelt særtillegg for det antall botidsår som svarer til det antall poengår som tilleggspensjonen ytes etter.

I *bokstav g* slås det fast at folketrygdloven § 22-15 om tilbakekreving etter feilaktig utbetaling skal anvendes tilsvarende for AFP.

Det vises til punkt 6.2.7.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Til § 4 Regulering av pensjonen

Paragrafen gir regler om regulering av AFP som innebærer at AFP fortsatt skal reguleres som alderspensjon i folketrygden. Som i dag skal det tariffestede AFP-tillegget ikke reguleres.

Det vises til punkt 6.2.8.

Til § 5 Administrasjon og avgjørelsesmyndighet

Paragrafen gir regler om administrasjon og avgjørelsesmyndighet. *Første ledd første punktum* gjelder Arbeids- og velferdsetatens ansvar og tilsvarer § 4 første punktum i gjeldende lov om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl. I *andre punktum* er det presisert at Statens pensjonskasse for øvrig administrerer ordningen, som i dag. *Tredje punktum* tilsvarer § 4 andre punktum i gjeldende lov. *Andre ledd* tilsvarer § 4 andre ledd i gjeldende lov.

Det vises til punkt 6.2.9.

Til § 6 Statsgaranti

Paragrafen tilsvarer § 5 i gjeldende lov.

Det vises til punkt 6.2.9.

Til § 7 Forskrifter

Paragrafen gir departementet hjemmel til å gi forskrifter om utfylling av vilkårene i loven. Bestemmelsen nevner de mest aktuelle områdene for forskriftsregulering.

Det vises til punkt 6.2.9.

Til § 8 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Etter *første ledd* trer loven i kraft 1. januar 2011. Etter *andre ledd* blir lov 11. juni 1993 nr. 64 om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl. opphevet 1. januar 2011, men det presiseres i *tredje ledd* at loven her også skal gjelde for pensjon som er tatt ut eller tas ut med virkningstidspunkt før 1. januar 2011.

Det vises til punkt 6.2.9.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

14 Merknader til de enkelte bestemmelsene i forslag til lov om endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

14.1 Merknader til endringene i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner

Til § 18 nr. 1 annet og fjerde ledd

Paragrafene gir regler om samordning av krigspensjon med alderspensjon (tilleggspensjon) fra folketrygden. Henvisningene til samordningsloven § 24 skyldes at supplerende regler om samordning av alderspensjon fra folketrygden fra 2011 er tatt inn der.

Det vises til punkt 7.4.3 og avsnitt 10.1.

14.2 Merknader til endringene i lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner

Til § 23 nr. 1 annet og fjerde ledd

Paragrafene gir regler om samordning av krigspensjon med alderspensjon (tilleggspensjon) fra folketrygden. Henvisningene til samordningsloven § 24 skyldes at supplerende regler om samordning av alderspensjon fra folketrygden fra 2011 er tatt inn der.

Det vises til punkt 7.4.3 og avsnitt 10.1.

14.3 Merknader til endringene i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse

Til lovens tittel

Forslaget om at lovens tittel skal lyde «Lov om Statens pensjonskasse» er i tråd med anbefaling fra Språkrådet.

Det vises til punkt 5.7.4.

Til § 15 fjerde ledd

Bestemmelsen foreslås opphevet fordi regler om regulering foreslås tatt inn i § 42.

Det vises til punkt 5.4.1.

Til § 20 første ledd bokstav f

Henvisningen endres fordi någjeldende § 24 foreslås flyttet til § 23, se merknad til § 23.

Til § 21

Endringene i *første, tredje og fjerde ledd* er dels stadfesting av gjeldende praksis, dels redaksjonelle endringer. Det vises til punkt 5.7.1 og avsnitt 5.6. Forslaget til nytt *femte ledd* tilsvarende bestemmelsene i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse § 3 bokstav e annet til fjerde punktum. Det vises til merknadene til disse bestemmelsene.

Til § 22

Paragrafen tilsvarende någjeldende §§ 22 og 23. I *tredje ledd* er det tatt inn en bestemmelse om at alderspensjonen skal levealdersjusteres. I *fjerde ledd* presiseres det at barnetillegget skal beregnes etter at alderspensjonen er levealdersjustert.

Det vises til avsnitt 5.1 og 5.2.

Til § 23

Paragrafen tilsvarende någjeldende § 24 med enkelte justeringer av henvisninger. I *tredje ledd* er det tatt inn en bestemmelse om at oppsatt alderspensjonen skal levealdersjusteres.

Det vises til avsnitt 5.1 og 5.2.

Til § 24

Paragrafen gir regler om levealdersjustering av alderspensjon. I *første, annet og tredje ledd* presiseres

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

det at alderspensjonen skal levealdersjusteres tidligst fra 67 år ved hjelp av forholdstall som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Fjerde ledd gjelder kompensasjon for levealdersjustering ved å stå i stilling etter 67 år inntil pensjonen blir maksimalt 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Femte ledd regulerer bruk av forholdstall ved overgang fra uførepensjon til alderspensjon etter 67 år.

Sjette ledd gir bestemmelser om bruk av forholdstall ved delvis uttak av pensjon.

Sjuende ledd gir departementet hjemmel til å gi forskrifter om anvendelse av forholdstall.

Det vises til avsnitt 5.2.

Til ny § 24 a

Paragrafen gir regler om garantert pensjonsnivå. I *første ledd* er det presisert at garantien omfatter medlemmer som 1. januar 2011 har 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år.

Annet ledd gir regler om anvendelse av garantien. Den gjelder tidligst fra 67 år og anvendes på samlet alderspensjon fra Statens pensjonskasse og folketrygden etter levealdersjustering og samordning.

Tredje ledd definerer det garanterte pensjonsnivået til 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, og et forholdsmessig beløp for medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid.

Etter *fjerde ledd* skal Statens pensjonskasse utbetale et garantitillegg dersom samlet pensjon er under det garanterte nivået.

Femte ledd gir bestemmelser om garantiberegningen dersom alderspensjonen fra Statens pensjonskasse er tatt ut før eller ved 67 år.

Sjette ledd regulerer garantiberegningen når alderspensjonen fra Statens pensjonskasse er tatt ut etter 67 år. Bestemmelsen regulerer også garantiberegningen ved overgang fra uførepensjon til alderspensjon senere enn 67 år.

I *sjuende ledd* presiseres det at bestemmelsene gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon.

Det vises til avsnitt 5.3.

Til § 26

Endringen i *første ledd første punktum* er en presisering av at oppsatt alderspensjon for personer med aldersgrense 70 år kan utbetales fra første dag i måneden etter fylte 67 år. For øvrig endres en henvisning i *tredje ledd siste punktum*.

Det vises til punkt 5.7.2.

Til § 27 annet ledd tredje punktum

Endret henvisning skyldes at reglene i någjeldende § 24 er foreslått tatt inn i § 23.

Til § 28 første ledd første punktum

Bestemmelsen gjelder beregning av uførepensjon. Det presiseres at reglene om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå ikke gjelder uførepensjon.

Det vises til punkt 5.7.3.

Til § 28 a første punktum

Endret henvisning skyldes at reglene i någjeldende § 24 er foreslått tatt inn i § 23.

Til § 29 første punktum

Endret henvisning skyldes at reglene i någjeldende §§ 22 og 23 slås sammen til § 23.

Til § 33 annet ledd og § 38 tredje ledd

Endret henvisning skyldes at reglene i någjeldende § 24 er foreslått tatt inn i § 23.

Til § 42

Paragrafen gir bestemmelser om regulering av pensjoner og pensjonsgrunnlag.

I *første ledd første punktum* slås det fast at alderspensjon skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. *Andre punktum* gir regler om første regulering etter pensjonsuttak. Fratrekket på 0,75 prosent skal ved første regulering settes ned forholdsmessig dersom pensjonen er tatt ut i månedene juni til april.

Uførepensjon og enke- og enkemannspensjon skal etter *annet ledd* reguleres med lønnsveksten fram til 67 år og deretter på samme måte som alderspensjon.

Pensjonsgrunnlaget for personer som har fratrudd sin stilling med alderspensjon eller avtalefestet pensjon før 67 år skal etter *tredje ledd første punktum* omregnes ved 67 år ved at grunnlaget oppreguleres i samsvar med lønnsveksten fra fratredelsestidspunktet og fram til 67 år. Medlemmer som går over på avtalefestet pensjon beregnet som alderspensjon fra fylte 65 år, skal etter *andre punktum* også få pensjonsgrunnlaget omregnet på tilsvarende måte ved 65 år.

Fjerde ledd gjelder personer som har fratrudd stillingen før de har rett til alderspensjon eller AFP. Pensjonsgrunnlaget skal reguleres med lønnsvek-

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

sten fram til pensjonen utbetales. Tilsvarende gjelder pensjonsgrunnlaget for medlemmer som går over fra et høyere til et lavere pensjonsgrunnlag.

I femte ledd slås det fast at reguleringsfaktorene som Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd skal benyttes i Statens pensjonskasse ved regulering av pensjoner og pensjonsgrunnlag.

Det vises til avsnitt 5.4.

Til endring av navnet «Statens Pensjonskasse» til «Statens pensjonskasse»

Endring av navnet i lovens tittel følges opp i en rekke bestemmelser i loven.

14.4 Merknader til endringene i midlertidig lov 29. juni 1951 nr. 34 om tillegg til lover av 13. desember 1946 om

- 1) Krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner og**
- 2) Krigspensjonering for militærpersoner**

Til del III nytt nr. 4

Endringen innebærer at pensjonene skal reguleres på samme måte som uførepensjon og enke- og enkemannspensjon fra Statens pensjonskasse, se kommentarene til lov om Statens pensjonskasse § 42 annet og fjerde ledd.

Det vises til avsnitt 10.1.

14.5 Merknader til endringene i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Til § 7 første ledd

Endringene i første og tredje punktum er stadfesting av gjeldende praksis, og en forenkling.

Det vises til punkt 8.8.1.

Til § 7 nr. 1 nytt annet ledd

Forslaget til nytt annet ledd tilsvarer bestemmelsene i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse § 3 bokstav e andre til fjerde punktum. Det vises til merknadene til disse bestemmelsene.

Det vises til avsnitt 8.6.

Til § 7 nr. 2 første ledd første punktum

Endringen er nødvendig fordi alderspensjonen fra folketrygden kan tas ut før 67 år fra 2011.

Det vises til punkt 8.8.2.

Til § 7 nr. 2 nytt annet ledd

Det presiseres at oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter den nye bestemmelsen i § 8 a.

Det vises til avsnitt 8.2.

Til § 8 nr. 1 nytt tredje ledd

Det presiseres at alderspensjonen skal levealdersjusteres etter den nye bestemmelsen i § 8 a.

Det vises til avsnitt 8.2.

Til § 8 nr. 3 første og andre punktum

Det presiseres at barnetillegget skal beregnes etter at alderspensjonen er levealdersjustert.

Det vises til avsnitt 8.2.

Til ny § 8 a

Bestemmelsen gjelder levealdersjustering og tilsvarer lov om Statens pensjonskasse § 24. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Det vises til avsnitt 8.2.

Til ny § 8 b

Bestemmelsen gjelder garantert pensjonsnivå og tilsvarer lov om Statens pensjonskasse ny § 24 a. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Det vises til avsnitt 8.3.

Til § 11 første ledd første punktum

Bestemmelsen gjelder beregning av uførepensjon. Det presiseres at reglene om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå ikke gjelder uførepensjon.

Det vises til punkt 8.8.3.

Til § 34 tredje ledd første punktum

Henvisningen til folketrygden er endret fordi reguleringsprinsippene i folketrygden fra 2011 er lagt om.

Det vises til avsnitt 8.4.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Til § 30 første ledd, annet ledd første punktum og tredje ledd

Det er foretatt en språklig endring som følge av endret skrivemåte for Statens pensjonskasse.

14.6 Merknader til endringene i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser

Til § 1 nr. 1 første ledd

Bestemmelsen gir en oversikt over pensjons- og trygdeordninger som er omfattet av samordningsloven. Endringene skyldes i det vesentlige omleggingen av AFP-ordningen i privat sektor fra 1. januar 2011.

Bokstav a definerer hvilke tjenstepensjonsordninger som går inn under samordningsloven. Endringen er en presisering av gjeldende rett om at avtalefestet pensjon mellom 65 og 67 år skal regnes som tjenstepensjon.

Bokstav d er omredigert og omfatter AFP fra offentlig ordning før 65 år og en overgangsordning for AFP fra privat sektor etter AFP-tilskottsloven kapittel 4, som gjelder pensjon med virkningstidspunkt før 1. januar 2011.

Ny *bokstav e* bestemmer at den nye AFP-ordningen i privat sektor etter AFP-tilskottsloven kapittel 2 også skal omfattes av samordningsloven.

Det vises til avsnitt 7.3.

Til § 3 første ledd

Bestemmelsen regulerer i hvilke tilfeller forsørgingstillegg skal inngå i samordningen. Bestemmelsen er forenklet og gitt ny ordlyd i tråd med gjeldende rett.

Det vises til avsnitt 7.3.

Til § 19 første ledd innledningen

Henvisningen til samordningsloven § 24 skyldes at supplerende regler om samordning av folketrygdens alderspensjon fra 2011 er tatt inn der.

Det vises til avsnitt 7.4.

Til § 19 første ledd nr. 2

Endringen er en videreføring av gjeldende prinsipper ved samordning av graderte pensjoner og har sammenheng med at alderspensjon fra folketrygden kan tas ut gradert fra 2011.

Det vises til avsnitt 7.3.

Til § 19 annet ledd andre og nytt tredje punktum

Endringen gjelder uføreytelser fra folketrygden og er en presisering av gjeldende rett.

Det vises til avsnitt 7.3.

Til § 20 fjerde ledd

Endringen er en videreføring av gjeldende prinsipper ved samordning av pensjon fra personskadetrygdene med alderspensjon fra folketrygden i sammenheng med at denne kan tas ut gradert fra 2011.

Det vises til avsnitt 7.3.

Til § 23 nr. 1 innledningen

Henvisningen til samordningsloven § 24 skyldes at supplerende regler om samordning av folketrygdens alderspensjon fra 2011 er tatt inn der.

Det vises til avsnitt 7.4.

Til § 23 nr. 2 annet ledd

Endret henvisning skyldes at folketrygdloven § 19-7 blir ny § 19-16 fra 1. januar 2011, jf. lov 5. juni 2009 nr. 32.

Til § 24 Supplerende bestemmelser om samordning av tjenstepensjon og personskadetrygd med pensjon fra folketrygden.

Paragrafen er gitt nytt innhold. Det skyldes nye regler om alderspensjon i folketrygdloven kapittel 19 fra 2011, jf. lov 5. juni 2009 nr. 32. Paragrafen gir regler om bruk av forholdstall i samordningen og om hvordan samordningsfradrag for alderspensjon skal reguleres.

Bestemmelsene i *nr. 1* gjelder samordning av alderspensjon fra tjenstepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden. *Første ledd* bestemmer at det ved samordningen skal tas utgangspunkt i basispensjonen, som er grunnpensjon og tilleggspensjon fra folketrygden før levealdersjustering. Det presiseres at basispensjonstillegg og tillegg etter folketrygdloven 19-14 femte ledd er samordningspliktig. Endelig slås det fast at bestemmelsene i samordningsloven §§ 19 og 23, som videreføres, skal legges til grunn for samordningen før bruk av forholdstall. Samordningen skal etter *andre ledd* foretas tidligst fra fylte 67 år. Det slås videre fast at samordningsfradragene etter §§ 19 og 23 skal divideres med forholdstallet ved 67 år dersom tjenstepensjonen tas ut før eller ved 67 år, uavhen-

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

gig av om alderspensjon fra folketrygden er tatt ut tidligere. I *tredje ledd* gis det bestemmelser om bruk av forholdstall for de tilfeller tjenestepensjonen tas ut etter 67 år. I slike tilfeller skal samordningsfradragene etter §§ 19 og 23 divideres med forholdstallet som gjelder ved den alderen tjenestepensjonen tas ut, også dersom hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden er tatt ut tidligere.

I *nr. 2* gis det supplerende bestemmelser om samordning av uførepensjon fra tjenestepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden. Det presiseres at uførepensjonen samordnes med alderspensjonen fra 67 år etter bestemmelsene i nr. 1.

I *nr. 3* presiseres det at enke- og enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordning ikke skal samordnes med alderspensjon fra folketrygden før fra 67 år. Det slås fast at samordningsfradragene ikke skal divideres med forholdstall. Det gis også særskilte regler om samordning av enke- og enkemannspensjon dersom det er tatt ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år. Samordningen skal foretas med den etterlattepensjonen fra folketrygden som vedkommende ville hatt rett til dersom alderspensjonen ikke var tatt ut.

I *nr. 4* gis det supplerende bestemmelser om samordning av pensjon fra personskadetrygd med alderspensjon fra folketrygden.

I *nr. 5* bestemmes det at samordningsfradrag for alderspensjon fra folketrygden skal reguleres på samme måte som alderspensjonen.

Det vises til avsnitt 7.4.

Til § 25 Samordning med avtalefestet pensjon i privat sektor

Paragrafen regulerer samordning av alderspensjon fra tjenestepensjonsordning med ny avtalefestet pensjon i privat sektor.

Det slås fast i *første ledd* at avtalefestet pensjon, herunder kompensasjonstillegg, går til fradrag i tjenestepensjonen fra 67 år.

Etter *annet ledd første punktum* skal fradraget begrenses forholdsmessig dersom pensjonisten ikke har full tjenestetid i tjenestepensjonsordningen. *Annet ledd annet punktum* bestemmer at samordningen skal gjennomføres som om AFP var tatt ut ved 67 år dersom pensjonen er tatt ut tidligere.

Tredje ledd fastsetter bestemmelser om regulering av samordningsfradragene.

Det vises til avsnitt 7.5.

Til § 3 tredje ledd første punktum, § 7 nr. 1 annet ledd annet punktum og nr. 2 første punktum

Det er foretatt språklige endringer som følge av endret skrivemåte for Statens pensjonskasse.

14.7 Merknader til endringene i lov 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd

Til § 12 nr. 3 tredje ledd

Bestemmelsen gir regler om samordning av yrkesskadetrygd med alderspensjon (tilleggspensjon) fra folketrygden. Henvisningene til samordningsloven § 24 skyldes at supplerende regler om samordning av alderspensjon fra folketrygden fra 2011 er tatt inn der.

Det vises til punkt 7.4.3 og avsnitt 10.2.

Til § 19 nr. 1 annet ledd

Bestemmelsen gir regler om samordning av yrkesskadetrygd med alderspensjon (tilleggspensjon) fra folketrygden. Henvisningene til samordningsloven § 24 skyldes at supplerende regler om samordning av alderspensjon fra folketrygden fra 2011 er tatt inn der.

Det vises til punkt 7.4.3 og avsnitt 10.2.

Til § 57 nr. 1

Endringen innebærer at pensjonene skal reguleres på samme måte som uførepensjon og enke- og enkemannspensjon fra Statens pensjonskasse, se kommentarene til lov om Statens pensjonskasse § 42 annet og fjerde ledd.

Det vises til avsnitt 10.2.

14.8 Merknader til endringene i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere

Til § 7 første ledd

Endringen er stadfesting av gjeldende praksis.

Det vises til punkt 9.7.1.

Til § 7 nytt åttende ledd

Forslaget til nytt *åttende ledd* tilsvarer bestemmelsene i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse § 3 bokstav e annet til fjerde punktum. Det vises til merknadene til disse bestemmelsene.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Det vises til avsnitt 9.6.

Til § 8 første ledd tredje punktum

Bestemmelsen foreslås opphevet fordi regler om regulering foreslås tatt inn i § 39.

Det vises til avsnitt 9.4.

Til § 9 nytt andre ledd

Det presiseres at alderspensjonen skal levealdersjusteres etter den nye bestemmelsen i § 10 a.

Det vises til avsnitt 9.2.

Til § 9 nytt tredje ledd

Det presiseres at barnetillegget skal beregnes etter at alderspensjonen er levealdersjustert.

Det vises til avsnitt 9.2.

Til § 10 tredje ledd andre punktum

Endret henvisning skyldes endringer i folketrygdloven.

Til § 10 nytt fjerde ledd

Det presiseres at oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter den nye bestemmelsen i § 10 a.

Det vises til avsnitt 9.2.

Til ny § 10 a

Bestemmelsen gjelder levealdersjustering og tilsvarende lov om Statens pensjonskasse § 24. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Det vises til avsnitt 9.2.

Til ny § 10 b

Bestemmelsen gjelder garantert pensjonsnivå og tilsvarende lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Det vises til avsnitt 9.3.

Til § 15 første ledd første punktum

Bestemmelsen gjelder beregning av uførepensjon. Det presiseres at reglene om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå ikke gjelder uførepensjon.

Det vises til punkt 9.7.2.

Til § 39

Bestemmelsen gjelder regulering av pensjoner og pensjonsgrunnlag og tilsvarende lov om Statens pensjonskasse § 42. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Det vises til avsnitt 9.4.

Til § 20 tredje ledd og § 21 tredje ledd første punktum

Det er foretatt språklige endringer som følge av endret skrivemåte for Statens pensjonskasse.

14.9 Merknader til endringer i lov 1. juli 1994 nr. 49 om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Til § 3 første punktum

Henvisningen til lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse skyldes at någjeldende lov 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon oppheves fra 1. januar 2011. Dette medfører ingen realitetsendring.

Det vises til avsnitt 8.7.

14.10 Merknader til endringer i lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven)

Folketrygdloven § 3-19 sjettede ledd som regulerer godskriving av pensjonspoeng ble endret ved lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven) § 32 nr. 2. Denne endringen trer i kraft 1. januar 2011. Endringen som nå foreslås er nødvendig for at gjeldende regler om godskriving av pensjonspoeng i folketrygden for personer som mottar AFP i offentlig sektor skal videreføres.

Det vises til punkt 10.3.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

**14.11 Merknader til endringer i lov
14. desember 1951 nr. 11 om
pensjonsordning for statsråder
og i enkelte andre lover**

Det er foretatt språklige endringer som følge av endret skrivemåte for Statens pensjonskasse.

14.12 Ikrafttredelse

Endringene trer i kraft samtidig med innføring av levealdersjustering, ny regulering og fleksibelt uttak av alderspensjon i folketrygden fra 1. januar 2011.

Arbeidsdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

st a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009) i samsvar med et vedlagt forslag.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

A) Forslag

til lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

§ 1 Omfang

Loven gjelder avtalefestet pensjon (AFP) til arbeidstakere i stilling som gir rett til medlemskap i Statens pensjonskasse, og som ytes i et bestemt tidsrom fram til arbeidstakeren ved fylte 65 år kan få alderspensjon etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 21 fjerde ledd.

§ 2 Vilkår for rett til avtalefestet pensjon

Arbeidstaker som fratrer sin stilling etter fylte 62 år, har rett til avtalefestet pensjon etter denne loven når dette er bestemt i tariffavtale hvor staten er part eller i tariffavtale godkjent av departementet, og arbeidstakeren

- er i lønnet arbeid på uttakstidspunktet,
- har en pensjonsgivende inntekt på uttakstidspunktet som omregnet til årsinntekt overstiger gjeldende grunnbeløp i folketrygden, og hadde en pensjonsgivende inntekt over gjennomsnittlig grunnbeløp i året før uttaksåret,
- er godskrevet pensjonspoeng i folketrygden for minst 10 år i perioden fra og med det år vedkommende fylte 50 år til og med året før uttaksåret, eller har minst 10 års medlemskap i Statens pensjonskasse etter fylte 50 år. Det kan bestemmes i tariffavtale at medlemskap i annen offentlig tjenstepensjonsordning er likestilt med medlemskap i Statens pensjonskasse, og
- har hatt en gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt på minst to ganger grunnbeløpet i folketrygden i de 10 beste inntektsårene etter 1966. Det gjennomsnittlige grunnbeløpet i det enkelte inntektsår legges til grunn.

§ 3 Utforming av avtalefestet pensjon

Pensjonen beregnes i samsvar med tariffavtale hvor staten er part eller tariffavtale godkjent av departementet. For øvrig gjelder følgende:

- Pensjonen består av grunnpensjon, tilleggspensjon og/eller sært tillegg.
- Full pensjon tilsvarer ugradert uførepensjon beregnet etter reglene i folketrygdloven kapittel 3, men uten poengt tillegg etter § 7-3 nr. 3 i tidligere lov 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd. Det skal heller ikke tas hensyn til en avdød ektefelle

les poengopptjening eller trygdetid. Forsørgingstillegg ytes etter reglene for alderspensjon i folketrygdloven § 3-24, men slik at det bare ytes tillegg for forsørging av ektefelle som er 60 år eller eldre. Det gis et særskilt AFP-tillegg dersom dette følger av tariffavtale.

- Pensjon etter bokstavene a og b skal ikke overstige 70 prosent av tidligere inntekt.
- Dersom pensjonisten har arbeidsinntekt, skal pensjonen, med eventuelt AFP-tillegg, reduseres med samme prosent som arbeidsinntekten utgjør av tidligere inntekt. Dersom pensjonisten har fått utbetalt for lite eller for mye, skal det foretas et etteroppgjør.
- Det ytes ikke avtalefestet pensjon etter loven her for tidsrom hvor det ytes arbeidsavklaringspenger, foreløpig uførepensjon, uførepensjon eller pensjon til gjenlevende ektefelle fra folketrygden. Det kan heller ikke tas ut avtalefestet pensjon samtidig med alderspensjon fra folketrygden. Er det tatt ut alderspensjon fra folketrygden, må den stanses før det gis avtalefestet pensjon. Det kan heller ikke ytes avtalefestet pensjon etter loven her til en person som mottar eller har mottatt avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven.
- Avtalefestet pensjon etter loven her utbetales i utlandet etter reglene i folketrygdloven § 19-3.
- Folketrygdloven § 22-15 om tilbakekreving etter feilaktig utbetaling gjelder tilsvarende.

§ 4 Regulering av pensjonen

Pensjonen reguleres i samsvar med tariffavtale hvor staten er part eller tariffavtale godkjent av departementet. Reguleringen skjer årlig med virkning fra 1. mai. Pensjonen, unntatt forsørgingstillegg og AFP-tillegg, reguleres i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 19-14 andre ledd legges til grunn. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fratrukket forholdsmessig ned ut fra når i denne perioden pensjonen ble tatt ut. Ved regulering av forsørgingstillegg legges reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 19-14 tredje ledd til grunn.

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

§ 5 Administrasjon og avgjørelsesmyndighet

Pensjonsordningen administreres av Arbeids- og velferdsetaten for så vidt gjelder tilståelse og utbetaling av pensjoner. For øvrig administreres pensjonsordningen av Statens pensjonskasse. Spørsmålet om en arbeidstaker er omfattet av tariffavtalen avgjøres av departementet.

Vedtak fattet av Arbeids- og velferdsetaten eller Statens pensjonskasse etter loven her kan ankes inn for Trygderetten etter lov 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten.

§ 6 Statsgaranti

Ytelser etter denne loven er garantert av staten.

§ 7 Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter om utfylling av vilkårene i §§ 1 til 5, herunder fastsetting av tidlige-

re inntekt, nedre inntektsgrense for avkorting av pensjonen, omregning av pensjon ved endring i sivilstand mv. og om etteroppgjør ved inntektsendringer.

§ 8 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Loven trer i kraft 1. januar 2011.

Lov 11. juni 1993 nr. 64 om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl. oppheves 1. januar 2011.

Bestemmelsene i loven her gjelder også for avtalefestet pensjon som er tatt ut eller tas ut med virkningstidspunkt før 1. januar 2011 i medhold av lov 11. juni 1993 nr. 64 om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

B) Forslag

til lov om endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

I

I lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner gjøres følgende endringer:

§ 18 nr. 1 annet ledd skal lyde:

Bestemmelsene i første ledd får tilsvarende anvendelse hvis invaliden har rett til alderspensjon, enkepensjon eller enkemannspensjon etter lov om folketrygd, eller har tatt ut avtalefestet pensjon som omfattes av *samordningsloven* § 1 nr. 1 første ledd bokstav d. *For øvrig gjelder samordningsloven § 24.*

§ 18 nr. 1 fjerde ledd skal lyde:

Hvis noen som har rett til enkepensjon etter denne lov, også har rett til pensjon etter lov om folketrygd eller til avtalefestet pensjon som omfattes av *samordningsloven* § 1 nr. 1 første ledd bokstav d, skal tilleggspensjon fra folketrygden og avtalefestet pensjon gå til fradrag i enkepensjonen etter nærværende lov. Er pensjonen fra krigspensjoneringen ikke beregnet på grunnlag av full uførhet, skal fradragbeløpet avkortes forholdsmessig. Bestemmelsene i første ledd, annet punktum gjelder tilsvarende. *For øvrig gjelder samordningsloven § 24.*

II

I lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner gjøres følgende endringer:

§ 23 nr. 1 annet ledd skal lyde:

Bestemmelsene i første ledd får tilsvarende anvendelse hvis invaliden har rett til alderspensjon, enkepensjon eller enkemannspensjon etter lov om folketrygd, eller har tatt ut avtalefestet pensjon som omfattes av *samordningsloven* § 1 nr. 1 første ledd bokstav d. *For øvrig gjelder samordningsloven § 24.*

§ 23 nr. 1 fjerde ledd skal lyde:

Hvis noen som har rett til enkepensjon etter denne lov, også har rett til pensjon etter lov om folketrygd eller til avtalefestet pensjon som omfattes av *samordningsloven* § 1 nr. 1 første ledd bokstav d, skal tilleggspensjonen fra folketrygden og avtalefestet pensjon gå til fradrag i enkepensjonen etter nærværende lov. Er pensjonen fra krigspensjoneringen ikke beregnet på grunnlag av full uførhet, skal fradragbeløpet avkortes forholdsmessig. Bestemmelsene i første ledd annet punktum gjelder tilsvarende. *For øvrig gjelder samordningsloven § 24.*

III

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

«Lov om Statens pensjonskasse».

§ 15 fjerde ledd oppheves.

I § 20 første ledd bokstav f endres henvisningen til «§ 24 tredje ledd» til «§ 23 fjerde ledd».

§ 21 første ledd skal lyde:

Et medlem får alderspensjon når han *helt eller delvis* fratrer sin stilling ved eller etter den aldersgrense som gjelder for stillingen.

§ 21 tredje, fjerde og nytt femte ledd skal lyde:

Rett til alderspensjon har også arbeidstaker *som fratrer* etter fylte 65 år, når dette er bestemt i tariffavtale hvor staten er part, eller i tariffavtale godkjent av departementet.

Rett til alderspensjon etter fylte 65 år har også arbeidstaker som har fratrudd med pensjon etter *lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse.*

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Alderspensjon etter tredje og fjerde ledd kan ikke tas ut samtidig med alderspensjon fra folketrygden. Er det tatt ut alderspensjon fra folketrygden, må den stanses før det gis pensjon etter tredje og fjerde ledd. Det kan heller ikke ytes alderspensjon etter tredje og fjerde ledd til en person som mottar eller har mottatt avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven.

§ 22 skal lyde:

Pensjonen beregnes av medlemmets pensjonsgrunnlag når han fratrer stillingen, jf. likevel § 15.

Den årlige alderspensjonen beregnes slik:

- a) *Har medlemmet 30 års tjenestetid eller mer, får han full alderspensjon. Denne skal utgjøre 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.*
- b) *Har medlemmet en tjenestetid mindre enn 30 år, skal han ha en avkortet alderspensjon, som utgjør så mange tredjedeler av full pensjon som han har tjenesteår.*

Alderspensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i § 24.

Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 10 prosent av alderspensjonen etter levealdersjustering. Alderspensjonen med barnetillegg må likevel ikke overstige 90 prosent av pensjonsgrunnlaget etter levealdersjustering når pensjonen er beregnet etter full tjenestetid. Er pensjonen beregnet etter redusert tjenestetid, skal det foretas en forholdsmessig avkortning. Barnetillegg betales ut den måned barnet fyller 18 år eller i tilfelle måneden etter barnets død.

For alderspensjon kommer bestemmelsen i § 28 fjerde ledd om reduksjon for sykepenges til anvendelse dersom sykepengene er beregnet av inntekter som også har vært pensjonsgivende i Pensjonskassen.

Nåværende § 24 blir § 23 med følgende endringer: I første ledd annet punktum endres henvisningen til «§ 23» til «§ 22».

I første ledd fjerde punktum endres henvisningen til folketrygdloven «§ 19-6» til «§ 19-10».

I annet ledd skal navnet «Statens Pensjonskasse» endres til «Statens pensjonskasse».

Nytt tredje ledd skal lyde:

Oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i § 24.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 24 skal lyde:

Alderspensjon skal levealdersjusteres, det vil si at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder.

Levealdersjustering gjennomføres ved hjelp av forholdstall som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet for årskull fra og med 1943-kullet, jf. folketrygdloven § 19-7.

Alderspensjon skal levealdersjusteres tidligst fra 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med forholdstallet som gjelder ved 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter 67 år, skal forholdstallet på fratredelsestidspunktet benyttes. Det skal likevel ikke benyttes lavere forholdstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Ved overgang fra uførepensjon til alderspensjon for medlemmer med aldersgrense høyere enn 67 år, skal alderspensjonen ved aldersgrensen levealdersjusteres med forholdstallet som gjelder ved 67 år.

Når et medlem fratrer stillingen delvis, skal forholdstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den fratrådte stillingsdelen. Når medlemmet fratrer stillingen helt, skal forholdstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den resterende stillingsdelen.

Departementet gir forskrifter med nærmere regler om anvendelse av forholdstall.

Ny § 24 a skal lyde:

Medlemmer som 1. januar 2011 har 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, skal ha et garantert pensjonsnivå etter reglene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra 67 år og anvendes på summen av

- a) *alderspensjonen etter loven her samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og*
- b) *alderspensjon fra folketrygden.*

For medlemmer som har 30 års tjenestetid eller mer utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid, jf. § 22 første ledd bokstav b, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Dersom summen av pensjoner etter annet ledd er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter tredje ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom det garanterte nivået etter tredje ledd og summen av pensjoner etter annet ledd. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Dersom alderspensjon etter loven her er tatt ut før

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

eller ved 67 år, skal alderspensjon fra folketrygden som inngår i garantiberegningen etter annet ledd bokstav b, beregnes som basispensjon, jf. folketrygdloven § 19-5 første ledd, dividert med forholdstallet ved 67 år. Eventuelt basispensjonstillegg etter folketrygdloven § 19-9 tredje ledd og tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd regnes med.

Dersom alderspensjon etter loven her er tatt ut etter 67 år, skal alderspensjon fra folketrygden som inngår i garantiberegningen etter annet ledd bokstav b, beregnes som basispensjon dividert med forholdstallet på det tidspunktet medlemmet fratrer med alderspensjon etter loven her. Eventuelt basispensjonstillegg etter folketrygdloven § 19-9 tredje ledd og tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd regnes med. For medlemmer som går over fra uførepensjon til alderspensjon etter loven her senere enn 67 år, benyttes den faktiske alderspensjon fra folketrygden i garantiberegningen.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon, likevel slik at tjenestetiden etter tredje ledd fastsettes etter bestemmelsene i § 23 første og annet ledd.

§ 26 første ledd første punktum skal lyde:

Alderspensjon etter § 21 løper fra den første dag i måneden etter at medlemmet ikke oppebærer lønn, og etter § 23 første ledd fra den første dag i måneden etter fylte 67 hvor det blir utbetalt alderspensjon fra folketrygden eller fra den første dag i måneden etter at medlemmet når aldersgrensen, dog tidligst fra den første dag i måneden etter fylte 65 år.

§ 26 tredje ledd sjuende punktum skal lyde:
 Pensjonen beregnes etter reglene i § 22 første ledd.

I § 27 annet ledd tredje punktum endres henvisningen til «§ 24 tredje ledd» til «§ 23 fjerde ledd».

§ 28 første ledd første punktum skal lyde:

Uførepensjon beregnes og utbetales i samsvar med reglene i kapittel 3, 4 og 5, unntatt bestemmelsene i § 15 om beregning av gjennomsnittsgrunnlag, § 24 om levealdersjustering og § 24 a om garantert pensjonsnivå.

I § 28 a første punktum endres henvisningen til «§ 24 annet ledd» til «§ 23 annet ledd».

§ 29 første punktum skal lyde:

Finner pensjonskassens styre det godtgjort at uførheten skyldes skade eller sykdom som er en umiddelbar følge av usedvanlig påkjenning eller

ulykkestilfelle i tjenesten, skal pensjonen uansett tjenestetiden være lik full alderspensjon etter § 22 annet ledd bokstav a.

I § 33 annet ledd fjerde punktum endres henvisningen til «§ 24 annet ledd» til «§ 23 annet ledd».

I § 38 tredje ledd fjerde punktum endres henvisningen til «§ 24 annet ledd» til «§ 23 annet ledd».

§ 42 skal lyde:

Regulering av alderspensjon under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fratrukket forholdsmessig ned ut fra når i perioden pensjonen ble tatt ut.

Regulering av uførepensjon og enke- og enkemannspensjon under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten fram til fylte 67 år. Deretter reguleres pensjonsgrunnlaget i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Bestemmelsen i første ledd annet punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter 67 år. Barnepensjon reguleres etter første punktum i leddet her.

Pensjonsgrunnlaget for medlemmer som fratrer sin stilling med alderspensjon eller avtalefestet pensjon før 67 år, skal omregnes fra måneden etter fylte 67 år ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsestidspunktet og fram til omregningstidspunktet. Pensjonsgrunnlaget for medlemmer som etter § 21 fjerde ledd får alderspensjon fra fylte 65 år, skal omregnes på tilsvarende måte. Bestemmelsen i første ledd annet punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter at pensjonsgrunnlaget er omregnet.

Pensjonsgrunnlaget for medlemmer som fratrer sin stilling uten rett til straks å få pensjon etter loven her eller lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse, jf. § 23, reguleres med lønnsveksten fram til tidspunktet det ytes pensjon etter loven her. Når en arbeidstaker har gått over fra et høyere til et lavere samlet pensjonsgrunnlag, jf. § 15 annet ledd, skal det tidligere grunnlag som har betydning for pensjonsberegningen reguleres tilsvarende.

Ved regulering av pensjoner og pensjonsgrunnlag etter første til tredje ledd benyttes de reguleringsfaktorer Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

I følgende bestemmelser skal navnet «Statens Pensjonskasse» endres til «Statens pensjonskasse»:

§ 1, § 5 annet ledd første punktum og femte ledd, § 21 A første ledd, § 41 annet ledd, § 43 første ledd og § 48 nr. 1 første ledd første og annet punktum og annet ledd og nr. 2 annet ledd første punktum.

I følgende bestemmelser skal ordet «pensjonskassen» og «pensjonskassens» endres henholdsvis til «Pensjonskassen» og «Pensjonskassens»:

§ 27 første ledd første punktum og fjerde ledd annet punktum, § 28 tredje ledd annet punktum, § 29 første punktum, § 31 første ledd første punktum og tredje ledd første og annet punktum, § 41 første ledd, § 43 annet ledd, § 45 første ledd og annet ledd første punktum og § 46 første ledd første punktum.

IV

I midlertidig lov 29. juni 1951 nr. 34 om tillegg til lover av 13. desember 1946 om 1)

Krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner og 2) Krigspensjonering for militærpersoner gjøres følgende endringer:

Del III nytt nr. 4 skal lyde:

4. *Fra 1. januar 2011 reguleres krigspensjon under utbetaling i samsvar med lønnsveksten fram til fylte 67 år. Fra fylte 67 år reguleres krigspensjon under utbetaling i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Ved reguleringen benyttes de reguleringsfaktorer Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd. Reguleringen skjer årlig med virkning fra 1. mai.*

V

I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. gjøres følgende endringer:

§ 7 nr. 1 første ledd første til tredje punktum skal lyde:

Et medlem får alderspensjon når han *helt eller delvis* fratrer sin stilling ved eller etter nådd aldersgrense. Fratrer medlemmet tidligst tre år før aldersgrensen, ytes alderspensjon såfram summen av tjenestetid og alder er minst 85 år, eller han ved fratreden har fylt 67 år. Rett til alderspensjon har også arbeidstaker som fratrer etter fylte 65 år, når dette er bestemt i tariffavtale godkjent av departementet.

§ 7 nr. 1 nytt annet ledd skal lyde:

Alderspensjon etter første ledd tredje og fjerde punktum kan ikke tas ut samtidig med alderspensjon fra folketrygden. Er det tatt ut alderspensjon fra folketrygden, må den stanses før det gis pensjon etter første ledd tredje og fjerde punktum. Det kan heller ikke ytes alderspensjon etter første ledd tredje og fjerde punktum til en person som mottar eller har mottatt avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven.

§ 7 nr. 2 første ledd første punktum skal lyde:

Medlem som fratrer sin stilling etter minst tre års tjenestetid uten rett til straks å få pensjon etter denne loven eller etter lov av 1. juli 1994 nr. 49 om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., har rett til oppsatt alderspensjon fra aldersgrensen, eller fra det tidspunkt han *ved fylte 67 år* blir tilstått alderspensjon fra folketrygden.

§ 7 nr. 2 nytt annet ledd skal lyde:

Oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i § 8 a.

§ 8 nr. 1 nytt tredje ledd skal lyde:

Alderspensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i § 8 a.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 8 nr. 3 første og annet punktum skal lyde:

Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 10 prosent av alderspensjonen *etter levealdersjustering*. Alderspensjonen med barnetillegg må likevel ikke overstige 90 prosent av pensjonsgrunnlaget *etter levealdersjustering* når pensjonen er beregnet etter full tjenestetid.

Ny § 8 a skal lyde:

Alderspensjon skal levealdersjusteres, det vil si at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder.

Levealdersjustering gjennomføres ved hjelp av forholdstall som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet for årskull fra og med 1943-kullet, jf. folketrygdloven § 19-7.

Alderspensjon skal levealdersjusteres tidligst fra 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med forholdstallet som gjelder ved 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter 67 år, skal forholdstallet på fratredelsestidspunktet benyttes. Det skal likevel ikke benyttes lavere forholdstall enn

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Ved overgang fra uførepensjon til alderspensjon for medlemmer med aldersgrense høyere enn 67 år, skal alderspensjonen ved aldersgrensen levealdersjusteres med forholdstallet som gjelder ved 67 år.

Når et medlem fratrer stillingen delvis, skal forholdstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den fratradte stillingsdelen. Når medlemmet fratrer stillingen helt, skal forholdstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den resterende stillingsdelen.

Departementet gir forskrifter med nærmere regler om anvendelse av forholdstall.

Ny § 8 b skal lyde:

Medlemmer som 1. januar 2011 har 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, skal ha et garantert pensjonsnivå etter reglene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra 67 år og anvendes på summen av

- a) alderspensjonen etter loven her samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og*
- b) alderspensjon fra folketrygden.*

For medlemmer som har 30 års tjenestetid eller mer utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid, jf. § 8 nr. 1 andre ledd andre punktum, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Dersom summen av pensjoner etter andre ledd er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter tredje ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom det garanterte nivået etter tredje ledd og summen av pensjoner etter andre ledd. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Dersom alderspensjon etter loven her er tatt ut før eller ved 67 år, skal alderspensjon fra folketrygden som inngår i garantiberegningen etter andre ledd bokstav b, beregnes som basispensjon, jf. folketrygdloven § 19-5 første ledd, dividert med forholdstallet ved 67 år. Eventuelt basispensjonstillegg etter folketrygdloven § 19-9 tredje ledd og tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd regnes med.

Dersom alderspensjon etter loven her er tatt ut etter 67 år, skal alderspensjon fra folketrygden som inngår i garantiberegningen etter andre ledd bokstav b, beregnes som basispensjon dividert med forholdstallet på det tidspunktet medlemmet fratrer med alderspensjon etter loven her. Eventuelt basispensjonstillegg etter folketrygdloven § 19-9 tredje ledd og tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd regnes med. For medlemmer som går over fra uførepensjon til alders-

pensjon etter loven her senere enn 67 år, benyttes den faktiske alderspensjon fra folketrygden i garantiberegningen.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon, likevel slik at tjenestetiden etter tredje ledd fastsettes etter bestemmelsene i § 7 nr. 2 første ledd.

§ 11 første ledd første punktum skal lyde:

Uførepensjon beregnes og utbetales i samsvar med reglene i kapittel II og III unntatt bestemmelsene i § 8 nr. 2 om gjennomsnittsgrunnlag, § 8 a om levealdersjustering og § 8 b om garantert pensjonsnivå.

§ 34 tredje ledd første punktum skal lyde:

Hvis arbeidstakernes tariffmessige lønninger eller folketrygdens pensjoner endres, kan pensjonsordningens styre – i den utstrekning pensjonsordningens økonomi tillater det – treffe bestemmelse om at pensjonene skal reguleres tilsvarende.

I § 30 første ledd, annet ledd første punktum og tredje ledd skal navnet «Statens Pensjonskasse» endres til «Statens pensjonskasse».

VI

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 1 nr. 1 første ledd skal lyde:

1. Denne lov gjelder samordning av ytelser som en person kan få samtidig fra to eller flere av følgende pensjonsordninger og trygder:
 - a. Tjenstepensjonsordning som er fastsatt ved lov eller vedtak av Stortinget, eller som er fastsatt av kommuner og fylkeskommuner for kommunale og fylkeskommunale tilitsmenn, tjenestemenn og arbeidere, *herunder pensjonsordning som yter avtalefestet pensjon som tas ut mellom 65 og 67 år.*
 - b. Personskadetrygd fastsatt ved lov.
 - c. Ytelser fra folketrygden.
 - d. *Offentlig pensjonsordning som yter avtalefestet pensjon før fylte 65 år som det kan godskrives pensjonspoeng for etter folketrygdloven § 3-19. Det samme gjelder pensjonsordning som yter avtalefestet pensjon i privat sektor mellom 62 og 67 år etter overgangsordningen i AFP-tilskottsloven kapittel 4.*
 - e. *Pensjonsordning som yter avtalefestet pensjon i privat sektor etter AFP-tilskottsloven kapittel 2, jf. kapittel 3.*

A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

§ 3 første ledd skal lyde:

Forsørgingstillegg skal regnes som en del av pensjonen ved samordning etter kapitlene II og III og §§ 16 og 17.

§ 19 første ledd innledningen skal lyde:

Tjenestepensjon samordnes med alderspensjon fra folketrygden etter følgende regler, *jf. også § 24:*

§ 19 første ledd nr. 2 skal lyde:

2. Er alderspensjonen fra folketrygden eller tjenestepensjonen gradert, skal fradraget settes ned forholdsmessig. Hvis begge ytelsene er graderte, benyttes den laveste graden.

§ 19 annet ledd annet og nytt tredje punktum skal lyde:

Er ytelsen fra folketrygden eller tjenestepensjonen gradert, skal fradraget settes ned forholdsmessig. Hvis begge ytelsene er graderte, benyttes den laveste graden.

§ 20 fjerde ledd skal lyde:

Er alderspensjonen fra folketrygden gradert, skal fradragets beløp i personskadetrygden etter bestemmelsene i første ledd settes ned forholdsmessig.

§ 23 nr. 1 innledningen skal lyde:

1. Tjenestepensjon samordnes med tilleggspensjon fra folketrygden etter følgende regler, *jf. også § 24:*

I § 23 nr. 2 annet ledd første punktum endres henvisningen til folketrygdloven «§ 19-7» til «§ 19-16».

Nytt kapittel VII skal lyde:

Kapittel VII. Samordning med pensjon fra folketrygden og avtalefestet pensjon i privat sektor fra 1. januar 2011.

§ 24 Supplerende bestemmelser om samordning av tjenestepensjon og personskadetrygd med pensjon fra folketrygden.

1. Alderspensjon fra tjenestepensjonsordning samordnes med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19 ved at det tas utgangspunkt i basispensjonen. Samordningsfradrag for grunnpensjon, tilleggspensjon, særtillegg og ventetillegg beregnes etter reglene i §§ 19 og 23. Basispensjonstillegg etter folketrygdloven § 19-9 tredje ledd og tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd samordnes som særtillegg, *jf. § 23. Samordningsfradragene*

divideres med det aktuelle forholdstallet som er fastsatt etter folketrygdloven § 19-7.

Samordningen foretas tidligst fra måneden etter pensjonisten fyller 67 år. Dersom tjenestepensjonen tas ut før eller ved 67 år, legges forholdstallet ved 67 år til grunn. Dette gjelder også dersom det er tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden før 67 år.

Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes forholdstallet på uttakstidspunktet. Dette gjelder også dersom det er tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden på et tidligere tidspunkt.

2. Uførepensjon fra tjenestepensjonsordning samordnes med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19 fra 67 år etter bestemmelsene i nr. 1.
3. Enke- og enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordning samordnes med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19 fra 67 år. Samordningsfradragene divideres ikke med forholdstall. Dersom det er tatt ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, samordnes enke- og enkemannspensjonen med den pensjon eller overgangsstonad etter folketrygdloven kapittel 17 som enken eller enkemannen ville hatt rett til dersom vedkommende ikke hadde tatt ut alderspensjon. Bestemmelsen her gjelder tilsvarende for fraskilte, selv om den fraskilte ikke har rett til pensjon etter avdød tidligere ektefelle.
4. Ved samordning av pensjon fra personskadetrygd med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19 beregnes samordningsfradrag for grunnpensjonen etter reglene i § 20, mens samordningsfradrag for tilleggspensjon, særtillegg og ventetillegg beregnes etter særlovgivningen om yrkesskadetrygd og krigspensjonering. For øvrig gjelder bestemmelsene i paragrafen her så langt de passer.
5. Samordningsfradrag for alderspensjon fra folketrygden reguleres etter folketrygdloven § 19-14 annet, tredje og sjuende ledd.

§ 25 Samordning med avtalefestet pensjon i privat sektor

Ytes det samtidig alderspensjon fra tjenestepensjonsordning og avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven kapittel 2, skal den avtalefestede pensjonen gå til fradrag i tjenestepensjonen fra og med måneden etter pensjonisten fyller 67 år. Det samme gjelder kompensasjonstillegg etter AFP-tilskottsloven kapittel 3.

Frdragene etter første ledd begrenses forholdsmessig hvis pensjonisten ikke har full tjenestetid i tjenestepensjonsordningen. Dersom det er tatt ut avtalefestet pensjon før fylte 67 år, foretas samordningen som om det var tatt ut avtalefestet pensjon ved 67 år.

Samordningsfradrag for avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven kapittel 2 reguleres etter folketrygd-

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

loven § 19-14 annet og sjuende ledd. Samordningsfradrag for kompensasjonstillegg etter AFP-tilskottsloven kapittel 3 reguleres ikke.

Nåværende kapittel VII blir nytt kapittel VIII.
 Nåværende §§ 24 til 26 blir nye §§ 26 til 28 og nåværende §§ 26 a til 29 blir nye §§ 29 til 32.

I § 3 tredje ledd første punktum, § 7 nr. 1 annet ledd annet punktum og nr. 2 første punktum skal navnet «Statens Pensjonskasse» endres til «Statens pensjonskasse».

VII

I lov 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd gjøres følgende endringer:

§ 12 nr. 3 tredje ledd skal lyde:

Bestemmelsene i annet ledd får tilsvarende anvendelse dersom den skadede har rett til alderspensjon, enkepensjon eller enkemannspensjon etter lov om folketrygd, eller har tatt ut avtalefestet pensjon som omfattes av *samordningsloven* § 1 nr. 1 første ledd bokstav d. *For øvrig gjelder samordningsloven § 24.*

§ 19 nr. 1 annet ledd skal lyde:

Dersom enken har rett til pensjon etter lov om folketrygd eller avtalefestet pensjon som omfattes av *samordningsloven* § 1 nr. 1 første ledd bokstav d, skal tilleggspensjonen fra folketrygden og avtalefestet pensjon gå til fradrag i enkepensjonen etter nærværende lov. *For øvrig gjelder samordningsloven § 24.* Er pensjonsgivende inntekt i folketrygden større enn trygdet arbeidsinntekt, skal fradragsbeløpet svare til tilleggspensjon beregnet på grunnlag av trygdet arbeidsinntekt.

§ 57 nr. 1 skal lyde:

1. *Fra 1. januar 2011 reguleres følgende satser med lønnsveksten fram til fylte 67 år:*

- satsene for uførepensjoner, enkepensjoner og barnpensjoner til første barn når begge foreldrene er døde, forutsatt at skadetilfellet enten er inntruffet i tidsrommet 1. januar 1960 – 31. desember 1970, eller går inn under loven her ved omregning etter § 53 punkt 1 eller etter kapittel II i endringsloven 9. juni 1961 nr. 19.
- satsene for invaliderenter med forsørgingstillegg og hjelpeløshetstillegg til en skadd som var fylt 70 år før 1. januar 1960, forutsatt at skadetilfellet går inn under en av lovene nevnt i § 53 punkt 1 bokstavene a-c, og ar-

beidsevnen er nedsatt med minst 30 prosent.

Fra 67 år reguleres de nevnte satsene i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent.

Ved reguleringen benyttes de reguleringsfaktorer Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd. Reguleringen skjer årlig med virkning fra 1. mai.

VIII

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere gjøres følgende endringer:

§ 7 første ledd skal lyde:

Et medlem får alderspensjon når det *helt eller delvis* fratrer sin stilling ved eller etter den aldersgrensen som gjelder for stillingen.

§ 7 nytt åttende ledd skal lyde:

Alderspensjon etter tredje ledd kan ikke tas ut samtidig med alderspensjon fra folketrygden. Er det tatt ut alderspensjon fra folketrygden, må den stanses før det gis pensjon etter tredje ledd. Det kan heller ikke ytes alderspensjon etter tredje ledd til en person som mottar eller har mottatt avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven.

§ 8 første ledd tredje punktum oppheves.

§ 9 nytt annet ledd skal lyde:

Alderspensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i § 10 a.

§ 9 nytt tredje ledd skal lyde:

Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 10 pst. av alderspensjonen *etter levealdersjustering*. Alderspensjonen med barnetillegg må likevel ikke overstige 90 pst. av pensjonsgrunnlaget *etter levealdersjustering*. Barnetillegg betales ut den måned hvori barnet fyller 18 år, eller i tilfelle ut måneden etter barnets død.

Nåværende tredje og fjerde ledd blir nye fjerde og femte ledd.

I § 10 tredje ledd annet punktum endres henvisningen til folketrygdloven «§ 19-6» til «§ 19-10».

§ 10 nytt fjerde ledd skal lyde:

Oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i § 10 a.

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

Ny § 10 a skal lyde:

Alderspensjon skal levealdersjusteres, det vil si at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder.

Levealdersjustering gjennomføres ved hjelp av forholdstall som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet for årskull fra og med 1943-kullet, jf. folketrygdloven § 19-7.

Alderspensjon skal levealdersjusteres tidligst fra 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med forholdstallet som gjelder ved 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter 67 år, skal forholdstallet på fratredelsestidspunktet benyttes. Det skal likevel ikke benyttes lavere forholdstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 pst. av pensjonsgrunnlaget.

Ved overgang fra uførepensjon til alderspensjon for medlemmer med aldersgrense høyere enn 67 år, skal alderspensjonen ved aldersgrensen levealdersjusteres med forholdstallet som gjelder ved 67 år.

Når et medlem fratrer stillingen delvis, skal forholdstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den fratrådte stillingsdelen. Når medlemmet fratrer stillingen helt, skal forholdstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den resterende stillingsdelen.

Departementet gir forskrifter med nærmere regler om anvendelse av forholdstall.

Ny § 10 b skal lyde:

Medlemmer som 1. januar 2011 har 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, skal ha et garantert pensjonsnivå etter reglene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra 67 år og anvendes på summen av

- a) *alderspensjonen etter loven her samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og*
- b) *alderspensjon fra folketrygden.*

For medlemmer som har 30 års tjenestetid eller mer utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 pst. av pensjonsgrunnlaget. For medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid, jf. § 9 første ledd bokstav b, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Dersom summen av pensjoner etter andre ledd er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter tredje ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom det garanterte nivået etter tredje ledd og summen av pensjoner etter andre ledd. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Dersom alderspensjon etter loven her er tatt ut før

eller ved 67 år, skal alderspensjon fra folketrygden som inngår i garantiberegningen etter andre ledd bokstav b, beregnes som basispensjon, jf. folketrygdloven § 19-5 første ledd, dividert med forholdstallet ved 67 år. Eventuelt basispensjonstillegg etter folketrygdloven § 19-9 tredje ledd og tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd regnes med.

Dersom alderspensjon etter loven her er tatt ut etter 67 år, skal alderspensjon fra folketrygden som inngår i garantiberegningen etter andre ledd bokstav b, beregnes som basispensjon dividert med forholdstallet på det tidspunktet medlemmet fratrer med alderspensjon etter loven her. Eventuelt basispensjonstillegg etter folketrygdloven § 19-9 tredje ledd og tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd regnes med. For medlemmer som går over fra uførepensjon til alderspensjon etter loven her senere enn 67 år, benyttes den faktiske alderspensjon fra folketrygden i garantiberegningen.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon, likevel slik at tjenestetiden etter tredje ledd fastsettes etter bestemmelsene i § 10.

§ 15 første ledd første punktum skal lyde:

Uførepensjonen beregnes og utbetales i samsvar med reglene i kapittel IV, unntatt bestemmelsene i § 10 a om levealdersjustering og § 10 b om garantert pensjonsnivå.

§ 39 skal lyde:

Regulering av alderspensjon under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 pst. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fratrukket forholdsmessig ned ut fra når i perioden pensjonen ble tatt ut.

Regulering av uførepensjon og enke- og enkemannspensjon under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten fram til fylte 67 år. Deretter reguleres pensjonsgrunnlaget i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 pst. Bestemmelsen i første ledd andre punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter 67 år. Barnepensjon reguleres etter første punktum i leddet her.

Pensjonsgrunnlaget for medlemmer som fratrer sin stilling med alderspensjon eller avtalefestet pensjon før 67 år, skal omregnes fra måneden etter fylte 67 år ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsestidspunktet og fram til omregningstidspunktet. Pensjonsgrunnlaget for medlemmer som etter § 7 tredje ledd andre punktum får alderspensjon fra fylte 65 år, skal omregnes på tilsvarende måte. Be-

- A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
 B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)

stemmelsen i første ledd annet punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter at pensjonsgrunnlaget er omregnet.

Pensjonsgrunnlaget for medlemmer som fratrer sin stilling uten rett til straks å få pensjon etter denne lov eller avtalefestet pensjon fra arbeidsgiver, jf. § 10, reguleres med lønnsveksten fram til tidspunktet det ytes pensjon etter loven her. Når en arbeidstaker har gått over fra et høyere til et lavere samlet pensjonsgrunnlag, jf. § 8 tredje ledd, skal det tidligere grunnlag som har betydning for pensjonsberegningen reguleres tilsvarende.

Ved regulering av pensjoner og pensjonsgrunnlag etter første til tredje ledd benyttes de reguleringsfaktorer Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd.

I § 20 tredje ledd og § 21 tredje ledd første punktum skal navnet «Statens Pensjonskasse» endres til «Statens pensjonskasse».

IX

I lov 1. juli 1994 nr. 49 om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. skal § 3 første punktum lyde:

Pensjonen beregnes etter tariffavtale som styret i pensjonsordningen har akseptert, og i samsvar med bestemmelsene i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse.

X

I lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven) § 32 nr. 2 skal endringen i folketrygdloven § 3-19 sjette ledd lyde:

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder også for den som mottar avtalefestet pensjon fra offentlig pensjonsordning før fylte 65 år og avtalefestet pensjon som omfattes av AFP-tilskottsloven § 12.

XI

I følgende bestemmelser skal navnet «Statens Pensjonskasse» endres til «Statens pensjonskasse»:

- a. lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder § 9
- b. lov 9. november 1956 nr. 1 om tillegg til lov om Statens Pensjonskasse av 28. juli 1949 § 1 første ledd
- c. lov 21. desember 1956 nr. 1 om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn m.fl. § 1 første og annet ledd og § 5 første ledd første punktum og annet ledd første punktum
- d. lov 3. mai 1957 om pensjonering av fastlønt befall som etter søknad gis avskjed med redusert lønn og tjenesteplikt § 1 første punktum og § 3
- e. lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter § 6 første ledd og § 10 første og fjerde ledd
- f. lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens Pensjonskasse § 1 første ledd
- g. lov 21. mai 1982 nr. 29 om opphevelse av lov 9. november 1956 om pensjonsordning for åremålstilsatte del II første og annet ledd
- h. lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd § 4-26 bokstav d, § 8-49 første ledd annet punktum og annet ledd og § 14-6 fjerde ledd bokstav c
- i. lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera § 2 første ledd, § 4 første ledd og § 5 annet ledd
- j. lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten § 4 første ledd
- k. lov 12. februar 2010 nr. 4 om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem § 2 første og annet ledd og § 7 første ledd

XII

Loven trer i kraft 1. januar 2011.

